

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ
НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I ИЗВЪНРЕДНА СЕСИЯ

Брой 27

София, петък, 23 октомврий

1931 г.

32. заседание

Четвъртък, 22 октомврий 1931 година.

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. и 30 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.	Стр.
Отпуски, разреши на народнитѣ представители: Тома Константиновъ, Драгомиръ Апостоловъ, Тодоръ Тонковъ, Василь Янакиевъ, Александъръ Наумовъ, Ангелъ Томчевъ, Петко Запряновъ	549
Проектоотговоръ на тронното слово (Първо четене — продължение разискванията)	549
Дневенъ редъ за следващото заседание	585

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Откривамъ заседанието. Присъжествуватъ нужното число народни представители — заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители: Алексиевъ Никола, Апостоловъ Драгомиръ, Бояджиевъ Стефанъ, Бръшляновъ Цоню, Буковъ Асенъ, Василевъ Григоръ, Геновъ Георги, Георгиевъ Стойчо, Говедаровъ Георги, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Дичевъ Петко, Домузчиевъ Василь, Запряновъ Петко, Ивановъ Борисъ Недковъ, Икономовъ Андрей, Икономовъ Димитъръ, Каназирски Георги, Каракашевъ Никола, Константиновъ Тома, Костовъ Георги, Кънчевъ Теодоси, Кършовски Крумъ, Лоловъ Сава, Ляпчевъ Андрей, Маджаровъ Рашко, Мариновъ Василь, Марковъ Цоло, Мелнишки Боянъ, Наумовъ Александъръ, Нейчевъ Адамъ, Николовъ Лазаръ, Орозовъ Александъръ, Пиронковъ Александъръ, Рангеловъ Раденко, Ризовъ Стойне, Сакъзовъ Янко, Сапунджиевъ Никола, Статевъ Христо, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Ташевъ Димо, Тодоровъ Иванъ, Томчевъ Ангелъ, Тонковъ Тодоръ, Христовъ Трайко, Цанковъ Александъръ, Цокевъ Герго, Чорбаджиевъ Петко и Шидерски Едрю)

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ представители, че бюрото на Събранието е разрешило отпущкъ на следнитѣ народни представители:

На г. Тома Константиновъ — 1 день;
На г. Драгомиръ Апостоловъ — 3 дни;
На г. Тодоръ Тонковъ — 1 день;
На г. Василь Янакиевъ — 1 день;
На г. Александъръ Наумовъ — 3 дни;
На г. Ангелъ Томчевъ — 3 дни; и
На г. Петко Запряновъ — 4 дни.

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — продължение разискванията по проектоотговора на тронното слово.

Има думата народниятъ представителъ г. Петко Дековъ.

П. Дековъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! И азъ ще почна оттамъ, откъдето почнаха мнозина отъ ораторитѣ по отговора на тронното слово — отъ онази знаменателна дата 21 юний т. г., която раздѣли две епохи — една епоха на насилие и другата епоха на възстановяване правдинитѣ и гражданскитѣ свободи. На тая

дата българскитѣ народъ съ една упоритостъ, която предизвика адмирацията на свѣта, успѣ по единъ героиченъ начинъ да даде изразъ на своята господарска воля и, въпрѣки многобройнитѣ прѣчки, които систематично му се правѣха отъ страна на всички органи на тогавашната властъ, можа да посочи политическитѣ срѣди, отъ които трѣбва да излиза новата българска властъ. Наредъ съ това, българскитѣ народъ въ този день, на тая знаменита дата произнесе и една тежка историческа присѣда срещу една епоха на насилие, срещу едно правителство, което, въпрѣки волята на българския народъ, преди 8 години дойде съ насилие и почна да управлява българския народъ като собствена мушья. (Единъ отъ земеделцитѣ ржкоплѣска) Това бѣ една присѣда, жестока и справедлива, срещу методитѣ на насилието, които бѣха система отъ 9 юний 1923 г. до 21 юний 1931 г.

Но, г. г. народни представители, наредъ съ това, българскитѣ народъ, давайки довѣрието си на насъ, ни възложи единъ тежкъ дългъ, ни възложи многобройни задачи за разрешаване — единъ дългъ, отъ който ние не трѣбва да дезертираме — да преценимъ, да посочимъ всички недостатѣци и дефекти на миналото, да хвърлимъ укоръ тамъ, дето трѣбва, и да похвалимъ тамъ, дето трѣбва. Възложень ни е единъ дългъ, тукъ, отъ трибуната да осъдимъ политиката на едно правителство, което въ продължение на 8 години поставяше вериги на свободната човѣшка мисль, и да вземемъ поука отъ това близко минало, за да можемъ да изпълнимъ съвѣстно своя депутатски дългъ, да можемъ, вземайки поука отъ това минало, съ по-голъма житейска опитностъ и съ по-голъмо достойнство да пристѣпимъ къмъ излѣкуването на многобройнитѣ рани, съ които е покрито тѣлото на България.

Г. г. народни представители! Както единъ лѣкарь, преди да пристѣпи къмъ лѣкуването на своя пациентъ, е дълженъ да изслуша пулса на болния, да прегледа неговитѣ гърди, да проучи условията, при които той живѣе, да вникне въ неговата психика, да изучи цѣлото му същество и следъ това да опредѣли диагнозата и да пристѣпи къмъ лѣкуването, така и ние тукъ, които сме получили довѣрието на българския народъ, имайки пълно съзнание, че народътъ е сега въ едно болно състояние на духа, сме длъжни да вървимъ по сѣжитѣ стѣпки, да туримъ рж-

ката на пулса на българския народ, да проучимъ какъ тупти този пулс, да изучимъ какъ туптятъ гърдите му, да изучимъ всичките дефекти, които създаватъ болезненото състояние въ душата на българския народъ и, въ зависимостъ отъ това, да вземемъ съответните мѣрки, да възбѣмъ въ ролята си на лѣкувачи на обществени язви.

Г. г. народни представители! Всички, отъ лѣвицата до дѣсницата, сме единодушно само по единъ въпросъ, по една констатация — че положението на България днесъ е тежко, че държавниятъ бюджетъ се намира въ опасност, че държавните финанси сѫ разстроени, че търговскиятъ ни балансъ е пасивенъ, че нашето земледѣлско стопанство отива къмъ катастрофа, че занаятчийството е на замиране, че работническото изнемогава подъ ударитѣ на тежката си сѣмбда и че въобще България се намира въ едно бедствено положение, въ каквото никога, въ своята нова история, не е била. По този въпросъ всички сме съгласни, никой не е противъ тая констатация. Но това не е достатъчно. Съ тая само констатация ние, като депутати, нѣма да изпълнимъ своя общественъ дългъ, само съ тая констатация ние нѣма да извършимъ това, което е повеля народна, ние нѣма да оправдаемъ надеждитѣ, които народътъ ни е възложилъ, нѣма да разрешимъ задачитѣ, които народътъ ни е поставилъ да разрешимъ. Наредъ съ тая констатация, г. г. народни представители, ние сме длъжни да потърсимъ причинитѣ на това бедствено положение на България, да намѣримъ тѣзи причини, основно да ги проучимъ и, като общественици и законодатели, въ кръга на това, което е възможно, да направимъ потребното да се премахнатъ тѣзи причини, да се избѣгнатъ.

Мнозина тукъ отъ тая трибуна посочваха многобройните причини, които доведоха България до този халъ. Едни казваха: една отъ главните причини е положението на България на победена държава; други казваха, че една отъ съществени причини за народното бедствие, това сѫ репарационитѣ задължения; трети казваха, че международните договори, че Ньойскиятъ договоръ е причината; четвърти говорятъ, че земледѣлското свѣрхпроизводство въ свѣта има за резултатъ и упадъка на стопанството въ България.

Г. г. народни представители! Всички тѣзи причини сѫ наистина действителни причини; всички тѣзи причини сѫ причини, които не зависятъ отъ волята на българския народъ — причини международни; причини, които сѫ вънъ отъ волята, вънъ отъ възможността на българския народъ; причини, които не сѫ изникнали на българската действителност; причини, които сѫ изникнали въ международните отношения; причини, които не зависятъ отъ нашата воля.

Никой между насъ нѣма да оспори, че положението ни на победена държава е една съществена причина, която е улеснила условията за упадъка, всеобщия упадъкъ, въ който се намира днесъ България. Положението ни на победена държава, отъ живото тѣло на колто сѫ откъснати части, е положение, което създава народното бедствие.

Никой също така не може да откаже, че Ньойскиятъ договоръ — който не е никакъвъ договоръ, а е една заповѣдъ, който е наложенъ на българския народъ, въпреки неговата воля, защото не е имало българинъ, който да се подпише подъ този договоръ — обкова българската инициатива, обкова стопанския животъ на България, обкова се вериги цѣлия български народъ, въспрѣ неговата инициатива, въспрѣ неговия стремежъ къмъ успѣхъ, къмъ прогресъ, къмъ напредъкъ съ голѣмитѣ репарационни задължения, които се трупнаха върху гърба на българския народъ.

Никой, г. г. народни представители, нѣма да оспори, че въ естествения процесъ на свѣтовното свѣрхпроизводство на зърнени храни се корени, се крие и една отъ причинитѣ за упадъка на ценитѣ на земледѣлскитѣ произведения.

Но, г. г. народни представители, това сѫ причини, които сѫ вънъ отъ нашата власт; това сѫ причини, които не зависятъ отъ нашата добра воля, не зависятъ отъ никого, който живѣе въ българска земя. Нито общественикътъ, нито управникътъ, нито народътъ сѫ въ положение да отстранятъ тази причина. Ние, обаче, като представители народни, получили довѣрието на този народъ, съзнавайки напълно задачитѣ, които трѣбва да разрешаваме, трѣбва, длъжни сме да търсимъ и други причини — причини, които се коренятъ въ нашата българска действителност; причини, които изхождатъ отъ нашата зла или добра воля; причини, които се създаватъ тукъ на мѣстна почва; причини, които ние сме въ положение да отстраняваме, да предотвратяваме. Тамъ е съществениятъ дългъ на общественика — да проучи тѣзи причини, да намѣри, отъ кжде тѣ про-

изхождатъ, да заглуши тѣхните източници, да ги унищожи, защото по-голѣмата частъ, може би половината отъ тия причини сѫ, които създаватъ бедствено положение въ България. А тия причини, г. г. народни представители, ние ще ги търсимъ въ българската действителностъ презъ осемтѣ години на сговористкото управление. Тамъ ще търсимъ ние тия причини, за да видимъ, дали тѣ сѫ създадени отъ злата воля на българския управникъ презъ този периодъ време, или сѫ поникнали поради естествения развой на нѣщата.

Г. г. народни представители! Една отъ тѣзи важни причини е липсата на граждански миръ, липсата на социаленъ миръ въ нашата страна; липсата на законност, липсата на правда, липсата на това, което е елементарна необходимостъ за българския гражданинъ презъ периода на сговористкото управление. И не можеше да бѣде другояче. Много естествено е, че една управа, която се ражда въ насиле, която се ражда въ епоха на размирие, не може да възстанови социалния миръ, не може да създаде миръ, законност и редъ. Както се роди въ насиле, както се роди въ размирие, както се роди въ беззаконие, така и изчезна отъ българската действителностъ. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ) Отъ първия до последния день на тѣхното управление насилието бѣше тѣхно знаме. А знайно е, че безъ миръ не може да има прогресъ, че безъ законност не може да има напредъкъ, че безъ редъ въ едно общество не може да има импулъс за работа, не може да има творчество. И наистина, г. г. народни представители, ние тукъ сме живи свидетели на всичко това, което преживѣ българскиятъ народъ презъ осемтѣ години на сговористкото управление; ние всички сме живи свидетели на всички ония насилія и убийства, на онова беззаконие и беззедие, които бѣха въ естеството на едно насилническо управление, каквото бѣше сговористкото управление. Гражданството бѣше раздѣлено на два лагера: на благонадеждни и неблагонадеждни. Благонадеждни бѣха всички близки и далечни тѣхни лица, тия, които сподѣляха тѣхното политическо мировъзрение — малцинството въ България. Узурпаторитѣ на българската властъ — тѣ бѣха надеждните граждани на България, тѣ бѣха патриотитѣ, тѣ бѣха отечестволюбцитѣ, тѣ бѣха спасителитѣ на отечеството! Останалата народна маса по поля, села и градове — работници, занаятчи и селяни, всички бѣха таксувани като предатели. Нагайкитѣ и щикветѣ бѣха обърнати къмъ цѣлокупния български народъ, защото той негодуваше отъ дѣното на своята душа отъ насилитѣ върху свободитѣ, осветени отъ конституция, отъ нашитѣ закони. Всички граждански добродетели, въ това число и чувството на патриотизмъ, бѣха монополъ на управницитѣ на България.

Е, при това положение на раздвоение, създадено изкуствено отъ управата тогава, азъ питамъ: можеше ли да има социаленъ миръ въ България; можеше ли да има общественъ миръ, можеше ли да има законност? Та нима на българскитѣ граждани е запретиено да роптаятъ срещу неправдитѣ? Ами това е едно гражданско право, осветено отъ нашитѣ закони, признато отъ нашия основенъ законъ. Тогава никой нѣмаше право да издигне гласъ на протестъ. Всѣки, който издигаше гласъ на протестъ срещу една неправда, него сочеха като чуждъ агентъ, като противоотечественикъ, като врагъ на българската държава и го оковаха въ вериги и го тикваха въ затвора. Такава бѣше епохата на сговористкото управление въ течение на 8 години.

II. Стоевъ (раб): Или го разстрелваха.

II. Дековъ (з): Това е първата причина, която подпомогна за размирието въ България, за спиране напредъка, за спиране свободния трудъ, свободната човѣшка мисль, за нещастieto, което сполетѣ България днесъ.

Втората причина се корени въ престѣпното бездействие по отношение на най-важния поминѣкъ на българския народъ.

Г. г. народни представители! Всички признаваме, че най-важниятъ поминѣкъ въ нашата страна, че грѣбнакътъ на българската държава, че опората на българския народъ, на нашата свобода и икономическа независимостъ — това е българското село. 80% отъ българския народъ ровятъ земята, за да създаватъ блага; 80% отъ българския народъ работятъ земята, за да изкаратъ препитание на своитѣ семейства; 80% отъ българския народъ творятъ национални блага. Къмъ тия 80% отъ българския народъ — неизчерпаемиятъ източникъ на добритѣ войници, най-добритѣ данѣкоплатци, най-добритѣ, мирни, трудолюбиви

граждани на България — правителството на Демократическия сговор е било мащенско. Абсолютно никакви добри грижи, абсолютно никакви добри инициативи не са вземани, за да се закрепят основата на нашата държава, за да се закрепят социалният мир, за да се закрепят инициативата на творчество, за да може да се увеличат народните богатства, за да може българската държава да бъде икономически силна. А когато тя бъде такава, тя ще бъде и политически силна.

За да не бъде голословен, аз ще посоча на конкретни деяния, на конкретни действия на г. г. управниците в периода на 8-ти години преди 21 юний.

Г. г. народни представители! Всички вие знаете, че когато управление на България от Земледельския съюз създаде известни законоположения, които идеха да задължат една повелителна нужда на българската действителност. Един от многобройните закони, които създаде това управление, беше и законът, с който се целеше да се уреди поземелният режим в България, за да се уреди българското стопанство, за да се разшири неговата инициатива, за да може да се създадат по-големи блага за нацията, за държавата, за да може да се създаде по-силна основа за българската държава и за българския народ. Това беше законът, чрез който се оземляваха земледелците, които нмаха земя; това беше законът, чрез който се одворяваха бездомниците.

Ние знаем какъв беше резултатът от този закон. Ние знаем, че на хиляди и хиляди български семейства се дадоха малки количества земя, за да могат да изкарват прехраната си; на хиляди и хиляди български семейства се дадоха дворни мста, за да може да си направят собствени домове, за да не живеят на улицата техните семейства. Задачата на Демократическия сговор непосредствено след 9 юний беше да разруши паметниците на земледельското движение, да разруши това, което говори вскога въ историята и на поколенията, че е едно дло, което заслужава уважение и почит. И затова те починаха с изменението на този закон — най-напред с ревизия на извършеното по него. И, г. г. народни представители, за срам на българската нация, Демократическият сговор, който е бил вскога мащеха за широките народни маси, отне земята на бедните земледельци, повърна я въ фондовете, за да я раздаде на своите приятели (Ржкоплскания от мнозинството), за да я даде на тия, които нито бха земледельци, нито имаха инвентар, но които имаха едно единствено качество, че бха върни кучета и слуги на кривата кауза на Демократическия сговор въ управлението. Това е едно от големите безгрижия на Демократическия сговор към българското земледельско стопанство.

Второ. Цялото общество знае, че през трите години на земледельското управление народът беше доволен.

М. Дочев (д. сг): Е-е-е!

П. Деков (з): Ние не търсим причините защо народът б е доволен. Доволен беше цялът народ: доволни бха земледельците, доволни бха занаятчиите, доволни бха работниците, доволни бха и търговците, и индустриалците, и капиталистите. Десетки и десетки банки се откриха тогава. Това показва, г. г. народни представители, че въ тази епоха, макар и жса, въ България имаше едно народно благоденствие, имаше по-добри условия за просъществуването на българския народ. След 9 юний Сговорът видя благосъстоянието на народа, на земледельците, и им завидя. Той не искаше българските земледельци да бъдат въ добро състояние. Той е враг на народната просвета. Той почна да руши онова, което беше създадено. Почна да изменява законите, които бха създали известно облекчение на широките народни маси. Измени закона за прогресивно-подоходния данък, защото тоя закон засяга големите капиталисти, големите индустриалци, макар въ основата на тоя закон да лежеше висока социална правда, макар той да покровителствуваше широките народни маси, производителите, които създават националното богатство. Тази е, следователно, една от „заслугите“ на Демократическия сговор към земледельците.

Трето. Г. г. народни представители! Един общественик, един управник, на когото народът възлага тежката задача да управлява България, на когото народът дава доверие и възлага надежди, трябва да мисли преди всичко за ония, на които се крепи съвременната държава, той трябва да мисли предимно за земледельците, за работниците и за занаятчиите, които творят богатата, а по-малко да мисли за капиталистите, които и без това могат вскога и навскажде да намърят благоприятни ус-

ловия за пласирането на своите капитали. От тая трибуна аз чух да се казва, че селското стопанство днес вече не е примитивно домакинство, че то е предприятие. Г. г. народни представители! Тази констатация е върна. Селското стопанство не е вече примитивно домакинство, то е вече едно дребно предприятие. Селското стопанство произвежда за пазара и затуй то е предприятие. А щом като то е станало предприятие, щом като то твори блага, които излизат и вън от границите на България, щом като то създава и напастава национални блага, щом като то е основата на българската държава, то трябва да бъде обект на по-големи грижи от страна на всеки управник, който ръководи съдбините на своя народ. То трябва да бъде подкрепено въ дни на криза, каквито са настоящите, то трябва да бъде кредитирано, то трябва да бъде подживявано, то трябва да бъде подтиквано, за да може да продължи своето съществуване.

Какво направи Демократическият сговор през своето управление за земледельския кредит? По тоя въпрос се говори и от тая трибуна по повод дебатите по законодателното предложение на министър Гичев за промяна висшия персонал на Земледельската банка.

Г. г. народни представители! Кредитът и за индустрията, и за занаятчийството, и за селското стопанство, е една необходимост, повелителна необходимост. Без пари не може да просъществува нито дребното земледельско стопанство, нито занаятчийският дюкян, нито индустрията. Затова първата грижа на един управник трябва да бъде да нагоди кредитната политика така, че да може преди всичко да се подпомогнат дребните съществуваания въ село, тзи, които са основата на съвременния обществен строй, тзи, които крепят държавата. Какво направи Сговорът с този кредит? Взема една част от милионите на Земледельската банка, за да ги даде да си построят жилища банковите чиновници; други милиони даде, за да започне една индустрия въ Тракия; други даде за нкаква си псевдокооперация и т. н.

Г. г. народни представители! Аз чух тук бившия министър на земледельното, когато отговаряше от тая трибуна на критиките, на атаките, отправени против него при разискването на законодателното предложение за смна на управителния съвет на Земледельската банка. Той излезе със статистики, въ върността на които аз съмнявам — тържествено го заявявам, тук — излезе да защитава една политика, която е явно въ разрз съ интересите на земледельското стопанство въ България. Той каза, че е хубаво дло, че е хуманно дло, че е благородно дло да се изградят къщи на бездомници и чиновници; той каза, че е също едно хубаво дло да се подкрепи с кредит една нова инициатива за създаване захаона индустрия въ Тракия. Г. г. народни представители! Нма да се намбри измежду нас нито един, който, обсъждайки тия раздавания на кредити, разглеждайки ги сами по себе си, да счете, че това не е хуманно дло, че това не е благородна инициатива. Та нима ще се намбри такъв въ нашата срда? Никога! Но Земледельската банка не е учреждение, което с своите капитали да прави домове на бездомници, не е учреждение, което да засилва индустрията, не е учреждение, което да засилва капитализма, който и без туй е поставил лапите си върху живото тло на България. Нейните задачи са други. Капиталистите на Земледельската банка трябва да бъдат използвани въ друга посока. Естествено предназначение, законното предназначение на тзи капитали е: подпомагане на дребното селско стопанство чрез кооперациите, подобрене положението на земледельското население и т. н. Само тамъ банката е трябвало да устреми своите погледи. Защо? Защото нколко десетки милиона лева, които са оплозтворени за индустрия, за постройка на домове и т. н., са милиони, изгубени за кредита на земледельца. Стоици хиляди семейства, които са имали нужда от тоя кредит, са лишени от него и, поради това, българското селско стопанство е било поставено въ едно положение на невъзможност да просъществува. Е, тогава, ние си задаваме въпроса: умно ли е било да се прскат капиталите на Земледельската банка въ посоки, свършено чужди за земледельското съсловие? Безспорно, не. И като подчертавам това, аз казвам, че то е резултат от фалшивата, погршната политика на Демократическия сговор по отношение на земледельското стопанство, а заедно с това — по отношение на България. Защото който мисли за това стопанство, който мисли за производството въ България, който мисли за кредита, за финансите и т. н., той трябва преди всичко да полага особени грижи за извора на националното производство, за да може от него да се черпят блага, които да създадат благосъстояние и на другите съсловия.

Друга една грѣшка, друго едно безгрижие, така да се каже, на Демократическия сговоръ, бѣше това, г. г. народни представители, че презъ всичкото време, докато той управляваше въ продължение на осемъ години, абсолютно никакви грижи не сѣ положени, за да се намѣрятъ пазари за земледѣлскитѣ произведения. Напротивъ, сѣ всички митнически тарифи се спѣва търсенето на тия пазари. България е заградена съ една митническа стена, която не ѝ позволява да влѣзе въ нормални икономически връзки съ свѣта. При това положение, разбира се, ние нѣма да намѣримъ въ Европа държава, която да сключи търговски договоръ, за да открие пазаритѣ си за нашитѣ стоки. Това безгрижие на Демократическия сговоръ, г. г. народни представители, азъ го подчертавамъ съ дебела линия. То е едно безгрижие, което ние сме длѣжни да го посочимъ на българския народъ отъ тая трибуна. Когато се налагаше дългъ на Демократическия сговоръ да търси пазари за българскитѣ произведения, за българскитѣ тютюни, за българскитѣ зърнени храни, за българското розово масло, за всичко това, което трудящитѣ се въ България произвеждатъ като национално богатство, той, вмѣсто да търси пазари, намѣри въ България пазари за чуждитѣ стоки, като вкара сръбско жито и по този начинъ лиши Българската народна банка отъ 400 милиона лева чужда валута. 400 милиона грѣшници български левове бѣха дадени, за да се купи сръбско жито, въпрѣки че хамбаритѣ и търговскитѣ магазини бѣха пълни съ жито.

Демократическиятъ сговоръ, може би по благородни подбуждения, предприе една инициатива. Единъ министъръ, който имаше широки планове въ своя мозъкъ, който имаше една голѣма програма на теория, който не познаваше нуждитѣ на земледѣлското стопанство, който имаше само теоретически познания по земледѣлие, който изучаваше българското стопанство само на книга, реши, че е дошелъ моментъ да се индустриализира, да се машинизира нашето земледѣлско производство, и затова почна съ бързи крачки да върви въ това направление. И наистина, ние видѣхме резултатитѣ отъ тази негова инициатива. Въ резултатъ отъ тая негова голѣма деятельность, г. г. народни представители, милиони и милиони български лева излѣзоха, за да се закупятъ машини, които да се разпространятъ въ България, където трѣбва и където не трѣбва. Въ Северна България, като почнете отъ Тимокъ до Русе, още преди 40 години земледѣлското население употребява земледѣлски машини и сѣчва, купени по собствена негова инициатива отъ търговцитѣ. То бѣше се снабдило съ цѣлия му необходимъ земледѣлски инвентаръ, но министърътъ на земледѣлието намѣри, че е нужно да се закупятъ още такива машини и да се пратятъ тамъ, въпрѣки че тѣ не бѣха необходими, въпрѣки че не бѣха нужди, и да се натрапватъ насилъ на земледѣлцитѣ. И азъ имахъ възможностъ да констатирамъ следния случай. Когато на единъ земледѣлецъ умре конь или волъ и той се обърне къмъ Земледѣлската банка, за да получи 5.000 л. кредитъ да си купи волъ или конь, казватъ му: „5.000 л. ще ти дадемъ, но ти ще купишъ една грапа, ще купишъ единъ плугъ“. — „Имамъ си, г-да, такава сѣчва, нѣмамъ нужда отъ тѣхъ“. — „Не, такава е заповѣдта на г. министра на земледѣлието, тия земледѣлски сѣчва трѣбва да влѣзатъ въ употребление. Даже да нѣмате нужда отъ тѣхъ, вземете ги, турете ги въ дворищата, нека ръждясватъ, нека националното богатство ръждяса, нека се изгуби, но това е волята на министра“. (Рѣкопѣлскания отъ земледѣлцитѣ)

Д. Христовъ (д. сг): Азъ ще Ви моля, въ интереса на истината, да цитирате поне нѣколко случаи. Азъ заявихъ отъ тази трибуна, заявявамъ го и сега по единъ най-велегласенъ начинъ, че азъ ще напуста банкитѣ на Народното събрание като народенъ представителъ, ако Вие можете да установите, че отъ всичкия земледѣлски инвентаръ, доставенъ въ продължение на три години, въ мое време, отъ който 90% бѣше пласиранъ докато азъ бѣхъ министъръ на земледѣлието, . . .

Отъ земледѣлцитѣ: Насилъ е билъ пласиранъ.

Д. Христовъ (д. сг): . . . 10% е билъ натрапванъ насилъ. Азъ чакамъ Ванитѣ показани и факти, защото съвършено невѣрно бѣше Вашето твърдение. . .

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Христовъ! Нѣмате думата.

Д. Христовъ (д. сг): Въ ваше време за оземляване бѣха дадени 50 хиляди декара, а въ времето на Сговора 2 милиона и 800 хиляди декара. Дайте примѣри, дайте факти.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се, г. Христовъ, нѣмате думата. (Пререкания между Д. Христовъ и земледѣлцитѣ)

Н. Стамболиевъ (з): Г. Христовъ! Позволете единъ въпросъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата.

Н. Стамболиевъ (з): Г. г. народни представители! Азъ мисля, че г. Христовъ не трѣбваше да отрече единъ фактъ, който именно се подчертава тукъ и за който на г. Христовъ, въ битността му министъръ на земледѣлието, му бѣха отправени питання.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата!

Н. Стамболиевъ (з): И азъ бѣхъ отправилъ питане, въ качеството си на народенъ представителъ въ XXII-то обикновено Народно събрание, съ което го питахъ: по кой поводъ и по чие нареждане земледѣлскитѣ банки налагатъ инвентаръ на земледѣлцитѣ, които отиватъ да сключватъ заеми? Когато единъ производителъ отиде да сключи заемъ отъ 4—5 хиляди лева, за да си купи парче земя, да си плати данѣцитѣ, или да си купи чифтъ волове, жито, или семена, началникътъ на Земледѣлската банка му казваше: „Ще си купишъ култиваторъ“.

И. Лѣкарски (д. сг): Това е било произволъ на нѣкои началници при Земледѣлската банка, но не е било система.

Н. Стамболиевъ (з): Азъ имамъ доказателства. Казваше се отъ началницитѣ на производителя: „Ще си купишъ брана, ще си купишъ плугъ“. Имало е случай, производителъ отива да сключи заемъ, за да погребѣ дѣдо си и за да си купи семена, но отъ заема, който е искалъ, му биватъ удържани 1.800 л. за плугъ. Той не иска да вземе плуга, тъй като не му е нуженъ, тъй като е тежъкъ и въ нашитѣ балкански краища добитѣкътъ не може да го влочи. Много и много такива случаи има. Г. Димитъръ Христовъ налагаше чрезъ Земледѣлската банка земледѣлски инвентаръ на населението. Началницитѣ, агрономитѣ и всички власти протестираха срещу тая наредба, а г. Христовъ има тупето сега да опровергава всички свои наредби. Вие носите отговорностъ за това.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Христовъ (д. сг): Отъ уважение къмъ Народното събрание. . . (Тропане по банкитѣ отъ земледѣлцитѣ) Моля, азъ искамъ да отговоря. Отъ уважение къмъ васъ, азъ ще направя интерпелация. Ще искамъ министърътъ да направи анкета и да стговори. (Тропане по банкитѣ отъ земледѣлцитѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г-да! (Нѣкои народни представители отъ земледѣлската група отиватъ къмъ Димитъръ Христовъ. А. Аврамовъ бутва Димитъръ Христовъ. Голѣма глъчка)

Т. Бончевъ (д. сг): Това не е касапски дюкянъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Не е ли вѣрно, че натрапваше земледѣлския инвентаръ?

И. Лѣкарски (д. сг): Той, като народенъ представителъ, има право да зададе въпроси.

А. Аврамовъ (з): (Къмъ Димитъръ Христовъ) Налагаше инвентара! Не те е срамъ да отправяшъ въпроси.

И. Лѣкарски (д. сг): Тукъ има председателъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, ви се, г-да, засемете мѣстата си.

И. Лѣкарски (д. сг): Ако бѣше система, то е друго.

А. Капитановъ (з): Система бѣше.

И. Лѣкарски (д. сг): Той предлага анкета.

Н. Стамболиевъ (з): Г. Пѣдаревъ се борѣ противъ тѣзи порядки на министра. Нека каже самъ г. Пѣдаревъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г-да! Не мога да разбера защо сѣ тия сцени. Нека г. Христовъ вземе

думата и се обясни. Въпросът е да се установят извешни факти, дали сж вѣрни или не. Азъ не мога да разбера, защо е това горещене, защо се правят тия скандали. Г. Христовъ нека да не прави такива дълги апострофи, когато въпросът, който засѣга, е въпросъ за речъ. Вземете си бележка, г. Христовъ, съпоставете даннитѣ, излѣзте на трибуната и си кажете думата. По този начинъ ще блесне истината повече. Нѣма защо да стават тия скандали тукъ, между народнитѣ представители.

Н. Стамболиевъ (з): Четири години се борихме против неговитѣ (Сочи Д. Христовъ) нареждания. Никой не обърна внимание.

Т. Бончевъ (д. сг): (Казва нѣщо. Глѣчка)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно -звѣни)

Н. Стамболиевъ (з): (Къмъ Д. Христовъ) Четири години диктаторствуваште. Натрапихте на българскитѣ производители земеделѣтски инвентаръ, който само увеличи задълженията имъ, и днесъ рѣждяса. (Шумъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни)

Н. Стамболиевъ (з): Отъ агрономическото дружество г. Христовъ е признатъ за чевмѣняемъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): А бе, г-да, вземете примѣръ отъ комунистѣтѣ. Вижте колко сж смирени.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Недейте ги хвали.

П. Дековъ (з): Г. г. народни представители! Миналото управление, наредъ съ „многого заслуги“, които допринесе на земеделѣството, има една особена „заслуга“ къмъ кооперациитѣ — единъ необходимъ стопански институтъ, най-правилень, най-добъръ при съвременнитѣ условия на българското производство. Преди 8 години, въ българската действителностъ бѣха изникнали стотици кооперации и синдикати. Въ срѣдитѣ на Демократическия сговоръ, между първенцитѣ, има хора, които боравятъ съ кооперативното дѣло, има хора, които претендиратъ, че сж партизанитѣ на кооперациитѣ, има хора, които заявяватъ отъ всички трибуни, че тѣ милѣятъ за кооперативното дѣло въ нашата страна. Но, г. г. народни представители, ние нѣма да сѣдимъ за тѣхната годностъ и за тѣхнитѣ качества по това, което говорятъ отъ трибунитѣ, по това, което пишатъ въ вестницитѣ, по това, което пишатъ въ списанията — оттамъ нѣма да сѣдимъ за душата, за сжщността на човѣка; ние ще сѣдимъ по тѣхнитѣ дѣла. А какви бѣха тѣ? Всички синдикати, които бѣха създадени презъ времето на консорциума, и които продължиха своето сжществуване, за да могатъ да реализиратъ печалбитѣ за производителитѣ, бѣха разгромени, унищожени по заповѣдъ на сговористското управление. (Ржкоплѣскания отъ земеделѣцитѣ)

А. Радоловъ (з): Много вѣрно!

П. Дековъ (з): Всички членове на управителнитѣ имъ съвети, всички директори на тия синдикати бѣха арестувани безъ причина, . . .

С. Омарчевски (з): И складоветѣ сж храни запечатани.

П. Дековъ (з): . . . за да останатъ тѣзи институции безъ грижитѣ на ржководнитѣ хора. И, разбира се, резултатътъ бѣше постигнатъ — тѣ бѣха унищожени. Въ гр. Рахово имаше единъ синдикатъ, който вървѣше много добре, активътъ на който винаги надминаваше пасива, единъ синдикатъ, отъ който бѣше много благодарно производелното население. Веднага следъ 9 юний членоветѣ на управителния съветъ на този синдикатъ бѣха арестувани и касата заключена. За срамъ и позоръ на съвременната цивилизация, стигна се дотамъ, че прокурори, г. г. народни представители, се бъркаха, за да унищожаватъ кооперациитѣ, за да спѣватъ тѣхния нормалень ходъ. Въ Рахово прокуроритѣ пишеха писма до всички кооперации да отстранятъ отъ дѣлни лица затова, защото били земеделѣци. Ето кѣде азъ съзирамъ „обичята“ на Демократическия сговоръ къмъ кооперациитѣ. Тукъ ви се четюха статистики за изразходванитѣ кредити на Българската земеделѣтска банка, статистики много хубави за насъ, ако не провѣримъ тѣхната действителностъ и тѣхнитѣ източници. Споредъ тия статистики, Демократиче-

скиятъ сговоръ е кредитиралъ доста порядъчно малки кооперации. Г. г. народни представители! Кредитиранитѣ кооперации по селата, не само че не биваха добре кредитирани, съобразно тѣхнитѣ сили, съобразно съ това, съ което тѣ отговаряха, ами на тѣхъ се прѣчеше всячески, на тѣхъ се затваряха магазинитѣ, на тѣхъ се затваряха каситѣ, тѣ се третираха вражески и по такъвъ начинъ голѣмитѣ партизани на кооперативното дѣло, теоритичитѣ на кооператизма въ България, на дѣло се показаха като псевдокооператори, като служители на капитализма, а кооперацията е врагъ на капитализма.

Друго нѣщо, което отегчи положението на България, което спрѣ нормалния ходъ на развитието на България, което спрѣ, така да се каже, живота на българския народъ, това бѣше, г. г. народни представители, голѣмото усърдие на Демократическия сговоръ, веднага следъ 9 юний 1923 г. да създаде единъ бюджетъ, който надмина податнитѣ сили на българския народъ, единъ бюджетъ, който, въ сравнение съ предшествувашия, е съ 50% по-голѣмъ. Защо бѣше всичко това? Дали да се посрещнатъ нѣкакви нови нужди на българската действителностъ, нѣкакви нови нужди на българското стопанство, дали да се помогне на занаятчийството, на индустрията? Не, нищо общо нѣмаше съ това тази тѣхна законодателна инициатива; нищо благородно нѣмаше въ политиката по бюджета. Този бюджетъ се наду, за да се задоволятъ изгладѣлитѣ хиляди работници, които помогнаха на тѣхната политика, които ги подпомогнаха на 9 юний, да имъ дадатъ работа, да ги наситятъ. Така тѣ увеличиха чиновническия персоналъ и създадоха единъ апаратъ, който по численостъ превъзхождаше този, който е билъ въ миналото. Ние виждаме, че и заплатитѣ на чиновницитѣ бѣха увеличени — не на дребнитѣ чиновници, разбира се. Създадоха се такива заплати, които сж несъвмѣстими съ понятията на българската действителностъ, заплати, които шокиратъ обществото, които предизвикватъ негодувание, които изтощаватъ и безъ туй изтощенитѣ сили на българския народъ.

Г. г. народни представители! Демократическиятъ сговоръ полагаше особени грижи, грижи бащински, и наистина бащински, по отношение на всички тия, които се смѣтаха кредитори на българската държава. Демократическиятъ сговоръ, веднага щомъ пое управлението, почна да управлява България като собствена мушия, почна да разполага съ срѣдствата на държавата, като съ собствени срѣдства. Всѣки, който рекламираше, че има да взема отъ българската държава, биваше задоволенъ. Арбитражитѣ сѣдилища почнаха да функциониратъ, почнаха усилено да работятъ и да трупатъ милиони следъ милиони на гърба на българскитѣ граждани, арбитражитѣ, почнаха да си опредѣлятъ хонорари, които надминаватъ всѣка граница. Всичко това извикваше негодуванието на българския народъ, всичко това не говорѣше за единъ бащински грижи на Демократическия сговоръ къмъ интереситѣ на България и на българския народъ. (Ржкоплѣскания отъ земеделѣцитѣ)

Но българското общество, очитѣ на което сж обърнати днесъ къмъ нашата работа, може би да каже: „Г. г. народни представители! Престанете съ критикитѣ за миналото, престанете да ни говорите за миналото, защото то само лоши спомени навѣва въ нашата душа; кажете сега вие, които имате властта въ България, какво ще направите.“ Това е едно сериозно възразение и позволете ми, г-да, да кажа, кои сж сжщественитѣ задачи, които предстоятъ да бѣдатъ разрешени отъ днешната властъ.

Г. г. народни представители! Първата грижа на днешната властъ е да ознаменува дохождането си съ възстановяване на нарушения граждански миръ, който до 21 юний не сжществувахе, съ неговото затвърдяване въ българската действителностъ, за да може всѣки гражданинъ, независимо отъ неговото положение, независимо отъ неговата партийна принадлежностъ, да почувствува, че се намира въ една правова държава, която държи за мира, реда и правдата. И, наистина, новото правителство още при първитѣ стѣпки въ управлението си доказа, не напълно, а отчасти, че тѣ мисли сериозно за възстановяването на социалния миръ, на законността и на реда въ страната.

Преди 21 юний всички вестници на сговориститѣ, всички тѣхни списания, всички тѣхни оратори по стѣгди и мегдани, отъ всички трибуни, насаждаха единъ фалшивъ възгледъ всрѣдъ българското общество — че Земеделѣтскиятъ съюзъ е една организация опасна за общественния редъ, че той е противодържавна организация, че той не милѣе за интереситѣ на България, че е служител на чужди каузи и че едвали не е агентъ на болшевизма, на третия интернационалъ. Г. г. народни представители! Всичко това ставаше съ смѣтка: за да иматъ основание да държатъ Зе-

мледълския съюз вън от законите, да го държат винаги под едно опекуство, под едно подозрение и да го представят пред външния свят като една организация опасна не само за интересите на България, но и за интересите на всеобщия мир.

Какво виждаме днес? Направи ли нещо Земледълският съюз днес, когато той е на власт, въ сътрудничество с други политически партии, показа ли той някакво влияние над своите другари съуправници, за да се почнат безконечни омрази, безконечни гонения и преследвания на хора, които нямат неговата партийна принадлежност, за да се почне отмъщението, защото, г. г. народни представители, душата на българския народ е напастена с негодование, с желание да отмъщава? Благодарение на интелигенцията въ Земледълския съюз това не се прояви и нѣма никой път да се прояви. Вие виждате днес, че управлението на блока, въ който участва Земледълският съюз, не само че не насърчава беззаконието, насилието, отмъщението, което се очакваше от вас (към сговористите), но нѣщо повече: охранява, запазва гражданските свободи, гражданските права, дава свобода на мисълта, на словото и на критиката на всички. И днес, г. г. народни представители, пред домовете на бившите министри стоят полици, които пазят тяхната сигурност. Е, не е ли направило правителството нѣщо за възстановяването на мира? Така ли бѣше въ миналото? Така ли постѣпвахте вие (към сговористите) с нашите другари, така ли постѣпвахте с нашите министри? Не тежи ли нѣщо на вашата душа сега, когато виждате, че новото управление създава една нова ера на мир, една ера на труд, на културна работа? Не виждате ли всичко това и не се ли чувствувате малко гузни, че вие не сте били такива, каквито българският народ е желал да бѣдете?

П. Стоевъ (раб): Г. Дековъ! Само единъ въпросъ. Знаете ли, че нашите другари Лазаръ Станевъ е арестуванъ въ Вашата околия и е пребитъ?

Г. Чернооковъ (д. сг): Не знае!

П. Стоевъ (раб): Знаете ли, че на Работническата партия тамъ не се позволява да завѣрва листи за общинските избори?

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Стайновъ (д. сг): Дековъ не чува!

П. Дековъ (з): Най-сетне и въ нѣкои грѣшни умове, и въ нѣкои грѣшни съвѣсти проблѣсна лъчътъ на разкаянието, лъчътъ на желанието да бѣдат обективни и правдиви. Ако вие, г. г. сговористи, насаждахте въ народа омраза къмъ Земледълския съюз и държахте тая организация подъ опекуство, подъ карантина, ето, днесъ виждаме, благодарение на действителността, която е очевидна за всички, които непосредствено могатъ да наблюдаватъ и да критикуватъ, да се явяватъ хора, които вече издигатъ трезви мисли за значението на Земледълския съюз като политическа сила въ управлението и като политическа сила въобще въ държавата. Въ едно списание, редакторътъ на което е единъ деветоюнецъ, въ което сѣ изтъквани здрави мисли по обществени въпроси, въ тоза списание единъ авторъ пише следното: . . .

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Кое е то?

Г. Чернооковъ (д. сг): „Звено“.

П. Дековъ (з): . . . (Чете) „Развитието на земледѣлското движение, отъ неговото появяване до днесъ, е, може би, най-крупното обществено и социално явление у насъ, опознаването и проникването ни въ което, съ една подходяща обективна вдѣлбоченост и заинтересованост, сигурно би ни избавило отъ много заблуди, отъ много погрѣшни пѣтища, които струватъ тъй скѣпо и на народъ, и на държава и ни докараха толкова злочестини. Подобно обективно и незаинтересовано вдѣлбочаване, обаче, въ причините за неговото масово появяване, въ тия импулси и сили, които сѣ го водушевявали, въ неговата сѣщност, е винаги липсвало всрѣдъ мѣродавните обществени срѣди у насъ, които, било отъ нѣкакъвъ глупавъ аристокризъмъ и гордостъ, граничащи съ надменностъ и подигравка, било поради съзнателно и наивно затваряне очите предъ важни социални и икономически явления и необходимости, не само че не сѣе съ никога чистосърдечно, искрено и безпристрастно приближавали до неговите болки

и нужди, а, напротивъ, всячески сѣе мѣчили да го аномосатъ, да го хулятъ, подиграватъ, да го отричатъ, да му прѣчатъ. Естествено, едно подобно отнасяне не е можело да не окаже влияние върху развитието на земледѣлското движение, на земледѣлската идея въобще, още повече, че сѣщото е идею изъ срѣди, които сѣе имали тогава въ рѣцете си и силата, и авторитета. Иние виждаме сѣщото да прибѣгва до теории и срѣдства за борба — упорита борба за сѣществуване — да заема позиции, методи на действие и реагиране, отъ твърде женираше общество, но които сѣе били продиктувани и наложени не отъ друго, а отъ необходимостта, щото това непризнато, но силно бушуващо въ онеправданите души и наболѣли сѣрдца на многобройните селски маси движение, да се прояви, да намѣри своя отдушникъ. Това обстоятелство става причина, заинтересовани и засегнати страни, както и повърхностно ориентирани такива, да придаватъ на земледѣлското движение характеръ, какъвто то, по силата на своето естество, никога не може да има . . . И българскиятъ селянинъ, било интуитивно, било съ помощта на своя простъ, но здравъ природенъ умъ, е чувствувалъ и схващалъ неправдите, които сѣе се вършели съ него и въ глѣбините на своето родолюбие и желание да живѣе и напредва не само за свое добро, но и за благо на страната, намира сили да издигне гласъ, да засвидетелства своето сѣществуване и подкани „чорбаджитѣ и голѣмците“ да обрнатъ по-големо внимание и зачитане къмъ неговата участъ. Тоя гласъ е билъ чистъ кристалъ, въ който сѣе се оглеждали жизнените интереси на цѣлокупна България; гласъ, казвамъ, който много отдавна е подсказалъ де е истинскиятъ пътъ, по който само бихме могли да постигнемъ благополучие и благоденствие. За съжаление, обаче, никой не е обрналъ сериозно внимание на него и ние виждаме, какъ злонамѣрни управници и лица, водими отъ своите лично-егоистични и котирийни интереси, се мѣчеха да го заглушатъ, да го злоставятъ. Но той, черпящъ сили отъ ония буйни извори, които съставляватъ девствената и неизчерпаема вътрешна мощъ на българското племе, макаръ и изоставенъ и пренебрегнатъ, продължаваше упорито и непрестанно да се издига и развива, за да го виждаме днесъ израствалъ въ едно все-народно движение, което е обхванало — кой какъвто ще да казва — близо 60—70% отъ българския народъ“.

Г. г. народни представители! Ето единъ трезвенъ гласъ, който излиза не отъ човѣкъ, сполѣлящъ идеи и разбиранията на земледѣлското движение, не отъ човѣкъ, който е живѣлъ съ живота на Земледѣлския съюзъ, а отъ единъ обективенъ критикъ, единъ обикновенъ наблюдател, който предава това, което е истината, действителността, за да демаскира ония, които и въ миналото и до днесъ продължаватъ да говорятъ, че Земледѣлскиятъ съюзъ е една организация противна на съвременния общественъ строй, една организация, която не милѣе за интересите на България, една организация опасна за сѣществуването на българската държава. По сѣщия начинъ и вие, г. г. народни представители отъ Демократическия сговоръ, не следъ дълго време ще почнете да говорите, защото дългата на Земледѣлския съюзъ и на неговите другари въ управлението ще ви накаратъ да говорите и да мислите тъй, както мисли вашиятъ другаръ деветоюнецъ, . . .

Н. Кемилевъ (д. сг): Дай, Боже!

П. Дековъ (з): . . . който заедно съ васъ свали народната властъ чрезъ конспирация и се настани да управлява България; но когато видѣ пѣтищата, по които вие сте трѣгнали, той, като съвѣстенъ гражданинъ на България, се оттегли на страна, за да бѣде само обективенъ критикъ, само наблюдател. (Възражения отъ работниците)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) (къмъ работниците) Нѣмате думата.

П. Дековъ (з): Но, за да се възстанови и затвърди окончателно мирътъ, който е необходима предпоставка за всѣки прогресъ, за всѣки напредѣкъ, за културна и творческа работа, г. г. народни представители, необходимо е още едно нѣщо да направи новото правителство — необходимо е тоя миръ да се почувствува въ всички полета, въ всички къщи, въ всички колиби, дето има български граждани; необходимо е да се изтрѣгне тѣжгата отъ много сѣрдца, които сега тѣжатъ за нѣщо изгубено; необходимо е да се създаде единъ законъ за амнистия, който ще хвърли було на миналото. Ние тукъ ежедневно поставяме було на миналото, говоримъ за взаимно опрощение, че нѣма вече да напомнимъ, нѣма да мислимъ за

това, което е ставало въ миналото. Това не е достатъчно, г. г. народни представители! Този миръ трѣбва да се почувствува отъ всички: трѣбва да се почувства и отъ работници, трѣбва да се почувствува и отъ занаятчи, трѣбва да се почувствува и отъ всички ония хиляди и хиляди семейства съ дечица, които очакватъ своитѣ бащи или братя, които сега се намиратъ въ затвора или сѣ въ чужбина. Само по такъвъ начинъ днешното управление ще регистрира единъ актъ на висша справедливостъ, ще регистрира единъ актъ на висока държавна мъдростъ; само по такъвъ начинъ то ще закрѣпи идеята за умиротворение на страната. Но само това не е достатъчно. Нужно е още нѣщо. Осемтъ години на нашето несносно съществуване, докато управляваше Демократическиятъ сговоръ, бѣха едно изключително време. Тогава имаше революции, бунтове, негодувание и т. н. Съ общи думи казано, имаше неспокойно време, имаше безредие, беззаконие. Но имаше и спокойно време. Имаше, ако щете, и неподчинение, едно явво роптание срещу потъпкването правата и свободитѣ на гражданитѣ. Заради това тогавашниятъ Парламентъ е създадъ единъ законъ за това изключително време — законътъ за защита на държавата.

Отъ работниците: Долу законътъ за защита на държавата!

П. Дековъ (з): Г. г. народни представители! За да се затвърди мирътъ въ тази страна; за да може българскиятъ народъ спокойно да върви по пътя на творчеството; за да може да създава национални богатства, които сѣ толкова необходими въ този моментъ, нужно е, изключителнитѣ закони да излѣзатъ вънъ отъ българското законодателство, нужно е този законъ за защита на държавата да се заличи. Нѣмаме нужда отъ единъ изключителенъ законъ въ спокойно време; нѣмаме нужда отъ изключителни закони, когато нравитѣ станаха малко по-други, когато настѣпи нова ера въ българската действителностъ, когато отъ българския народъ бѣ пратена една нова управа да управлява България. Ние имаме достатъчно наказателни закони; ние имаме достатъчно органи на административно-полицейската и сѣдебна властъ, които биха изпълнили най-достойно своя дългъ, безъ да има нужда да се прилагатъ изключителни закони. Заради това отъ тази трибуна азъ казвамъ лозунга на земеделцитѣ, който е нашъ отдавнашенъ лозунгъ, който ние сме изнасяли навсѣкѣ, и сега въ тази свещена сграда отъ тази трибуна ние не можемъ да замълчимъ да не го кажемъ. Азъ апелирамъ къмъ нашитѣ другари, апелирамъ и къмъ васъ (Сочи сговориститѣ), които сте създали този законъ, апелирамъ и къмъ васъ, лѣвницата, да заличимъ този законъ отъ паметта си, . . .

Отъ работниците: Долу законътъ за защита на държавата! (Нѣкои отъ земеделцитѣ ржоплѣската)

П. Дексвъ (з): . . . защото той напомня само скръбни моменти, които българскиятъ народъ е прекаралъ въ тия размирни осемъ години.

П. Стоевъ (раб): Г. Дековъ! Ние внесохме едно законодателно предложение за амнистия — ще го подпишете ли?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Дековъ (з): Втората задача, която новото управление трѣбва да си постави за разрешение, е, да се заличи онова безгрижие, което е имала миналата властъ по отношение на най-важния стопански слой отъ българското общество, по отношение на земеделското стопанство у насъ.

Г. г. народни представители! Ако погледнете бюджетнитѣ последователно за всички години отъ освобождението на България до днесъ, вие ще видите печалния фактъ, печалната действителностъ: голѣмото безгрижие на всички правителства по отношение на този главенъ помиякъ на българския народъ — земеделството. Вие ще видите въ всички бюджети, и въ последния бюджетъ, че отъ бюджетнитѣ срѣдства на България само 3—4% сѣ отивали за нуждитѣ на земеделското стопанство.

Е, ние си задаваме въпроса: когато всички ние сме единодушни, че основниятъ камъкъ, върху който е съградена българската държава, че гръбнактъ, че основата на българския народъ, на българската държава е земеделското население, което представлява 80% отъ българския народъ; когато ние приемаме тази констатация; когато признаваме, че тамъ е източникътъ на народнитѣ

блага, че тамъ е спасението на българския народъ, и на капиталисти, и на занаятчи, и на работници, бива ли правителствата да полагатъ такива малки грижи по отношение на земеделството?

И затова азъ казвамъ: нужно е въ бъдеще това безгрижие да бѣде премахнато, като се направятъ жертви двойно повече отъ тия, които сѣ правени досега за земеделството.

Г. г. народни представители! Всичко, което отива за подобрене на земеделското производство; всичко, което отива за насърчение неговитѣ отрасли; всичко, което отива за трансформация на земеделското стопанство, не е парѣ изгубена, не е парѣ отишла на вѣтъра; тя ще бѣде пара, която ще създаде народни богатства, която ще повдигне народното стопанство; и затова никой Парламентъ не трѣбва да жали срѣдствата за бюджета на Министерството на земеделството.

Г. Цанковъ каза тукъ, отъ тая трибуна, че земеделското ни стопанство е претрупано съ работна ржка. Вѣрно е, г. г. народни представители, нашето земеделско население бързо расте. Ежегодно 115 хиляди български деца се раждатъ; ежегодно 115 хиляди дечица поглеждатъ българския небосводъ; ежегодно българската държава се увеличава съ 115 хиляди членове. Е добре, но българската държава не може да расте; народътъ расте и се размножава, но българската земя остава същата; дребното стопанство не може да стане по-дребно, защото, ако стане по-дребно, ще изчезне като стопанство.

Питаме се сега: има ли излишна работна ржка въ селата? Има. Споредъ изчисленията на специалисти, около 130 работни дни има земеделецътъ презъ всички сезони на годината. Останалитѣ 180 дни той не работи въ земеделското стопанство — или стои, бездействува, или се занимава съ други работи. Също така, споредъ изчисленията на специалисти, 400 милиона надници ежегодно се губятъ поради това, че земеделското стопанство е претрупано съ работна ржка. 400 милиона надници, оценени по 20 л., правятъ осемъ милиарда лева. Осемъ милиарда лева губи българскиятъ народъ въ националното си стопанство само поради това, че то е претрупано съ работни ржце. Какво трѣбва да направи днешното правителство, за да се справи съ това социално зло, за да се създадатъ условия, за да може тия неизползувани досега ржце да се използватъ за народното благо?

Г. г. народни представители! Нашето земеделство досега се е развивало само въ една насока — насърчавано е предимно производството на зърнени храни. За останалитѣ отрасли отъ земеделството не сѣ полагали абсолютно никакви грижи. Нужно е да стане това, което казаха мнозина — да стане трансформация на земеделското производство. Не е необходимо да стане, както казва г. Цанковъ, депласиране на българската работна ржка. Българската действителностъ не е пригодна за депласиране. Ние не можемъ да създадемъ велико преселение на българитѣ отъ балкана къмъ равнинитѣ и обратно. Това е несъмвѣстно съ българскитѣ нрави, съ българската действителностъ; на българска почва това не може да стане. Депласирането на работни ржце не е ефикасно срѣдство, за да се увеличи националното богатство. Нуждна е трансформация на земеделството. Нужно е земеделската политика на днешното правителство да създаде всички условия за извършване на тая трансформация, да положи повече грижи, да създаде повече срѣдства за развитие на другитѣ клонове отъ земеделството: овощарство, свинарство, птицевъдство, скотовъдство, лозарство и т. н. Шомъ като се създадатъ и засилатъ тия разклонения отъ нашето стопанство, г. г. народни представители, тогава и зимно време, и есенно време, презъ всички сезони на годината цѣлата работна ржка въ село ще бѣде заета съ производство, всички ще бждатъ работници-производители и тогава ще се увеличи народното богатство, народното производство; тогава и българската държава ще се постави въ едно положение по-сносно, по-добро.

Всички признаватъ, че отъ всички слоеве въ България най-зле, най-много изпаднало е земеделското население, което е 80% отъ българския народъ.

Г. г. народни представители! Като имаме предъ видъ, че земеделското производство е основата на нашия стопански животъ; че то е изворътъ на нашитѣ богатства, на нашитѣ доходи; че то е крепителъ на нашия бюджетъ; че то е въобще опората на съвременната българска държава; като имаме същевременно предъ видъ, че то именно се намира въ едно лошо, катастрофално положение поради спадането ценитѣ на земеделскитѣ произведения — ние си задаваме въпросъ: какво трѣбва да направи днешното правителство, за да може тия основи на държавата и на народа да се засилатъ, да се затвърдятъ, да се стабилизируютъ, за да може земеделството да излѣзе отъ тази криза,

да продължава и за въ бъдеще да бъде основа на нашето стопанство?

Г. г. народни представители! Въ нашите бюджети прѣжитѣ данѣци — какъто е поземелниятъ — възлизатъ на повече отъ 350 милиона лева. Нужно е българскиятъ Парламентъ да направи голѣми жертви, за да подкрепи разклатеното, катастрофално разклатеното положение на земледѣлското стопанство. Нужно е, казвамъ азъ и издигамъ гласъ тукъ, отъ тая трибуна, днешното правителство да направи единъ решителенъ жестъ, за да създаде успокоение всрѣдъ 80% отъ българския народъ, като премахне данѣцитѣ поне за две-три години, а именно: прѣжитѣ данѣци, поземелниятъ данѣкъ. Толкова пари ние ще намѣримъ, за тѣхъ източници ще се намѣрятъ въ бюджета; и азъ ще ви кажа по-нататѣкъ къде ще ги намѣримъ, за да се балансира бюджетътъ Абсолютно нужно е, обаче, да направимъ нѣщо, за да закрепимъ стопанското положение на земледѣлца.

П. Стоевъ (раб): Ще гласувате ли за тая работа?

П. Дековъ (з): Да.

П. Стоевъ (раб): Добре, ще направимъ предложение.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Тогава косвенитѣ данѣци ще се увеличатъ. Вие за косвенитѣ данѣци ли сте? Ако вие сте прители на косвенитѣ данѣци, тогава споразумѣйте се, съгласете се.

П. Дековъ (з): Заговаря се, че нашето земледѣлие е обеднѣло, че българскиятъ народъ е обеднѣлъ, че той е задлъжнялъ; и днесъ всѣки се пита, какъ и по какъвъ начинъ ние ще можемъ да го подкрепимъ, да го спасимъ отъ катастрофалното зло. Това е една необходимостъ за българската държава, за да може тя да съществува и за да закрепи своето икономическо положение и своитѣ финанси.

Г. г. народни представители! По поволъ на тия особени грижи, които съ изпълнили главата на всѣки единъ гражданинъ, заговори се отъ известно време да стане конвертиране задълженията на българскиятъ земледѣлци. Мнозина казватъ, че това е невъзможно. Мнозина говорятъ, че това е една мѣрка, която може да се отрази катастрофално, която ще създаде недовѣрие и ще разколебае кредита на България предъ външния капиталистически свѣтъ. Това каза г. Молловъ отъ тая трибуна.

Г. г. народни представители! Ако задълженията на земледѣлцитѣ бѣха само къмъ нашия най-главенъ кредитенъ институтъ — Земледѣлската банка — нѣма опасностъ за катастрофа въ земледѣлското стопанство, споредъ мене. Но работата е, че има задължения къмъ частни лица; а частнитѣ кредитори на земледѣлца сѣ жестоки кредитори, тѣ сѣ опасни за земледѣлскитѣ интереси, и тамъ е всичката болка на българския земледѣлецъ. Заради туй абсолютно необходимо е, българскиятъ Парламентъ да направи въ това направление нѣщо, което да задоволи кредиторитѣ нужди въ земледѣлското стопанство: да конвертира тия задължения и да ги остави въ видъ на дългосрочни заеми, ипотечарни заеми, сигурни за кредитора — Земледѣлската банка.

Нужно е също така да се положатъ особени грижи отъ страна на народното правителство и правителството за стабилизирането, прогреса и преуспѣването на кооперациитѣ въ България.

Г. г. народни представители! Кооперацията е единъ стопански институтъ, който е доказалъ, че има *raison d'être* въ своето съществуване. Кооперацията днесъ е една стопанска форма, срещу която миогледътъ на болшевикитѣ се борѣше въ минало време. Кооперацията е единъ стопански институтъ, който доказа, че може да съществува, и не само че може да съществува, но и че може да бъде полезенъ институтъ за дребнитѣ съществувания. Заради туй нужно е да полагаме по-голѣми грижи за кооперативното дѣло, нужно е да полагаме по-голѣми грижи и по отношение кредита на всички кооперации. Азъ си представявамъ, че ако кредититѣ въ Земледѣлската банка се даватъ само на селскитѣ кооперации за подкрепа на селското стопанство, тогава безъ принудителенъ законъ ние ще видимъ кооперациитѣ засилени въ селата, ние ще видимъ селското население въ всѣки пунктъ да влиза въ своитѣ кооперации, защото само чрезъ кооперацията то ще може да получи насърчение, подкрепа и кредитъ.

Ако това би могло да стане, г. г. народни представители, ако това се реализира, ние ще дойдемъ до следното положение: Земледѣлската банка, вмѣсто да оперира въ единъ пунктъ съ 3.000 партидни операции, ще оперира съ 30, и по такъвъ начинъ две трети, четири пети отъ ней-

ния персоналъ ще бъде съкратенъ. Националната икономия, която ще може да стане, ще бъде значителна и по тоя начинъ ще може тия пари, които се харчатъ тамъ, да се употребятъ за други, по-крешми нужди. Но, ще кажете: не е само земледѣлското стопанство, върху което се гради благосъстоянието на българския народъ; има и други клонове отъ народното стопанство, които също така съ право може да претендиратъ, че сѣ творци на блага, на култура, че сѣ работници, че тѣхниятъ трудъ е полезенъ за България, за българската държава.

Г. г. народни представители! Занаятчийството и работничеството сѣ други стопански категории.

Занаятчийството, осѣдено отъ историята, осѣдено отъ естественото развитие на капитализма на загиване, е предъ прага на своето умирање. Ние трѣбва да проявимъ жестъ на високо благородство, на мѣдростъ и да не оставимъ това занаятчийство да замре съ горчивина на душата. Държавата трѣбва да предприеме мѣропринтъ, да вземе мѣрки, които да подобрятъ положението на тая занаятчийство — било съ кредити, било съ други помощи, било чрезъ създаване по-добри условия за занаятчийството.

Работничеството днесъ изнемогва подъ ударитѣ на тежката си сѣдба. То днесъ е експлоатирано; то, което е факторъ въ нашето производство, се намира въ едно тежко положение. Работническата рѣжа и капиталътъ сѣ двата фактора въ производството, и ние, отдавайки внимание на единия, не трѣбва да пренебрегваме другия. Работничеството също така заслужава грижитѣ, особениѣ грижи на съвременната българска държава. Заради туй, г. г. народни представители, азъ казвамъ, че една отъ задачитѣ на днешното управление трѣбва да бъде не само да пристѣпва съ интервенция при спорове между капитала и труда, ами трѣбва да взема страната на онѣ правданитѣ, на експлоатиранитѣ, на униженитѣ, на работничитѣ. Само по такъвъ начинъ държавата ще докаже, че тя е еднакво майка къмъ всички, че еднакво милѣе и за занаятчийството, и за работничеството, и за индустриалцитѣ, и за капиталиститѣ.

П. Стоевъ (раб): Значи, и вълкътъ ситъ, и агнето здраво. Нѣма да постигнете такова нѣщо. Защо властта въ Габрово разтуря работническитѣ събрания?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): (Казва нѣщо)

П. Дековъ (з): Г. Малиновъ, току-що избраниятъ нашъ председателъ, въ своята речъ между другото, което каза въ видъ на съветъ и което подчерта, това е, че най-голѣмата задача на днешното управление, г. г. народни представители, е да може да се уравни бюджетътъ, да може да се докара работата така, штоо приходитѣ да покрѣчатъ разходите. Затова е необходима голѣма държавническа мѣдростъ. И той каза: „Само по два пѣтища може да се отиде до тая целъ. Само чрезъ икономии и само чрезъ търсене на други източници за приходи“. Други пѣтища нѣма. Въ търсенето на приходитѣ ние можемъ да отидемъ твърде далечъ, можемъ да отидемъ и вънъ отъ тѣзи понятия, които днесъ обковаватъ мозъка на всички почти общественици въ България и въ свѣта.

Когато говоримъ за икономии, ние трѣбва да се спремъ върху бюджета. Икономии може да станатъ, първо като се намалятъ чиновническитѣ заплати, като се намалятъ голѣмитѣ заплати. Г. г. народни представители! Пръвъ примѣръ за икономия даде нашиятъ царъ, следъ туй нашитѣ министри, следъ туй нѣкои шефове на учреждения, следъ туй Министерскиятъ свѣтъ, следъ туй ще даде примѣръ народното представителство, следъ туй цѣлиятъ български народъ. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Нѣкой отъ работничитѣ: Всичко това е демагогия.

П. Дековъ (з): Второ, необходимо е не само намаляние на чиновническитѣ заплати, но и на чиновническитѣ калри. Нашата българска държава се е обърнала на една чиновническа държава. По този въпросъ съговористското управление е извършило редица грѣшки, едни отъ които ще ми позволите да цитирамъ.

С. Илиевъ (д. сг): По 20.000 л. получавате сега отъ Дирекцията за храноизноса.

П. Стоевъ (раб): Щомъ министритѣ направили жертви, искате и всички да направятъ жертви!

П. Попивановъ (з): (Къмъ С. Илиевъ) Вие създадохте щата. Мълчете!

П. Дековъ (з): Между другитъ задължения, поети при сключването на стабилизационния заемъ, бѣ и това за съкращение чиновническия персоналъ съ 10.000 души. Това е единъ ангажментъ, поетъ отъ управлението на Демократическия сговоръ предъ капиталистическия срѣди, които дадоха стабилизационния заемъ. Бившиятъ министъръ на финанситъ, г. Тодоровъ, въ 1924 г. завари 85.342 чиновници въ България. На следващата година, поради ангажментъ предъ капиталистическия срѣди, които дадоха заема, финансовиятъ министъръ г. Тодоровъ съкрати този персоналъ съ 8.000 души и го докара до кръжлата цифра 77.000 души.

С. Василевъ (д. сг): Петъръ Тодоровъ не е правилъ никакъвъ заемъ.

П. Дековъ (з): Кабинетътъ Ляпчевъ увеличи пакъ броя на чиновниците. Къмъ 1 февруарий той вече възлиза на 85.450 души. Поетото задължение отъ Демократическия сговоръ предъ финансовия срѣди, които дадоха стабилизационния заемъ, е било само за една година; следъ туй веднага е нарушено отъ кабинета Ляпчевъ-Молловъ. „Тоя фактъ определя — пише авторътъ (Сочи една книга) отговорността на кабинета Ляпчевъ-Буровъ-Молловъ, който кабинетъ ще остане образецъ на политическо и стопанско безгрижие“. Така пишатъ хората, които не сж нито земеделци, нито комунисти, и, които, вѣроятно, сж ваши приятели сговористи, излѣзли отъ вашия Сговоръ поради това, че не искатъ да събератъ своята сѣдба, своята участъ съ вашата.

С. Илиевъ (д. сг): А други Ваши приятели казватъ, че Вие сте получавали 20.000 л. отъ храноизноса, 6.000 л. отъ „Земледѣлско знаме“ и 12.000 л. като народенъ представител. Това вѣрно ли е?

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Дековъ (з): Нищо подобно нѣма. — Вървете и проверете. Вървете въ прехраната да проверите, дали е вѣрно, а не да бръщолевите.

П. Попивановъ (з): Остави го. Той гледа да ти отвлѣче вниманието; той знае, че не е вѣрно това.

П. Дековъ (з): Г. г. народни представители! Най-сжществената причина отъ причинитъ, които създаватъ затрудненото положение, които създаватъ и финансовата и икономическа криза въ България, това е митническата тарифа, създадена отъ сговористското управление. Върху този въпросъ говори твърде много и твърде обстойно снощи нашиятъ народенъ представителъ г. Панайотъ Деневъ, и азъ нѣма да се впускамъ въ подробности. Но азъ само дължа да подчертая, че поради тази митническа тарифа, която е докарала за нѣкои предмети митата до 1.000%, е създадена една страшно голѣма бариера на българската граница, една китайска стена, която спира културата да проникне отвънъ и да може да се сключатъ договори съ други държави, да може да се почне една взаимна обмѣна на стоки съ външния свѣтъ. Ако тази митническа тарифа продължава да стои, ще продължи и нещастieto на българския народъ, ще продължи и сжжпотията, и финансовата криза, и стопанската криза. Затова дългъ на днешното правителство е да ревизира тази тарифа — не да я отмѣни окончателно — каквато не сжществува никѣде въ свѣта, въ никоя държава.

Р. Василевъ (д. сг): На много мѣста сжществува. Луксознитъ предмети не може да се внасятъ безъ мито.

П. Дековъ (з): Говоря за тѣзи предмети, които сж отъ общо употрѣбление.

Р. Василевъ (д. сг): То е свършено друга работа. За луксъ ще напълнятъ България съ чужди стоки.

П. Дековъ (з): Г. г. народни представители! Азъ ще съкратя своята речъ, за да свърша. Всички ние признаваме, съгласни сме и сме единодушни, че България днесъ е зле финансово.

П. Стоевъ (раб): Само трудеща се България.

П. Дековъ (з): Когато говоря за България, разбирамъ и работници, и капиталисти, и индустриалци, и земеделци, и занаятчи — всички. Кризата днесъ е еднакво угнетителна и за работническото, и за селското стопанство, и за занаятчийството, и за индустриалцитъ, и за търговцитъ,

и за всички. Кризата си е криза, криза търговска, криза българска. Всички признаваме, че България се намира предъ една неизвестностъ, че нейната икономическа независимостъ е поставена на изпитание. Никой, г. г. народни представители, не може да предскаже, каква ще бѣде участъта на българския народъ, каква ще бѣде участъта на България въ утрешния день.

П. Стоевъ (раб): Може. Работническата класа предсказва.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Дековъ (з): Дали България ще може да излѣзе безъ повреждания изъ тая криза, това сжщо никой не може да каже. Българскиятъ корабъ днесъ се люшка въ развълнуваното море на свѣта.

А. Бояджиевъ (раб): И ще потъне.

П. Дековъ (з): Вие и ние, всички, сме кормчитъ на този корабъ. Българскиятъ народъ е далъ надеждитъ си и е възложилъ на насъ трудната задача да бѣдемъ кормчи на този корабъ. Ако ние, г. г. народни представители, проявимъ неумение, проявимъ негодностъ, проявимъ неспособностъ, този корабъ ще се наниже върху подводнитъ скали и ще загине въ бездна.

Н. Пждаревъ (д. сг): Нѣма да загине.

П. Дековъ (з): Но заедно съ него ще загинатъ не само земеделцитъ, не само работницитъ, не само занаятчиитъ въ България, не само индустриалцитъ, а и вие всички отъ крайната лѣвица до крайната дѣсница — ще загине цѣла България.

Н. Пждаревъ (д. сг): Партиитъ ще останатъ.

П. Стоевъ (раб): И ще изникне нова, трудеща се България.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

П. Дековъ (з): Жалкото ще бѣде, че въ този моментъ на потъване, на загиване, г. г. народни представители, нѣма да има спасителна рѣка, която да дойде на помощъ — нито вашата съветска Русия, която проповѣдава новата култура и цивилизация въ свѣта, нито капиталистическия страни — нито Германия, нито Франция, нито нашитъ съседни, защото корабитъ на всички държави се намиратъ въ свѣтовното развълнувано море, защото всички народи сж обзети всецѣло отъ инстинкта за самосъхранение, за спасяване отъ общата криза, отъ общата напасть, отъ общото бедствие. И въ такъвъ единъ рѣдъкъ исторически моментъ, г. г. народни представители, партийнитъ знамена трѣбва да се свиятъ. Нека всички се наредимъ около едно знаме: знамето за спасението на България. Ако ли пъкъ вие, г. г. народни представители, не чувате това, което ви се говори; ако въ вашата душа не намиратъ отзвукъ апелитъ, които ви прави тукъ единъ обикновенъ народенъ представителъ; ако вие не се отзовете на апела, да подкрепите правителството въ неговитъ мѣроприятия — тогава ние сами ще скрепимъ знамето на блока, . . .

Нѣкой отъ работницитъ: Дружитъ ги изгарятъ.

П. Дековъ (з): . . . аграрното знаме, ще кажа азъ, къмъ националното знаме, ще отидемъ всрѣдъ народнитъ маси и ще заработимъ безъ васъ, ще заработимъ за голѣмото дѣло — за спасяването на България. И ние вѣрваме въ нашитъ сили, ние вѣрваме въ нашата мощъ, защото народътъ е съ насъ, защото и ние сме съ него. (Ржкоплѣскания отъ земеделцитъ)

А. Бояджиевъ (раб): (Възразява нѣщо)

П. Дековъ (з): Но, когато, г. г. народни представители, ние сами, безъ васъ, изкараме кораба на спасителенъ брѣгъ; когато ние възстановимъ икономическата независимостъ на тая страна, когато възстановимъ икономическия ѝ и политически сили, тогава, позволете ни, да имаме правото да ви обявимъ за дезертьори отъ полебрани. (Ржкоплѣскания отъ земеделцитъ) Тогава ние ще постѣпимъ съ васъ така, както се постѣпва съ дезертьори, които манкиратъ да изпълнятъ своя дългъ въ решителнитъ минути, въ сжждбоноснитъ часове, които преживява единъ народъ.

А. Бояджиевъ (раб): (Възразява нѣщо)

П. Дековъ (з): А пък ако вие, г. г. народни представители отъ крайната лѣвица, бждете повече руси, отколкото българи; ако вие изказвате повече братски чувства къмъ далечнитъ си братя въ Русия, отколкото къмъ българскитъ си братя; ако вие предпочитате да спасявате потъващия корабъ на Русия, а negliжирате задълженията си къмъ България — тогава за васъ въ България нѣма мѣсто, тогава съ васъ ние ще излъземъ на единъ величественъ двубой, двубой на идейна база. (Възражения отъ работниците) Съ васъ и съ вашитъ господари аграрната демокрация въ свѣта и демокрацията, въобще, ще влѣзе въ единъ двубой на идейна база, въ който двубой ние ще противопоставимъ миръ, творческа работа, свободна човѣшка мисълъ, широко полетъ за проявяване на човѣшкия гений, общо културно сътрудничество между народитъ, а вие ще ни противопоставите болшевишкия политически мирогледъ заедно съ неговитъ сподвижници — диктатурата и насилието. Но въ този двубой, бждете увѣрени, победата ще бжде наша. Защото нѣма случай, нѣма примѣръ въ историята на прогресъ, на цивилизация, насаждани чрезъ насилие и чрезъ диктатура. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Бояджиевъ (раб): Г. Мушановъ не е съгласенъ. И новиятъ министъръ на вътрешнитъ работи сѣщо не е съгласенъ. Защото откакъ сѣе на власт, друго вършите.

П. Стоевъ (раб): И Гичевъ, и Муравиевъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Свободата е за тия, които обичатъ свобода. Мирътъ е за тия, които обичатъ миръ. Трѣбва да научите това.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): (Казва нѣщо)

А. Бояджиевъ (раб): Подъ свобода разбирате отнемането свободата на всички.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Йорданъ Качаковъ.

Й. Качаковъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Тронното слово ни дава поводъ да обсъдимъ положението на страната и въ свързка съ него — политиката, дейността на правителството. Тая практика, г. г. народни представители, е необходима и полезна, защото по тая случай дветъ тези, правителствената и опозиционната, съ различнитъ нюанси на последната, добиватъ възможностъ да се състезаватъ и едни други да се коригиратъ.

Разискванията въ първата извънредна сесия на това Народно събрание представляватъ тая особеностъ, че, докато въ всички други случаи досега правителството е носило отговорността за произведенитъ избори и за момента, който ни дѣли отъ поемане управлението отъ него, тоя пътъ пъкъ правителството има щастието да не носи отговорността за това управление, за това минало, а опозицията, въ нейната голѣма частъ, въ лицето на Демократическия съговоръ, и тѣхнитъ последни другари, смилостивитъ, да сѣ въ положението на отговорници, въ положението на виновници, изправени да отговарятъ за управлението си.

Докато съговористското правителство се крепѣше на една Камара, избрана съ полицейски насилия, днешното правителство има това щастие — да изразява свободната воля на българския народъ, избрано отъ него въ една неравна борба съ произволитъ на полицията, съ фалшификациитъ и съ безбройни престѣпления на официалнитъ и явни, на неофициалнитъ и тайни агенти на съговористското правителство, а сѣщо така и на голѣмитъ и малки водачи на Демократическия съговоръ.

Правителството на Демократическия съговоръ се опираше на една шепа охолници, щастливитъ банкери, и интелегенцията, която крепѣше тога щастливо съсловие срѣдъ българския народъ

Правителството на Народния блокъ има щастието да се крепи на цѣлокупния български народъ, съ малки изключения, дошло по неговата упорита воля следъ борби въ опозиция.

Г. г. народни представители! Прави впечатление, че Демократическия съговоръ, възползуванъ отъ стѣсненото положение на днешното правителство, което завари едно тежко положение и въ първитъ дни на управлението бѣше погълнато отъ грижи да се справя съ него, бързо мина въ атака и поиска да смене отговорността отъ себе си за доскорешното минало; бързо поиска ролитъ да се смѣнятъ: вмѣсто неговото правителство да бжде критикувано, вмѣсто да бжде то изболчено за ония голѣми рани, които нанесе на страната презъ 8-годишното й управление, то поиска да

играе ролята на обвинителъ на днешното правителство, преди още да има налице каква-годе отговорна дейностъ по управлението на страната. Този опитъ на ораторитѣ на Демократическия съговоръ не трѣбва да се отнесе мълчаливо. Ние трѣбва постоянно да имъ напомняме тѣхната отговорностъ — това е нашъ дългъ — защото всѣки, който стои на това мѣсто, има дълга къмъ тоя народъ, къмъ това общество да му служи почитно, да се вслушва въ неговитъ интереси и да нагажда дейността си по управлението въ духа на тѣзи интереси.

Демократическия съговоръ въ своето 8-годишно управление бѣше чуждъ на това съзнание и въ своята дейностъ пренебрегваше интереситъ на широкитъ народни маси (Ржкоплѣскания отъ мнозинството), пренебрегваше интереситъ на грамадната частъ отъ българския народъ и служеше само на една малка шепа избраници, на едно малцинство, което го и крепѣше.

Г. г. народни представители! Положението на свѣта изобщо е тежко. Тенденцията на постоянното влошаване остава неизмѣнна. Цѣлитъ свѣтъ се огъва подъ една тежка стопанска и финансова криза. Така е и у насъ. Ораторитъ на Демократическия съговоръ се опитаха да идентифициратъ положението на България съ това на Европа и да отдадатъ и обяснятъ тая страшна криза, която бушува и у насъ, изключително съ обективни причини, които не зависятъ отъ тѣхъ. Това обяснение е единъ опитъ да се защити дейността на съговористското правителство презъ 8-годишното му управление; да се заличи, да се хвърли едно було върху ония отговорности, които то има специално за тежката стопанска и финансова криза у насъ.

Кризата въ Европа, както много добре изясни отъ това мѣсто (Сочи трибуната) г. проф. Геневъ, се дължи на голѣмата свѣтовна война. Той много добре илюстрира съ цифри тая своя мисълъ. Кризатата въ Европа се дължи още и на обедняването на Европа; на изчерпването на златото на европейскитъ държави и пренасянето му въ Америка. Голѣмитъ покупки презъ последната война обеднѣха Европа. Плащанията, които има да прави Европа следъ войнитъ, на задълженията си къмъ Америка, всѣки день отнасятъ девизитъ и въ Америка и съ това опразватъ каситъ й. Тая е едната причина — обезпичаването на Европа — която е засилила кризата въ Европа.

Друга една причина, която засили стопанската и финансовата криза въ Европа, е стремението на всички европейски държави следъ войната къмъ самозадоволяване, стремението имъ да задоволяватъ всички свои нужди изключително съ свои продукти, съ свои произведения. Това ги принуди къмъ ограждане съ високи митнически тарифи и то измѣни задачитъ, измѣни целитъ на тѣхното национално производство, започна се производство не вече съ огледъ на усъвършенствуването на тѣхнитъ производствени срѣдства, а изключително съ огледъ къмъ консомативната способностъ на тѣхното население. Производството, следователно, се ограничи до минимумъ, дотолкозъ, доколкото е платежоспособно населението въ страната да купува произведенитъ продукти. По тая начинъ на сцената се яви безработицата; европейскитъ държави започнаха да търпятъ голѣми разходи по справянето имъ съ безработнитъ; по тая начинъ се създаде индустриална криза въ всички страни. Тѣзи условия, които иматъ значение за разразяването на стопанската и финансовата криза въ Европа, специално за насъ, българитъ, не съществуватъ. Ние имаме щастието скоро следъ войната да възстановимъ предвоенното си материално производство. Ние имаме сѣщо така щастието, поради климатическитъ условия, да се произвеждатъ у насъ известни продукти, които се търсятъ въ странство, които намиратъ пазаръ въ чужбина, поради своето добро качество, както това е съ месото, съ птицитъ, съ тютюнитъ и съ други нѣкои артикули.

Но всички тия благоприятни условия, които можеша да бждатъ използвани, за да бжде смекчена стопанската и финансовата криза у насъ, не бѣха използвани отъ бившето правителство. То се отнесе крайно безгрижно къмъ нуждитъ на нашето производство. Презъ 8-годишното си управление то отпочна една дейностъ, съ която способствува за изострянето на тая криза и за влошаване положението на трудящитъ се маси у насъ, и главно на земледѣлското население.

Г. Дековъ токущо преди мене посочи на маса случаи, съ които илюстрира голѣмото безгрижие на съговористското правителство спрямо интереситъ на нашето земледѣлско стопанство. Въ подкрепа на тая мисълъ азъ ще посоча само нѣколко факти, съ които ще искамъ да засили това твърдение.

Правителството на Демократическия съговоръ по времето, когато Петровицъ имаше голѣмо влияние въ насочване стопанската дейностъ на съговористското правителство,

при слабата реколта през 1926 г., насърдчи износа на българско жито съ по 5 л. на килограм, без да вземе нуждните мърки да запази потребния запас за изхранване нашето непроизводително население, и впоследствие, когато се почувствува нужда от храни, сжщият тоя Петровицъ, а може би и други негови другари, внесоха от чужбина потребното жито за изхранване непроизводителното българско население, но вече по 9 л. килограмът, и съ разликата от 4 л. на килограм жито ошетиха народното стопанство съ една сума от около 200 милиона лева.

Пакъ по сжщото време сговористското правителство поведе борба съ захарнитъ фабрики и допустна вноса на чужда захаръ. съ което стана причина да излѣзатъ отъ България за 350 милиона лева чужди девизи. Презъ сжщото това време не се сѣа захарно цвекло и се лиши една голѣма частъ отъ българското производително население на захарно цвекло отъ единъ доходъ въ размѣръ близо 200 милиона лева, като се преснематъ разносикитъ по производството.

Р. Василевъ (д. сг): Тогава почнахме голѣмата борба противъ картелитъ. Тогава намалихме и вноснитъ мита за нѣкои стоки. И сега се върви по сжщия пътѣ.

И. Качаковъ (нац. л): То е вѣрно, но Вие се увлѣкохте и не предвидѣхте, че това ще засегне земледѣлското население, и че въ края на краищата то ще плаща. Точно за тая непредвидливостъ вие длѣжите днесъ отговоръ. Въ 1930 г., по една странна амбиция на министъръ-председателя г. Ляпчевъ — шпеницата у насъ да добие борсовата си цена — допустна се вносъ на югославянското жито, безъ, разбира се, да се постигне желаната отъ министъръ-председателя целъ — да настѣпни поевтиняване на шпеницата. И по този начинъ не само че изхвъркнаха отъ България 350 милиона лева девизи, но се лиши отъ тия пари нашиятъ земледѣлецъ, който не можа да продаде излишното си жито, и, когато презъ м. августъ с. г. дойде първото чувствително спалане на зърненитъ храни, нашиятъ земледѣлецъ бѣше сваренъ съ излишци отъ реколтата на предшествуващата година, съ излишци и отъ реколтата на 1930 г. и поставенъ въ едно безизходно положение.

Но не сж само тѣзи грѣшкитъ на сговористското правителство, не е само това безгрижието му спрямо интереситъ на българското стопанство. Г. Молдовъ вчера се изказа въ полза на възгледа, че отмѣняването износнитъ мита на нѣкои наши произведения се налага като една мѣрка за защита на народното стопанство — за да може чрезъ тѣхното отмѣняване да се подпомогне износътъ на българскитъ произведения, да могатъ тѣ да станатъ конкурентноспособни и да могатъ да намѣрятъ пласментъ на чуждия пазаръ. Но при това разбиране на сговористското правителство, което декларира вчера г. Молдовъ отъ тая трибуна, ние виждаме, че и въ това отношение дейността на сговористското правителство се характеризира съ едно голѣмо безгрижие, съ едно голѣмо нехайство спрямо интереситъ на земледѣлското население у насъ. Въ 1924 г., когато се свърши гръцко-турската война и когато Гърция и Турция започнаха усилено производство на тютюни, нашиятъ тютюнъ, който бѣше намѣрилъ добъръ пазаръ въ чужбина — въ Хамбургъ, Амстердамъ и другде — трѣбваше да плаща едно износно мито, което достигаше до 8-10 л. на килограм. Тогава се оказа, че поради нахлуването на гръцки и турски тютюни на общоевропейския пазаръ, за да стане конкурентноспособенъ нашиятъ тютюнъ, това мито трѣбваше да се премахне. И компетентни лица напомниха на правителството тоя неговъ дългъ, но то едва на 20 май 1926 г. отмѣни това износно мито и съ това си закѣснение стана причина да се събератъ у насъ три реколти, да се обезценятъ тютюнитъ на нашиятъ производители, а въ това време да се даде пълна възможностъ на Гърция и Турция да завладѣятъ предишнитъ наши тютюневи пазари. Тая грѣшка правителството на Демократическия сговоръ, все по онова време, направи и съ зърненитъ храни, които плащаха 10% износно мито върху стойността. Сжщо и съ отмѣняване износното мито на дребния и едрия добитѣкъ правителството закѣси — отмѣни го едва презъ 1927 г., когато вече нашиятъ пазари на едъръ и дребенъ добитѣкъ въ Гърция и Турция бѣха завладѣни отъ Югославия и Ромѣния.

Ето, съ тия нѣколко примѣра азъ искамъ да илюстрирамъ мисълта си, че правителството на Демократическия сговоръ, презъ своето осемгодишно управление, се е стнасяло къмъ интереситъ на най-голѣмата частъ отъ българския народъ — земледѣлското население — съ едно прѣстѣпно безгрижие, съ едно прѣстѣпно нехайство.

Г. професоръ Цанковъ отъ тази трибуна каза, че за разрешението на тѣзи голѣми стопански и икономически въпроси се искатъ знания и разбирания. Вѣрно е, че въ срѣдата на Демократическия сговоръ не липсватъ голѣми политически фигури и учени хора — не можемъ да не признаемъ това. Тѣ бѣха способни, тѣ можеха да схванатъ нуждитъ на нашия земледѣлецъ тогава, можеха да предвидятъ каква дейностъ е потребна въ онзи моментъ, за да може да се подпомогне земледѣлското население при износа на неговитъ произведения, или пъкъ поне да не му се прѣчи. Но, г. г. народни представители, не сж достатѣчни само знанията и разбиранията по тѣзи въпроси, потребно е още при познаването на тѣзи въпроси да имашъ присърдце нуждитъ на народа, да си вдѣхновенъ отъ желанието да му служишъ, да имашъ съзнанието, че това е твоя първа длѣжностъ и въодушевенъ отъ туй съзнание за своя дългъ къмъ народа, да се отдадешъ на полезна дейностъ за този народъ. А Демократическиятъ сговоръ, който се опираше само на една щастлива шепа избраници банкери и на групирани около тѣхъ интеллигентни карриеристи, не можеше да живѣе съ пулса на българския народъ, не можеше да чувстува и разбира неговитъ нужди и да предугажда онова, което трѣбва да направи въ всѣки моментъ за въ полза на него.

Внѣ отъ тази, така да я нарека, разорителна дейностъ за нашия земледѣлецъ, сговористското правителство имаше пасива за разстройването на нашиятъ държавни финанси. Въ 1923 г. следъ 9 юний то завари единъ бюджетъ отъ 4.646.000.000 л.

Р. Василевъ (д. сг): Г. Качаковъ! Бюджетътъ, внесенъ отъ бившия министъръ Яневъ, бѣше 5.730.000.000 л.

И. Качаковъ (нац. л): 4.646.000.000 л.

Р. Василевъ (д. сг): Грѣшка имате. Това е бюджетътъ за 1922/1923 г. Бюджетопроектътъ, внесенъ отъ министъръ Яневъ, бѣше 5.730.000.000 л.

И. Куртевъ (нац. л): Той бѣше проектъ.

И. Качаковъ (нац. л): Бюджетътъ за 1922/1923 г. възлиза на 4.646.000.000 л. и сжщиятъ бюджетъ остана за 1923/1924 г.

Р. Василевъ (д. сг): Внесениятъ бюджетопроектъ за 1923/1924 г. възлизаше на 5.730.000.000 л.

И. Качаковъ (нац. л): Грѣшка имате. Справете се съ бюджета и ще видите.

Р. Василевъ (д. сг): Азъ говоря една истина.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Не се гласува.

Р. Василевъ (д. сг): Гласува се на първо четене.

И. Качаковъ (нац. л): Този бюджетъ завари едно банкрутно обращение близо 5 милиарда лева и цена на българския левъ — 6 златни стотинки. Отъ тогава досега ето какъ е растѣлъ бюджетътъ: въ 1924/1925 г. бюджетътъ се възкачва изведнѣжъ на 6.604.000.000 л.; въ 1925/1926 г. — 6.875.000.000 л.; въ 1926/1927 г. — 6.924.000.000 л.; въ 1927/1928 г. — 6.992.000.000 л.; въ 1928/1929 г. — 7.481.000.000 л.; въ 1929/1930 г. — 6.274.000.000 л.; въ 1930/1931 г. — 6.400.000 л. Има една разлика въ повече отъ 2 милиарда лева спрямо бюджета на 1923/1924 г.

Кон разходни пера сж претърпѣли значителни увеличения? Прави впечатление, г. г. народни представители, че бюджетътъ на Министерството на вътрешнитъ работи, който презъ 1923/1924 г. е билъ 117 милиона лева за администрация и полиция и за народно здраве 141 милиона лева, започва презъ времето на Сговора да расте. Разходното перо за администрация и полиция още въ 1924/1925 г. стига 244 милиона лева, презъ 1925/1926 г. — 251 милиона лева, презъ 1926/1927 г. — 313 милиона лева и се запазва впоследствие приблизително на тая цифра.

Друго едно чувствително увеличение става на бюджета на Министерството на войната. Отъ 542 милиона лева презъ 1923/1924 г. бюджетътъ на Министерството на войната стига веднага презъ 1924/1925 г. 1 милиардъ 167 милиона лева и се затвърдява по-нататѣкъ на 1 милиардъ и 100 милиона лева.

Разходното перо за държавнитъ дългове, което презъ 1923/1924 г. е възлизало на 1 милиардъ 173 милиона лева, сега е 2 милиарда 150 милиона лева.

Р. Василевъ (д. сг): Въ него влизатъ и репарационниятъ дългъ, и увеличенитъ пенсии на инвалидитъ, и други.

И. Качаковъ (нац. л.): Въ него влизатъ 270 милиона лева за репарациитѣ, но влизатъ също така и 600 милиона лева анюитети за двата заема, бѣжанскиятъ и стабилизационниятъ.

Р. Василевъ (д. сг.): Но има и намаление. Платени сѣ аванситѣ, дадени на българската държава отъ Banc de Paris и de Pays-Bas.

И. Качаковъ (нац. л.): Съ тия два заема увеличихте разходния бюджетъ съ 600 милиона лева годишно. Не сѣ, обаче, само тия 2 милиарда лева въ повече на година, които се изразходваха презъ времето на сговористкото управление. Трѣбва къмъ тѣхъ да прибавимъ и сумитѣ по двата заема, бѣжанскиятъ и стабилизационниятъ, които възлизатъ на 7 милиарда лева. Отъ бѣжанския заемъ се похарчиха, за настаняване на бѣжанцитѣ, около 700 милиона лева и за постройка на желѣзницата „Раковски—Мастанли“ — 480 милиона лева. Значи, 1 милиардъ и 100 милиона лева сѣ отишли за нуждитѣ на българския народъ, тъй като и настаняването на бѣжанцитѣ бѣше една нужда на нашата държава. Но, г. г. народни представители, тая нужда на нашата държава, да настани бѣжанцитѣ, можеше да се задоволи съ наши собствени сръдства. Икономитѣ, които можехме въ разстояние на 3-4-5 години да направимъ, въ размѣръ на 150-200 милиона лева годишно, щѣха да ни дадатъ възможность да задоволимъ тая нужда, безъ да обременяваме държавния бюджетъ съ анюитетитѣ по изплащането на тоя заемъ. Остатѣкътъ отъ заема отиде за плащане на Деклозиеръ, за плащане една претенция на сърбитѣ отъ 400 милиона лева и за покриване на изядени фондове и летящи дългове, които финансовата политика на Демократическия сговоръ раждаше и създаваше. За да можемъ да си съставимъ точна представа за голѣмото разточителство, за размѣра на излишно изразходваната грѣшна българска пара отъ правителството на Демократическия сговоръ, трѣбва да прибавимъ къмъ двата милиарда въ повече годишно — значи за осемтъ години 16 милиарда лева — още и отъ бѣжанския заемъ една сума приблизително два и половина милиарда лева, отъ стабилизационния заемъ близо единъ милиардъ и половина, ставатъ четири, или общо 20 милиарда лева. Като прибавимъ къмъ тѣхъ и фондовѣтъ, и знаянитѣ и незнайни летящи дългове, стигаме до сумата 22 милиарда лева, които, при една разумна политика, при едни икономии и съкращения, е могло да реализира сговористкото правителство презъ осемгодишното си управление.

Кѣде сѣ отишли тия пари? Г. Чолаковъ много добре ви обясни и ви посочи пѣтищата, по които тѣ сѣ изтекли, и пропастиѣ, въ които тѣ сѣ потънали. Г. Дековъ също така се спрѣ на тоя въпросъ. Нѣма да повтарямъ и азъ същото, защото току-що той ви занимава съ него. Важното, което трѣбва да подчертаемъ и което ще ни изясни положението преди 21 юний и ролята, която е играло въ нашето стопанство и за разстройването нашитѣ държавни финансии бившето сговористко правителство, е, че то, отнасяйки се съ прѣстѣпно безгрижие къмъ интереситѣ на земеделѣското население, изостри, засили стопанската криза у насъ; отнасяйки се лекомислено къмъ нуждитѣ на държавата, то разхити, разсипа безмилостно голѣми държавни суми, за да докара днешнитѣ разстроени финансии на нашата страна. (Нѣкои отъ мнозинството ржкоплѣскавъ)

Какъвъ активъ спрямо стопанскитѣ слоеве у насъ има Демократическиятъ сговоръ? Какво направилъ той за индустриалцитѣ, за търговцитѣ, за занаятчиитѣ? Като изключимъ тежката митническа тарифа, за която г. Деневъ говори подробно, която облагодетелствува частъ отъ индустриалцитѣ и то тия отъ тѣхъ, които иматъ паразитни индустрии, смѣло може да се каже, че правителството на Демократическия сговоръ бѣше мащеха за по-голѣмата частъ отъ индустриалцитѣ и търговцитѣ. Фактътъ на многото мораториуми, изгубването самостоятелността на българската индустрия и нейното замиране сѣ пълно доказателство за това. Само спрямо банкеритѣ правителството на Демократическия сговоръ бѣше щедро. Съ закона за Народната банка, който бѣше добре дошълъ за него, то осигури използването капиталитѣ на последната отъ частнитѣ банки въ страната, акционери на които сѣ въ болшинството си хора отъ сръдитѣ на Демократическия сговоръ, негови партизани.

Нѣкой отъ земеделѣцитѣ: Сега работницитѣ трѣбва да викатъ: долу банкеритѣ.

Р. Василевъ (д. сг.): Ако не бѣше този законъ, сега какъ щѣхме да правимъ? Добре, че се ограничихме.

И. Качаковъ (нац. л.): Вземането капиталитѣ отъ Народната банка отъ страна на частнитѣ банки съ единъ низъкъ лихвенъ процентъ — 9—10% — и пласирането имъ отъ тѣхъ между търговци и индустриалци съ много високи лихви — отъ 16% нагоре — облагодетелствува частнитѣ банки, облагодетелствува акционеритѣ на тия банки, мнозинството отъ които — 80%, а може би и 90% — сѣ на родняци, сговористи. Вѣрно е, че българскиятъ левъ съ този законъ се стабилизира.

Р. Василевъ (д. сг.): Това е важното.

И. Качаковъ (нац. л.): Но това е едно щастливо съвпадение на интереситѣ на тѣзи банкери, които сговористкото правителство защищаваше, съ нуждитѣ на националното ни стопанство.

Р. Василевъ (д. сг.): Г. Качаковъ, позволете. Ако не бѣше забранено на правителството на България да бърка въ каситѣ на банката, при тая криза щѣше да има много повече банкноти въ обращение.

Министъръ Д. Върбенковъ: По този въпросъ знаете мнението на г. Данаиловъ.

Р. Василевъ (д. сг.): Ако не бѣше този законъ, дългътъ къмъ Народната банка, вмѣсто 3 милиарда, щѣше да бѣде 5 милиарда лева.

И. Качаковъ (нац. л.): Когато Демократическиятъ сговоръ пое управлението на страната, имаме банкноти въ обращение за близо 5.000.000.000 л., при стойность на българския левъ 6 златни стотинки.

Р. Василевъ (д. сг.): И 4 милиарда и 700 милиона лева дългъ на държавата къмъ Народната банка.

И. Качаковъ (нац. л.): (Къмъ сговориститѣ) Вие намалихте банкнотното обращение на 3.500.000.000 л., и българскиятъ левъ има цена 3-7 златни стотинки. Въ 1923 г. на пиацата е имало обращение 5.000.000.000 л., по 6 златни стотинки единия левъ, значи, близо 300 милиона златни лева, а днесъ, при едно банкнотно обращение отъ 3.500.000.000 л. и стойность на лева 3.7 златни стотинки, имаме близо 120—130 милиона златни лева.

Р. Василевъ (д. сг.): Такава разлика нѣма.

И. Качаковъ (нац. л.): Ето откъде идва стѣснението на търговеца и индустриалеца, и финансовата криза, която ни души; отъ тамъ се обуславя и благоприятното положение на банкера — паритѣ кѣтъ — да може да изсмуква по-голѣмъ лихвенъ процентъ отъ нуждаещитѣ се. (Ржкоплѣскация отъ мнозинството)

Това безгрижие спрямо интереситѣ на българското стопанство и тая разорителна дейность спрямо българскитѣ финансии сѣ причината за датата 21 юний, на която всѣки отъ ораторитѣ се спира и на която, за голѣмо мое неудобство, и азъ съмъ принуденъ да се спра.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Защо пъкъ не-удоволствие?

И. Качаковъ (нац. л.): Защото повтарямъ — само затова. Но 21 юний не дойде само поради тѣзи причини. 21 юний дойде и като резултатъ на оня повсемѣстенъ тероръ, който безспирно Демократическиятъ сговоръ провеждаше съ своята изпечена и необузdana полиция, като резултатъ на онова притѣснено положение на българския гражданинъ — лишенъ отъ свобода, несигуренъ за утрешния си день, незнаещъ кѣде може да осъмне — което Демократическиятъ сговоръ, лишенъ отъ подкрепата на народа и опиращъ се на една много нищожна частъ отъ българския народъ, бѣше принуденъ да поддържа презъ всичкото време на своето властвуване, за да се задържи на власт. Този тероръ, това душе, това разтакане на българския селянинъ и гражданинъ по участци по всички поводи — било по избори на кметове, било по друго — притискаше, възмущаваше и наострише българина спрямо омразното управление на Демократическия сговоръ. И когато на 21 юний безизходностьта отъ положението и злинитѣ, които Сговорътъ причиняваше на България въ стопанско, финансово и вътрешно-политическо отношение, сплотиха четири партии у насъ, между които не бѣха изчезнали ежбитѣ, партии, между които не бѣха изчезнали, тъй да се каже, още борбитѣ, но партии, които служеха на българския народъ, партии, които имаха за своя задача да спасятъ този народъ отъ злинитѣ, които Сговорътъ про-

дължаваше да му нанася и се състави Народният блок, тогава ние виждаме, че борбата против Демократическия сговор, която той организира и на която поведе българския народ се увенча със успех, не очакван от самите блокови партии, а никак не очакван и не подозиран от Сговора. (Ръкоплъскания от мнозинството)

Какво представлява, г. г. народни представители, Народният блок, от чиято срѣда изхождам и аз? Аз мисля, че този въпрос не може да бъде отминат от това място, защото въ днешния момент Народният блок представлява управляващите партии. Правителството, което ръководи съединитѣ на страната, изхожда от него, и при обсъждането на положението на страната и на дейността на правителството, този въпрос не може да бъде отминат. Земледѣлският съюз, който обединява под своето знаме по-голямата част от българските земледѣлци, другите блокови партии, които обединяват трите четвърти от градското население и голяма част от селското население, ...

А. Ненов (раб): Разбира се, това не е вѣрно, и Вие сами не го вѣрвате.

И. Качаковъ (нац. л): Вѣрвамъ го, и сега ще ви кажа защо — Вие които представлявате работническата класа, получихте 169.000 гласа, блокът получи 620.000 гласа.

А. Ненов (раб): Той излъга маса работници и селяни. Затуй получи тия гласове.

Отъ мнозинството: Хайде де!

Т. Бошнаковъ (з): Защо вие не излъгахте народа?

А. Ненов (раб): Това е фактъ и нѣма какво да споримъ по него.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители отъ работническата група! Научете се да почитате другаритѣ си въ Парламента. Не се намирате въ Русия, нито въ кръчма, а въ българския Парламентъ.

И. Качаковъ (нац. л): Народната коалиция получи 400.000 гласа, ...

А. Ненов (раб): Съ камшикъ!

И. Качаковъ (нац. л): ... но тѣзи гласове не изразяватъ истинското настроение на народа, защото сж получени съ камшикъ. Ако Демократическиятъ сговоръ не произвеждаше изборитѣ, той едва ли щѣше да получи 100.000 гласа.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Онада берекетъ версинъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: И 10 хиляди гласа нѣмаше да получи.

А. Ненов (раб): Вие колко щѣхте да получите?

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Сега, на 1 ноември, ще видимъ колко ще получимъ.

И. Качаковъ (нац. л): Ще има да видимъ, г. г. народни представители, ще проверимъ вѣрността на това твърдение. Сега ще има селски избори, презъ м. февруарий ще има градски и селски избори, и тогава ще стане явно.

А. Ненов (раб): Само че и тѣзи избори ще се произведатъ при сжщитѣ условия, при които се произведоха изборитѣ на 21 юний — при тереръ, при неописуемъ тероръ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се, г. Ненов!

Нѣкой отъ мнозинството: Само че сега полицията нѣма да разнася бюлетинитѣ ви.

А. Ненов (раб): Дупнишкиятъ околийски началникъ е заявилъ на кметовѣтъ въ Дупнишката околия, ако се поиска завѣржаването на листи на Работническата партия, кръвъ да пролѣятъ, но да не допустнатъ това.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Ненов!

А. Ненов (раб): Това е заявилъ дупнишкиятъ околийски началникъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Нѣкой отъ мнозинството: Секретарѣтъ на околийския началникъ при Демократическия сговоръ ви наемаше автомобили, за да правите агитации.

А. Ненов (раб): Не Ви чувамъ; иначе бихъ Ви отговорилъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Казватъ, че околийскиятъ началникъ съ автомобили ви разнасялъ.

А. Ненов (раб): Вѣрно е, разнасяха ни съ автомобили и камиони, но това бѣше презъ септември 1923 г.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Презъ септември 1923 г. разнасяха земледѣлци, а не комунисти.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Ненов! Преду-преждавамъ Ви, че ще предложа изключването Ви, ако не се подчинявате на правилника. Разберете най-после — неспристойно е за единъ народенъ представител поведението, което държите.

Нѣкой отъ работницитѣ: Обърнете се нататкъ. (Сочи мнозинството) Защо само къмъ насъ се обръщате?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Недейте провокира.

Министъръ Н. Мушановъ: Гледайте да не бъде „комунистическа партия“, защото тя е изключена по законитѣ; тѣй че листитѣ ѝ не сж позволени.

А. Ненов (раб): Ние излизаме като представители на Работническата партия.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Веднага завой. Щомъ ви нарекатъ комунисти, веднага завиете.

А. Ненов (раб): Защо да е завой? Ние искаме легализирането на българската комунистическа партия. Това искаме и говоримъ отъ името на Работническата партия.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Ненов! Правя Ви последна бележка.

Нѣкой отъ работницитѣ: Отъ тамъ (Сочи мнозинството) провокиратъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Вие провокирате! Азъ Ви съветвамъ да научите правилника и да го спазвате.

И. Качаковъ (нац. л): (Къмъ работницитѣ) Думата ми е за народното настроение на 21 юний. Азъ оспорвамъ вашитѣ гласове въ размѣръ на 170.000, затуй защото правителството, упражнявайки тереръ противъ Народния блокъ, противопоставяше Трудовия блокъ на Народния блокъ, за да може да раздѣли гласовѣтъ и то само да стигне изборния дѣлителъ.

А. Ненов (раб): Вѣтъръ работа!

С. Ивановъ (раб): Това е провокация къмъ 170 хиляди души избиратели, които сж минали презъ бичъ и камшикъ, за да ладатъ гласа си за селския трудовъ блокъ. (Възражения отъ мнозинството)

А. Ненов (раб): (Къмъ мнозинството) Та вие измѣнихте на 600 хиляди ваши избиратели. Какво приказвахте преди 21 юний?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Ненов! Правя Ви последно предупреждение.

И. Качаковъ (нац. л): Г. г. народни представители! Първата придобивка отъ 21 юний е възстановяването на парламентарната и демократична форма на управление у насъ. Днешното правителство има щастieto да е съставено отъ партиитѣ, посочени отъ българския народъ, отъ болшинството на земледѣлското население, отъ болшинството на градското население. Въ Народния блокъ, освенъ Земледѣлския съюзъ, участвуватъ още и Демократическата, Радикалната и Националибералната партии. Спрямо Земледѣлския съюзъ Демократическиятъ сговоръ на-

саждаше една атмосфера на подозрение, посочваше го като една страшна хала, като една опасна, тъмна сила въ страната. Тази организация, социалният състав на която е най-благонадеждната част от населението въ България (Ръкоплъскания от земледълците) — българският земледълци, създателитъ на богатата на българския народъ, въ 3/4 вѣчно плащащи данъци и носящи товара — тази именно организация, тази политическа сила Демократическиятъ сговоръ се силѣше да я представи като страшна хала, а себе си като една политическа необходимостъ въ момента, да воюва съ нея, за да я респектира. Демократическиятъ сговоръ се отнасяше съ сѣщото подозрение и спрямо Националлибералната партия, отъ която изхождамъ азъ. Дълга да кажа две думи и за нея.

Националлибералната партия, г. г. народни представители, е недобре позната отъ българското общество. Въ 1920 г. се постигна обединението на старитъ либерални партии. Обединената националлиберална партия възприе чисто демократична форма на своето управление. Партията горе, въ центъра, и долу, въ организациитъ, се ръководѣше и представляваше отъ колективни институти, мандатътъ на които изтичаше всѣки две години. Националлибералната партия, така обединена, си постави за задача да служи на днешнитъ и бѣдещи интереси на българския народъ, като прониква срѣдъ него, изучава нуждитъ му, интереситъ му и издига неговитъ лозунги. Въ основата на програмата ѝ лежатъ принципитъ на либерализма ѝ стремѣжа за осъществяване политическиятъ и културни идеали на българския народъ. Ние сме за свободата на всички инициативи и за осигуряване възможности и благоприятни условия на всички стопански слоеве, отдѣлни дружества и лица за преуспѣване, доколкото тѣхнитъ усилия не нарушаватъ социалната солидарностъ и не увреждатъ интереситъ на народъ и държава. Социалната солидарностъ, социалната справедливостъ и националнитъ идеали — това сѣ нашитъ главни задачи. Още отъ 1926 г. партията е преценила положението на страната много правилно, като разрешението на голѣмитъ обществени задачи, преди и сега, партията е очаквала и очаква отъ сътрудничеството на надежднитъ организирани обществени сили. Както провалянето на Сговора, така и управлението на страната тя е схващала и схваща като трудни задачи, за успѣшното разрешение на които сѣ потрѣбни общитъ и обединени сили на всички демократически сили въ страната. Ние проявихме върховни усилия да създадемъ отъ бившитъ либерални партии една нова демократична сила, която да поставимъ въ услуга на страната, да използваме готовността за самопожертвование на последователитъ ѝ, за да можемъ съ тази сила и ние да допринесемъ, въ сътрудничество съ демократическитъ сили въ страната, възможно най-голѣмото ускоряване на по-добритъ бѣднини за народа и държавата. Тия наши усилия и обновителнитъ тенденции въ партията срещнаха съпротивата на реакционнитъ елементи всрѣдъ насъ, борбата съ които се ликвидира съ разцеплението, което стана.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Вие ги наричате „реакционни“, но тѣ сложиха основитъ на програмата на Националлибералната партия. Азъ протестирамъ, г. Качаковъ, за този изразъ „реакционни елементи“, защото тѣ сѣ, които положили основитъ на програмата, съ която вие се хвалите сега. Вие визирате насъ, но въ сѣщностъ ние сме авторитъ на тая програма.

И. Качаковъ (нац. л.): Когато правѣхме обединение, г. Дойчиновъ, Вие се помъжихте да използвате авторитета на покойния д-ръ Радославовъ, за да осуетите обединението. И когато подписвахме обединителния протоколъ, азъ, г. Върбенковъ и г. Антонъ Поповъ, Вие стояхте въ кѣщата си и провокирахте по телефона. (Ръкоплъскания отъ мнозинството)

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Азъ бѣхъ представителъ на по-голѣмата частъ отъ Либералната партия.

А. Неновъ (раб): (Къмъ С. Дойчиновъ) И Вие и тѣ (Сочи мнозинството) — всички сте реакционери.

А. Капитановъ (з): Мълчете тамъ, защото и вие имате въ срѣдата си единъ Дойчиновъ. (Смѣхъ)

И. Качаковъ (нац. л.): Отпадъцитъ отъ насъ отидоха съ реакцията и се наредиха рамо до рамо съ Демократическия сговоръ въ борба съ народа (Ръкоплъскания отъ мнозинството), а ние намѣрихме нашето мѣсто въ семейството на демокрацията и се наредихме наредъ съ нея да служимъ на народа. (Ръкоплъскания отъ мнозинството)

С. Дойчиновъ (нац. л. о): (Казва нѣщо. Тропане по банкитъ отъ мнозинството) Г. Мушановъ е вашиятъ благодетелъ. Никога нѣмаше да видите това мѣсто. (Сочи министерската маса) Благодарете на г. Мушановъ. Вие редъ години нѣмахте куража да излѣзете самостоятелно въ изборитъ.

В. Коевски (нац. л.): Не те ли е срамъ да приказвашъ!

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Особено пъкъ ти, г. Коевски, нѣмашъ право да приказвашъ.

И. Качаковъ (нац. л.): Вѣрно е, че въ нашитъ усилия да направимъ отъ партията една надеждна демократична сила въ служба на този народъ, ние бѣхме оценени най-напредъ отъ Демократическата партия. Но ние бѣхме оценени сѣщо така и отъ другитъ срѣди на демокрацията. И фактътъ, че Българскиятъ земледѣлски съюзъ и радикалитъ, заедно съ демократитъ, ни подадоха ръка, оправдава моето твърдение за насоката и ориентировката на Националлибералната партия. (Ръкоплъскания отъ мнозинството)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): (Къмъ С. Дойчиновъ) Въ това отношение той (Сочи оратора) е правъ, защото наистина тѣхната партия предугади и правилно се ориентира.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Вие не познавате историята на Либералната партия и нейната програма.

Нѣкой отъ мнозинството: Недейте събаря моста, по който и вие ще минете отсамъ.

А. Неновъ (раб): И вие (Къмъ И. Качаковъ) и тѣ (Къмъ С. Дойчиновъ) все сте сопаджии.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Г-да! Недейте бърка: и двамата сѣ стари либерали отъ Радославо време. Ето защо, въ каквата имъ не се бъркайте. Тѣ добре се разбиратъ. (Смѣхъ)

И. Качаковъ (нац. л.): Само че ти, г. Ачковъ, сега си съ него (Сочи С. Дойчиновъ), на тебъ го джиросахме.

Нѣкой отъ мнозинството: Братовчеди сѣ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Ако искате да знаете, да ви го кажа: братовчедство между насъ нѣма; има едноутробни братя отъ много баши. (Смѣхъ)

И. Качаковъ (нац. л.): Г. г. народни представители! Първата задача на Народния блокъ — свалянето на Демократическия сговоръ, премахването на единъ омразенъ на народа режимъ — е постигната. Усилията на блока, чрезъ бюлетината да се провали Сговорътъ, се увѣнчаха на 21 юний съ успѣхъ. И мисълта на г. проф. Цанковъ, че Сговорътъ напустналъ управлението, не е права. Сговорътъ бѣ прогоненъ отъ управлението. (Силни ръкоплъскания отъ мнозинството)

И. п. Рачевъ (з): Той самъ е убеденъ въ това.

И. Качаковъ (нац. л.): Неговата мисълъ, че народното довѣрие на 21 юний е спечелено отъ спонтанното негодувание, поради тежката стопанска и политическа криза, е тоже невѣрна. Това обяснение е въ конфликтъ съ истината. Народното довѣрие на 21 юний бѣ спечелено отъ възмутената съвѣст на българина отъ кървавото омразно сговористско управление. На 21 юний победи вѣрата на българския народъ въ годността на Народния блокъ да се справи съ тежкото положение на страната; победи желанието на българския народъ да живѣе въ миръ и спокойствие, ситъ и съ задоволени нужди.

Нашитъ противници отъ дѣсно и отъ лѣво критикуватъ правителството, че не оправдавало народното довѣрие, че не изпълнило, следователно, втората отъ задачитъ, които Народниятъ блокъ си постави.

Настоящото правителство, г. г. народни представители, пое управлението на страната въ най-тежки дни, въ най-несгодни условия. То свари държавнитъ каси празни; единъ бюджетъ съ дефицитъ, единъ дефицитъ отъ миналогодишния бюджетъ надъ 400.000.000 л., и едни надути приходни пера по текуция бюджетъ, постѣпленията по който не стигатъ и половината отъ предвиденитъ суми, и то трѣбваше въ първо време да прави върховни усилия, да реализира голѣми икономии, за да покрие миналогодишния дефицитъ и да се справя съ текуцитъ нужди, при слабитъ постѣпления.

Първото мѣроприятие, което правителството на Народния блок предприе по закупуването и износа на зърнените храни, не успѣ поради обективни причини, които не се дължат на неговата зла воля или на неговата непредвидливост. Една от тия причини е катастрофалното спадане на цените на зърнените храни: отъ 240 л. тѣ спаднаха на 1.50, на 1.46 л. за килограмъ. Друга една причина да не даде очакваните резултати това мѣроприятие на правителството е бюрократизмътъ и корупцията на частъ отъ дирекционния персоналъ.

Въ първите дни на своето управление правителството имаше да се справя съ едни неуредени отношения съ нашите съседи, съ опита на болшевишките агенти у насъ да компрометиратъ новата властъ чрезъ подбуждане, насъскване работничеството да обявява стачки.

Нѣкой отъ работниците: То обяви стачки отъ гладъ.

И. Качаковъ (нац. л): Да, отъ гладъ, но вие обявихте стачки и тамъ, където работниците бѣха плащани най-добре.

Нѣкой отъ работниците: Къде?

И. Качаковъ (нац. л): Въ Ямболъ.

Нѣкой отъ работниците: За борбите на работничеството не можете да кажете друго. Тѣхните стачки ставатъ отъ глада и мизерията, която вашиятъ капитализъмъ създава.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

И. Качаковъ (нац. л): (Къмъ работниците) Азъ си обяснявамъ вашето възмущение. Азъ признавамъ, че наистина работничеството тѣне въ мизерия. Правителството на Народния блокъ не е чуждо на неговите интереси, то познава положението му и то мисли да подпомогне съ всичко, каквото може, работничеството у насъ.

Нѣкой отъ работниците: То го подпомогна много хубаво!

И. Качаковъ (нац. л): Но ние не можемъ да се солидаризираме съ васъ, когато ставате агенти на болшевишка Русия, за да спасите застрашения и положение чрезъ ускоряване на европейската революция. Отъ ваше гледище за вашите господари въ Русия, тази ваша разрушителна дейностъ може да бѣде оправдана; но отъ гледище на вътрешния миръ, отъ гледище на правото на България да съществува, тази дейностъ търпи само критика и всѣкога ще срещне организиранъ отпоръ отъ правителството.

С. Димитровъ (раб): Агенти на империализма!

И. Качаковъ (нац. л): Г. г. народни представители! Въ малкото време, което е изтекло, откакъ правителството на Народния блокъ пое управлението на страната, се направи наистина не много за облекчение положението на населението въ страната; но отъ малкото дейностъ, която правителството прояви въ това отношение, личи, подчертава се неговото желание, неговата загриженостъ къмъ интересите на българския народъ, за подобрене положението на всички стопански слоеве и за оздравяване финансите на държавата. Правителството не се поколеба, следъ като съзрѣ грѣшките на първото си мѣроприятие по закупуване и износъ на зърнени храни, да внесе законопроектъ за измѣнение закона за закупуване и износъ на зърнени храни — който е вече законъ — съ който, като премахна аномалиите въ закупуването по различни цени произведената на земледѣлца, ще премахне спекулацията съ зърнените храни и ще осигури опредѣлената отъ него цена за продуктите на земледѣлското население, а сѣщо така и опредѣлената цена на хлѣба за непродовжителното българско население.

Законопроектътъ за борбата съ картелите и монополните цени, който се разглежда още отъ Народното събрание, има за целъ да създаде хармония между цените на зърнените произведения и цените на продуктите отъ първа необходимостъ, отъ които се нуждаятъ всички слоеве въ страната. Законопроектътъ за търговията съ чужди платежни срѣдства има за целъ да стабилизира българския левъ и чрезъ това да запази държавата и народното стопанство отъ катастрофата, която може да я сполети при обезценяване на лева.

Но, г. г. народни представители, правителството на народния блокъ е въ началото на своята дейностъ. То има да промишлява, то има да проучва и да прокара още редъ реформи въ изпълнение на своите платформени обещания.

Г. Гичевъ промишлява по въпроса за сѣене на памука у нас. Ние можемъ сами да задоволимъ нуждите на нашата памучно-предачна индустрия. Въ този моментъ България произвежда отъ 800 хиляди до 1 милионъ килограма памукъ, а нашите памучно-предачни фабрики консомиратъ 5 милиона килограма памукъ. При едно разумно и последователно подпомагане на тая промишленостъ, консомацията на памука може да стигне дори до 8 милиона килограма. По този начинъ ще може да стане и една трансформация въ нашето производство: то ще може да бѣде превърлено отъ производство на артикули като пшеницата, — цената на която въ последно време спадна, отъ която ние изнасяме едно количество отъ 200—300 хиляди тона, — къмъ производството на други артикули, които иматъ по-голямъ шансъ за износъ.

Министърътъ на търговията сѣщо е сезиранъ съ единъ въпросъ, успѣшното разрешаване на който тоже ще има голѣмо значение за трансформацията на нашето земледѣлско производство — това е проектътъ за износъ на българско месо. Ако той се осъществи, ще може да се трансформира производството на зърнените храни, като съ произведените зърнени храни ще може да се отглежда добитъкътъ за месо, и по тая начинъ нашето месо, което, поради своята доброточестивостъ, се търси на европейските пазари, ще измѣсти износа на зърнените храни и ще даде възможностъ на земледѣлца да добие повече пазари за своите произведения. (Нѣкой отъ земледѣлците ржкоплѣска)

По тая начинъ съ тия мѣроприятия и всички други, които бъдещето ще спомогне да бѣдатъ реализирани, болниятъ въпросъ за насъ — стагнацията въ нашия износъ — ще добие едно сравнително благоприятно разрешение за нашето стопанство и ние ще смогнемъ да уравновесимъ нашия търговски балансъ.

Г. професоръ Цанковъ въ своята речъ отъ тая трибуна, обяснявайки страшната криза въ свѣта и у насъ, се провикна, че изходътъ отъ това положение той очаква само отъ Европа, че въ този моментъ нѣмало една ржководяща идея, че хаосъ царѣлъ навсѣкжде, мракъ владѣлъ навсѣкжде. Тая мисль е погрѣшна.

И. Велчевъ (з): Защото въ неговата глава витае мракъ, заради туй мисли, че навсѣкжде има мракъ.

И. Качаковъ (нац. л): Европа нѣма да помогне на малката България — ние сами трѣбва да си помогнемъ. Тая мисль, тая задача трѣбва непрестанно да стои предъ насъ. Тѣкмо въ това направление, въ което казахъ, че правителството промишлява и проучава мѣроприятия, ние ще трѣбва да насочимъ нашата дейностъ, за да можемъ, казвамъ, по тая начинъ да излѣземъ отъ стагнацията на нашия износъ, да можемъ да уравновесимъ нашия бюджетъ и да запазимъ цената на нашия левъ и сигурността на нашето национално стопанство.

Другъ единъ въпросъ, съ който трѣбва да се справи блоковото правителство, е въпросътъ за задълженията. Този въпросъ, г. г. народни представители, не е новъ, или по-право, той не се повдига само отъ насъ, а се повдига отъ всички народи. При голѣмото обезценение на труда и на зърнените храни, задълженията, които сж правени при едни по-високи цени на човѣшкия трудъ и на зърнените произведения, невъзможно е да се изплатятъ съ днешните цени на труда и на зърнените храни. Справедливо е да стане едно намаление на тѣзи задължения въ зависимостъ отъ спадането на цените. България има най-голямъ интересъ отъ това редуциране на задълженията. По отношение на нашите външни дългове — това не е въ нашите сили да го направимъ; въ нашите сили, обаче, е да сторимъ нѣщо за задълженията вътре въ страната на нашите земледѣлци, на нашите занаятчии. Не може да се иска отъ тѣхъ, при едно обезценение на труда и произведената на тѣхния трудъ, при едно обезценение и на самата работна земя, да плащатъ задълженията си въ ония размѣри, въ които тѣ сж сключени, при една по-висока цена на зърнените храни и на земята. Защото да се иска изплащането имъ въ тоя моментъ въ размѣритъ, въ които сж сключени преди, това би значило да изгуби земледѣлците своята самостоятелностъ, да бѣде той напълно протетаризиранъ.

Една обществена необходимостъ, следователно, за нашата държава е да се подпомогне преди всичко на задължилния земледѣлецъ. Той трѣбва да бѣде спасенъ, той трѣбва да бѣде запазенъ, защото той представлява опората на днешната държава, опората на днешния строй (Ржкоплѣскания отъ мнозинството). Вѣрно е, че съ тази реформа не могатъ да не бѣдатъ засегнати кредитори, но въ времена тежки, когато рискуваме да изгубимъ всичко, ние трѣбва да се съгласимъ и да наложимъ на тѣзи наши съграждани, които сж заинтересовани въ случая, да изгу-

бятъ две, за да имъ останатъ още 2 или 3. Жертви отъ всички страни се налагатъ. Не можемъ ние да обречемъ на вѣчно робуване и въ края на краищата на разорение голѣмата частъ отъ българския народъ, за да не накърнимъ интереситъ на едно малцинство. (Рѣкоплѣския отъ мнозинството)

Друга една задача, съ разрешението на която трѣбва да се избрза, е финансовото заздравяване на България. Двата пѣтя, които сж известни, ние ще трѣбва да ги следваме. И икономитъ, и съкращенията, и търсенето на нови приходи, облагането на отдѣлни единици, които могатъ да понесатъ нови облагания, трѣбва да бѣдатъ приведени въ изпълнение.

Нашиятъ бюджетъ има главно три разходни пера: чиновнически заплати въ размѣръ 2.400.000.000 л., вещевени разходи въ размѣръ 1.800.000.000 л. и държавни дългове въ размѣръ на 2.200.000.000 л. Първитъ две разходни пера сж въ властта на самитъ насъ. Тукъ съкращенията, икономитъ, трѣбва да бѣдатъ проведени до най-голѣмитъ възможности. Всеобщо е признанието, даже бившиятъ министъръ на финанситъ прогласи, че съкращения и икономии се налагатъ, и че той взема ножицата да рѣже. Той не можа да стисне тая ножица, но ние, схващайки голѣмата нужда отъ оздравяването на нашитъ финанси, и виждайки, че единъ отъ най-резултатнитъ пѣтица е икономитъ и съкращенията, при едно разумно, при едно всестранно разучване на този въпросъ, трѣбва частъ по-скоро да сторимъ това, за да можемъ по този начинъ, намалявайки разходитъ, да покриемъ ония голѣми дефицити, които се очертаватъ.

Другата частъ отъ нашия разходенъ бюджетъ — дълговетъ — не зависи отъ насъ. Ще трѣбва да се следи съ една будностъ развитието на този въпросъ въ чужбина, за да можемъ да използваме и ние благоприятното разположение у други народи за всеобщо разрешението на този въпросъ, отъ което ние ще имаме най-голѣма полза.

Но ние ще трѣбва, г. г. народни представители, да търсимъ и нови приходи. Има индустрии, особено паразитнитъ, които може да понесатъ и справедливо да трѣпятъ нови облагания. Има и отдѣлни съществуваия, отдѣлни единици, които сж се промъкнали щастливо съ едни нищожни облагания. И тѣ могатъ да понесатъ единъ по-голѣмъ данѣкъ съ товаръ. Трѣбва да насочимъ усилията си и въ това направление, за да можемъ по този начинъ, постигайки възможно най-голѣмитъ икономии и увеличавайки данѣжния товаръ на индустрия и отдѣлни съществуваия, които могатъ да понесатъ това, да направимъ облекчение на широкитъ народни маси, данѣжниятъ товаръ на които, по общо признание, е прекалено тежъкъ.

Г. г. народни представители! Блокното правителство сvari държавата въ едни неуредени отношения съ нашитъ съседи. Нашата грижа трѣбва да бѣде насочена къмъ частъ по-скорошно уреждане на тѣзи отношения. Вътрешното преуспѣване, вътрешниятъ просперитетъ на страната не може да не зависи отъ уреждането на нашитъ отношения преди всичко съ нашитъ съседи. Колкото и да се извивава Демократическиятъ сговоръ, че на положенитъ отъ негова страна усилия въ това направление срещналъ съпротивата на нашитъ съседи, това не може да бѣде извинение. Ние не можемъ да бездействуваме съ тая фраза, че нашитъ съседи не желаятъ уреждането на нашитъ взаимни отношения. Нашъ дългъ е непрестанно да насочваме усилията си въ това направление, за да можемъ, чрезъ добритъ отношения, чрезъ сприятеляването си съ тѣхъ да използваме тѣхната нужда отъ нашитъ продукти, да засилимъ нашия износъ и да постигнемъ сравнително едно подобрене, едно облекчение положението на нашия производител.

За нашитъ малцинства въ Югославия, Гърция и Добруджа ние ще вървимъ по мирнитъ пѣтица. Културната и просвѣтна работа е единствениятъ методъ да се извоюватъ по-сносни условия на животъ за малцинствата и да се постигнатъ по-ползени резултати. Външно ние ще отстояваме съ настойчивостъ тѣхнитъ права по мирнитъ договори, ще педираме тѣхната кауза и нѣма да оставимъ въпросътъ за тѣхъ да слѣзе отъ сцената на сѣда на свѣтовната сѣвѣстъ до неговото окончателно разрешение.

Всичката тая дейностъ, г. г. народни представители, е посочена въ тронното слово и въ проектоотговора на тронното слово. И азъ намирамъ, че нѣма българинъ, и отъ тукъ, и отъ тамъ (Сочи лѣвицата и дѣсницата), да не даде своето съдействие, да не даде своето сътрудничество за нейното осъществяване. И затова азъ очаквамъ всички, съ изключение на тая лѣвица, (Сочи работницитъ) да гласуватъ проектоотговора на тронното слово.

Г. г. народни представители! Въ сговористкия печатъ и отъ тая трибуна ораторитъ на Сговора, г. г. Цанковъ и

Молловъ, атакуваха болшинството въ неподготвеностъ за разрешение на голѣмитъ обществени въпроси, въ липсата у него на знания и разбирания за това, и, второ, въ насѣкване и застрашаване на вътрешното спокойствие. Въ прѣки дълженията на народа на два фронта, въ прѣки многото рани, които мнозина отъ васъ виждатъ у своитъ близки и чувствуватъ у себе си, когато на 21 юний народътъ отрече Сговора и посочи кой трѣбва да управлява, нито едно изстъпление не може да бѣде отбелязано по време промѣната — изстъпление съ целъ на отмъщение, насочено противъ когото и да е отъ Сговора. Народниятъ блокъ, който се създаде, за да хвърли булото на забвенията и да установи въ тая страна вътрешенъ миръ и спокойствие, послужи като една стълба, по която Демократическиятъ сговоръ слѣзе безболезнено отъ онова здание, което самъ бѣше подронилъ.

А. Капитановъ (з): А сега се мъчи да клати стълбата.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Клати, ама на главата му ще падне!

И. Качаксвъ (нац. л): Ние се въодушевляваме отъ идеята, ние разбираме, че затвърдяването вътрешния миръ и настѣпването на успокоение сж предпоставкитъ за стопанското заздравяване на страната, за подобрене положението на всичкитъ слоеве отъ българския народъ. И ако Сговорътъ иска да живѣе въ миръ, ако той иска да се наслаждава отъ богатата на мира и на спокойствието, които ние сме дали клетва да пазимъ докрай, нека престане да конспирира противъ парламентаризма. (Рѣкоплѣския отъ земледѣлцитъ) Нека той се освободи отъ своята мнителностъ и да разбере, че не за него, а за самитъ насъ и за цѣлия български народъ, ние нѣма да разстроимъ вътрешния миръ, нѣма да унищожимъ спокойствието въ страната. Но ако той продължава да конспирира противъ парламентаризма и демокрацията, които Народниятъ блокъ смѣта като залогъ за преуспѣването ни, той ще срещне нашия твърдъ и жестокъ юмрукъ, който ще се говори върху плещитъ му. (Рѣкоплѣския отъ земледѣлцитъ) Демократическиятъ сговоръ, чрезъ своитъ водачи и въ пресата, говори непрестанно, че тѣхниятъ девизъ билъ „България напредъ“ и „България надъ всичко“. Съдържанието на тая тѣхенъ девизъ — привѣкателенъ по форма — ние знаемъ отъ 8-годишното имъ управление. Тая България, която тѣ разбиратъ, е България само на алчнитъ банкери и на интелигенцията, която служи на тия банкери.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: България на хайдучитъ.

И. Качаксвъ (нац. л): Девизътъ „България надъ всичко“, девизътъ „Всичко за България“ може да бѣде девизъ само на Народния блокъ. Защото ние искаме да служимъ и на земледѣлца, и на работника, и на занаятчията, и на търговеца. (Рѣкоплѣския отъ земледѣлцитъ) И макаръ у насъ, въ нашата срѣда, крупнитъ политически фигури да сж едно малко малцинство въ сравнение съ ония въ тѣхната срѣда, у насъ има въ замѣна на това много нови, млади, самоотвержени сили, които искатъ да служатъ на тая именно България съ всичкия жаръ на сърдцето си и съ всичкитъ си душевни и морални сили. (Рѣкоплѣския отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Пеню Даскаловъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ съмъ единадесетиятъ ораторъ по проектоотговора на тронното слово и чувствувамъ самъ, че излизамъ на трибуната да говоря при едно положение, малко мъчно за мене. Всички онѣзи, които досега говориха, минаваха изъ различни пѣтица, които все пакъ до едно мѣсто ги докарваха: сговористкитъ депутати, като почнете отъ г. Цанкова до последния отъ тѣхъ, които говориха, изясняваха и оправдаваха своята политика въ миналото, а нашитъ оратори, ораторитъ отъ болшинството, критикуваха тази политика на миналото, за да издигнатъ онази, която Народниятъ блокъ възвести въ своята платформа и която ще прокара чрезъ правителството, което има.

Бѣше време, когато въ нѣкои управляващи кръгове и въ самото парламентарно болшинство имаше една мисль, разискванията по отговора на тронното слово да се премахнатъ. Смѣташе се, като-че-ли тѣзи разисквания сж излишни, защото всички, които излизаха да говорятъ отъ трибуната, започваха съ сътворението на свѣта и свърш-

ваха съ последния день отъ събитията, които виждатъ. (Веселостъ) Искане нѣкои да въведатъ единъ новъ редъ въ нашето Народно събрание: отговорътъ на тронното слово — следъ като навредъ вече въ парламентитѣ интерпелацията заема всичкото важно мѣсто въ живота на парламентитѣ — да бѣде измѣстенъ отъ интерпелацията. Обаче традицията си продължи. Ние виждаме и днесъ, както и въ миналото, отговорътъ на тронното слово да съставлява една важна частъ въ разискванията на народното представителство, всѣки да има право да се изказва по онова, което е станало и което е предметъ на отговора на тронното слово.

Азъ изслушахъ онова, което досега се каза. Ако бихъ се спрѣлъ да говоря на сѣщата тема, естествено, ще стана много отегчителенъ и едвали ще се намѣри депутатъ, който да остане да ме слуша. Обаче азъ ще се помѣча да взема една по-друга тема, за да мога да заинтересувамъ народното представителство поне съ онова, което азъ мисля, че е ново за него, изнасяйки моето схващане или, по-добре, давайки едно по-друго освѣтление за миналия режимъ и на това, което стана на 21 юний.

Мене нѣма да ме интересува и нѣма да ви занимавамъ съ житото въ Канада и Австралия, съ кризата въ Германия, Англия и Италия, съ падането на лирата, защото утре можемъ да чуемъ, че е спадналъ и доларътъ, а и то сигурно ще стане, понеже кризата действително е натегнала страшно зле надъ цѣлия свѣтъ; ще оставя настрана и всичкитѣ тѣзи въпроси, които сѣ по-далечни за насъ, за да мога да се спра на онзи въпросъ, който повече ме вълнува и не само днесъ ме вълнува, но който осемъ години отъ моя политически животъ ме е тровилъ и е правилъ да изживявамъ всѣки день съ горчевина, за да дочакамъ най-сетне да видя българския народъ излѣзълъ на единъ брѣгъ спокоевъ и утешителенъ.

Ако има нѣщо, което всѣкогажъ, презъ тия осемъ години на сговористкия режимъ, да ме е занимавало, то е било кризата въ морала — онзи упадѣкъ на морала, който се създаде чрезъ този режимъ и който бѣше и е до днесъ една страшна рѣжда върху държавния организъмъ. Днесъ има много кризи — криза монетна, криза стопанска, криза финансова, криза политическа. На везнитѣ на тази последната криза — политическата — слагамъ онзи въпросъ, който искамъ да повдигна тукъ.

Въ тия осемъ години на управление на хора интелегентни, на хора, които дойдоха въ името на свѣтли, голѣми принципи за пречистване на политическия животъ, за насаждане и вирѣне на една пълна демокрация, какво направихме ние, като държава, като управление и като народъ, за да пречистимъ, преди всичко и най-главно, свѣстѣта на гражданина и да издигнемъ неговия моралъ? За себѣ си поне мога да кажа, че постоянно наблюдавахъ, въ това време на нашата общественостъ, тѣкмо падение и понижаване на свѣстѣта и на морала на гражданина и на човѣка. Нека започнемъ най-напредъ отъ тукъ, отъ Народното събрание. Още когато народнитѣ представители се обрнаха на една постоянна комисия съ годишни заплати, азъ видѣхъ нажѣде отиваме, затуй защото смѣтахъ това не като даръ на единъ твърде високъ и много голѣмъ институтъ, който е предназначенъ да оздравява българския политически животъ, но като подкупъ на депутатската свѣстъ, за да могатъ нашитѣ народни представители да стоятъ тукъ и да преживяватъ презъ течението на цѣлата година. Не се излѣгахъ въ това, защото резултатитѣ бѣха налице. Онова, което при тия избори се казваше кандидати за депутатски мѣста, се уголѣми. Онова, което по-напредъ бѣше за поклонъ предъ българския избирателъ, стана за присмѣхъ. Навредъ ние чувяхме въ предизборнитѣ дни, че кандидатитѣ сѣ кандидати не за народни представители, но за 500.000 л. Това още нѣмаше да бѣде голѣмо зло, ако и по-нататѣкъ не се вървѣше кресчендо въ убиването на тая свѣстъ или, съ други думи казано, въ увеличането на българския гражданинъ, на българския избирателъ, на депутата, на чиновника въ единъ пѣтъ, който го излага на морална поквара, на духовно изгниване. Когато въ първитѣ дни на сговористкото управление видѣхме депутати да заематъ държавни служби, голѣмо бѣше възмущението на всички онѣзи, които виждаха несъвмѣстимостта на депутатския мандатъ съ държавната служба. Борихме се дълги години съ това; нѣмаше день, въ който камбаната на оппозиционния печатъ — въ туй число и вестникътъ на Национал-либералната партия, който направлявахъ — да не предпазва българското обществено мнение отъ тази страшна зараза: „Не туряйте депутата на държавно мѣсто, защото този, който е дошелъ тукъ да контролира правителствената дейность, убива своята свѣстъ и пречупва своя характеръ въ момента, въ който става подчиненъ на мини-

стрилъ“. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Ние имаме въ полицейската служба хора, които бѣха депутати, които изпълняваха високитѣ длѣжности на началникъ на полицията, инспекторъ на полицията и т. н. После дойдоха арбитражитѣ. Кой не си спомня онѣзи голѣми възмущения въ всички срѣди противъ туй ограбване и противъ туй — пакъ ще го кажа — подкупуване на депутатската свѣстъ? То отиде дотамъ, че като бѣше взело свѣстѣтъ въ депутатскитѣ сговористски срѣди, пустна нокти, за да трѣгне и по другитѣ банки, та да нѣма отъ никѣде негодование, да нѣма протести и критики. Въ тия арбитражни дѣла видѣхме депутати, които, като се радваха на своитѣ осигурени за цѣла година дневни, да си опредѣлятъ арбитражни възнаграждения по 200.000 л. — въ началото твърде скромничко — после по 300.000 л. — после по 500.000 л. по едно дѣло. И когато ние викахме съ всичката си твърдостъ на възмутени граждани, че това е едно безподобно падение и една нечувана алчностъ, този, който си бѣше опредѣлилъ последния пѣтъ 500.000 л. възнаграждение по арбитраженъ сѣдъ, следващия пѣтъ по следващото дѣло го опредѣли на 1 милионъ лева, и следъ туй се оттегли отъ Народното събрание, и отиде да си живѣе спокойно. Какво е туй, ако не убиване на свѣстѣта, една морална криза, пакъ ще я нарека? Има случай и въ парламентитѣ на други държави депутати да сѣ участвували въ такива арбитражни дѣла, но тѣ сѣ имали високата доблестъ да приематъ тази мисия отъ държавата безъ пари, за да могатъ следъ туй да докажатъ още веднѣжъ, че, като служатъ въ парламента на народа, чрезъ своя мандатъ изпълняватъ една длѣжностъ на държавата по порѣзка на правителството. Никой отъ нашитѣ не направи това нѣщо. И днесъ ние имаме особенъ единъ списъкъ на депутати отъ разнитѣ парламентарни групи отъ сговористкия режимъ, които иматъ на челата си написано: 200 хиляди, 300 хиляди, 1 милионъ!

К. Караджовъ (з): И това е патриотизъмъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): И това не стигна, ами гласуваха и пенсии на депутати — на дѣдо Влайковъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Въпросътъ за съвмѣстимостта на депутатския мандатъ съ истински служби биде повдиганъ и другаде и нѣжѣде се реши по законодателенъ редъ. У насъ този въпросъ се повдигна изключително въ печата, но той тукъ, въ Народното събрание, не дойде, не възмути нито една депутатска свѣстъ, и до днесъ ние още го търпимъ въ туй положение, въ което бѣше още въ сговористкия режимъ. Ние имаме депутати, които сѣ делегати въ мина „Перникъ“, които получаватъ по 1.000 л. дневно тантиеми и сѣ същевременно и народни представители съ 12.000 л. месечна заплата. Туй положение го държимъ и днесъ. Нашиятъ другаръ г. Цоню Бръшляновъ и до днесъ е още членъ-делегатъ въ мина „Перникъ“, въ която никой не знае какво става и какво се върши, и който и днесъ още стои подъ единъ режимъ, който търпимъ, но който не бива да се търпи, защото следъ онѣзи разкрития, които направи единъ ревизоръ на финансовия министъръ, и написа единъ ревизионенъ актъ, отъ който се вижда, че въ мина „Перникъ“ сѣ замѣсени всички въ малки или голѣми гешефти, въ незаконни работи, и дойдохме до положението, да се запитае, дали вѣжлищата на мината сѣ по-мръсни, или сѣ по-мръсни дѣлата на онѣзи, които я управляватъ! (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ) Ние още търпимъ туй положение, не направихме онова, което бѣхме длѣжни да направимъ — една анкета, една ревизия, за да излѣже налице всичко онова, за което се говори и пише (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) и като народни представители да бѣдемъ сезирани съ едно предложение отъ надлежния министъръ за пречистване на това мѣсто.

В. Коевски (нац. л): Анкета за цѣлия сговористки режимъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Азъ излизамъ, както ви казахъ, отъ една линия на разсѣждения, която засѣга една чисто морална страна. И когато я поставямъ тукъ на разглеждане, явна е необходимостта отъ онова оздравяване на нашия народъ, който боледува колкото отъ стопанската и финансова криза, толкова и още повече отъ психологическа криза. Ние сме длѣжни да мислимъ за тази криза, защото виждаме, че срещу едно правителство, което едва стои 3 месеци, започватъ критики съ голѣмъ темпъ, твърде високи, много силни. Оня день чета въ в. „Прѣпорецъ“ статия, че за нѣколко разтурения на общински съвети то трѣбва даже да отговаря предъ държавенъ сѣдъ. Ние сме длѣжни да се запитае, какво става въ тази народна душа,

какво я тика и тласка към едни постоянни, непрекъснати протести, без да се смъта виновно ли е правителството или не, е ли въ състояние то въ продължение на 3 месеци, въ които стои на това мѣсто, да даде лѣка на онази болка, която трови народната душа. Длъжни сме, казвамъ, да си поставимъ този въпросъ, защото той отваря врата на друго положение въ страната, което е много по-важно. И азъ мисля, че наредъ съ лѣка, който сме длъжни да дадемъ на този народъ, да го избавимъ отъ тая поквара, която го души, ние съ още по-голъмо внимание трѣбва да се обърнемъ къмъ онази психологическа болка, която прави тоя народъ да бѣде постоянно на щрекъ, винаги да прави критика, да иска и възможното и невъзможното. Когато преди две недѣли бѣхъ на едно събрание въ Бѣлоградчикъ, кждето дойдоха селяни отъ най-крайнитѣ села и слушаха моята речъ, всички останаха доволни отъ нея. Не чухъ нито единъ отъ привърженицитѣ на блока, които дойдоха тамъ, да направи една критика на дѣлата на правителството. Обаче като поискахъ да чуя тѣхното мнение и преценка върху събитията, азъ забелязахъ, че въ тая срѣда нѣмаше нито единъ доволенъ човѣкъ. Всички сж хора на блока, всички чувствуватъ освобождението си отъ тежеститѣ на единъ режимъ, който завинаги си отиде, и при все туй всѣки казва: ние сме настанили още, защото нѣмаме онуй, което ни трѣбва. Всѣки единъ отъ тѣхъ чувствува, че нѣщо му тежи, но не може да го изкаже; всѣки отъ тѣхъ вижда, че на тоя народъ трѣбва да се даде още нѣщо, туй нѣщо да го почувствува и той самъ. Но кое е това нѣщо — не може да го каже. И азъ имъ казахъ: ако вие мислите, че правителството е дошло да направи тѣзи ваши бѣлоградчишки скали, описани още отъ Каница, златни вмѣсто каменни, вие туй нѣма да доживѣете, затова защото камъкътъ ще си остане пакъ камъкъ; обаче ако вие искате отъ туй правителство, на което народътъ даде своето довѣрие, да даде оная свобода, която липсваше на народа, да въдвори онзи моралъ, граждански и политически, който е необходимъ, и да направи редъ реформи, които ще дойдатъ съ време, тогава вие нѣма защо тъй горчиво да посрѣщате една власт, която излиза отъ вашитѣ собствени срѣди, а трѣбва да имате повече вѣра не само въ правителството, ами и въ себе си.

Г. г. народни представители! Тоя въпросъ не се засегна отъ никого. И ако отъ страна на тѣзи, които говориха отъ името на Демократическия сговоръ, начело съ г. Цанковъ, ние чухме само похвали за режима на миналото, не е ли за васъ естествено да си зададете въпроса: какво искатъ тѣ? Г. Молловъ дори изкара, че бюджетитѣ на неговото управление сж били най-идеални, най-хубави, че малки дефицити е имало: единъ пѣтъ 200 милиона лева, другъ пѣтъ 500 милиона лева, а трети пѣтъ дори имало излишекъ. Това било твърде естествено. Коя държава е безъ дефицитъ — казва той. За насъ, особено, дефицититѣ не сж нѣщо странно.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Даскаловъ! Извинете.

Г-да! Понеже часътъ е 8, трѣбва да продължимъ заседанието.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ще моля заседанието да се продължи до 10 ч. тази вечеръ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Който е съгласенъ съ предложението на г. министъръ-председателя, заседанието да се продължи до 10 ч. тази вечеръ, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Продължавайте, г. Даскаловъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Г. Цанковъ сжщо ви нарисува своето управление, като управление много естествено, много нормално: всичко е вървѣло своя пѣтъ тъй, както е трѣвало да върви. Г. Христовъ — забележете, че той като министъръ бѣше отреченъ отъ собствената си партия, отъ собственото си мнозинство въ Народното събрание; азъ присѣстствувахъ лично тукъ, когато се разглеждаше неговиятъ бюджетъ и когато се говорѣше за неговитѣ мѣроприятия, всички го осжждаха — и той, казвамъ, излѣзе сжщо тъй съ едно изложение, съ което искаше да каже, че той е щѣлъ да направи най-щастлива България съ своитѣ реформи. Тогава защо паднаха тия хора? Защо Демократическиятъ сговоръ не остана още 4 години на власт, както си мислѣха?

А. Капитановъ (з): „Отишелъ си“ — каза г. Цанковъ. Самичкътъ си отишелъ!

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Г. Ляпчевъ се яви въ казиното въ София въ петъкъ преди изборитѣ, когато Смиловъ държа една предизборна политическа речъ, и възхи-

тенъ отъ куража на Смилова, каза предъ цѣлия български народъ: „Азъ на безумци власт не давамъ“.

А. Капитановъ (з): Той после се поправи, като каза, че на други безумци власт не дава.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Г. Цанковъ въ сжщото казино, кждето държа речъ преди изборитѣ, като спомена-ваше, какво е управлението на Сговора, свърши съ туй: „Нѣкаква реформа още щѣхме да правимъ — за картелитѣ, ако се не лѣжа — но не ни остана време, понеже сесията се закри!“ (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

А. Капитановъ (з): Осемъ години му било малко!

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Значи, остава за следващата година тая реформа да я направятъ! (Веселостъ)

Всичко онуй, което тѣ говорѣха, което тѣ вършеха, даваше видъ, че искатъ да управляватъ още четири години и се облѣгаха на полицията, на властта, на всичкитѣ онѣзи преимущества, които дава една власт на ония, въ рѣшетъ на които стои управлението, за да спечелятъ избора.

А. Капитановъ (з): И на фалшификациитѣ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): До деня на изборитѣ, споредъ туй, което можеше да се наблюдава дотогава, и споредъ опититѣ, които имахме отъ миналото, предположението бѣше, че Сговорътъ ще вземе голѣмата частъ отъ депутатитѣ. Азъ знаехъ, че г. Ляпчевъ и Сговорътъ си бѣха направили точно смѣтката по новия законъ, който създадоха, да взематъ 160 души депутати, ако не и повече. Всичкитѣ признаци и всичкитѣ сведения, които министъръ Ляпчевъ получаваше отъ своитѣ окръжни управители и околийски началници, сжщо тъй му даваха надежда, че той ще спечели изборитѣ. Когато видъ осжществяването на блока и се стресна малко, той все пакъ си каза: може би нѣма да спечелимъ изборитѣ съ такова колосално, съ такова голѣмо мнозинство, но все пакъ ще отидемъ въ Народното събрание като една голѣма партийна група — ние ще бждемъ центърътъ и кжлбото, около което всичко друго наоколо ще идва.

На 21 юний смѣткитѣ излѣзоха тъкмо обратни. И сега, когато ще говоримъ за 21 юний тукъ, азъ пакъ искамъ да направя едни мои разсжждения, които нѣма да бждатъ отъ вреда. Може би всички сж уморени, но азъ се надѣвамъ, че вие ще бждете тъй добри да ме изслушате, защото ще се мжча да не злоупотрѣбя съ вашето търпение.

Когато България се освободи, получи една конституция, която даваше на българския избирателъ тайно, прѣко и всеобщо избирателно право. Тая придобивка, която ние получихме така лесно, нѣмаше я почти никоя държава въ онова време, освенъ Франция и нашитѣ съседи. Въ Англия, люлката на парламентаризма, изборътъ бѣше цензованъ; въ Италия имаше цензъ; въ скандинавскитѣ държави — Швеция, Норвегия, въ Холандия, Дания — въ всичкитѣ тия държави, които се радваха на едно добро благоденствие и на едно добро управление, сжщо тъй цензътъ бѣше въ сила. Нѣколко години следъ това, въ 1896 г., когато Стоиловъ държа речъ тукъ и я слушахъ, той поиска да направи отъ България една Белгия, безъ да му дойде на умъ, че по отношение на избирателното право ние бѣхе надминали вече Белгия: ние имахме туй всеобщо, тайно и прѣко избирателно право, което въ Белгия още нѣмаха — и тамъ имаше цензъ. Щастие бѣше за тоя народъ, че, като получи туй избирателно право, нѣмаше още покварени избирателни нрави, та можа въ първитѣ години да работи съ него и да действа тъй, че народната воля да се изразява по-правилно, отколкото, може би, предполагаша онѣзи, които въ учредителното, въ великото Народно събрание, се обявиха противъ това право. Редъ години минаха. Нашитѣ правителства почнаха вече да търсятъ начини и срѣдства да печелятъ непременно изборитѣ, и едни отъ други се научихме да употребяваме най-разнообразни срѣдства, споредъ времето, за да могатъ властниците да печелятъ тия избори. Страната ни въ течение на редъ години прекара бурни времена. Дойдоха смутове, дойдоха детрониции на князе, чети външни, диктатури, и по този начинъ страната ни, която токущо бѣше излѣзла отъ робството и искаше да се наслаждава свободно на новия конституционенъ животъ, биде изложена. Почнаха всичкитѣ онѣзи сили, които искаха да използватъ властта за себе си по-дълго време, да правятъ всичко възможно да продължатъ повече властта си, управлението си. По този

начинъ, съ течение на времето, почнахме да виждаме всъка година, при всъки изборъ, нови системи, нови хитрости, нови лукавства и нови сортове на насилие, съ които се целеше властта да печели на всъка цена изборитъ. По този начинъ нашиятъ народъ стана една маса, и почнаха вече да се чуватъ гласове: „Зестра; правителството има въ изборитъ зестра“

Отъ друга страна, една *masse flotante*, едни избиратели, които по-скоро могат да се нарекатъ „избирателенъ добитъкъ“, даваха онзи куражъ на властника, който го подтикваше да върши престъпления докато е на власт, защото всъки властникъ бѣше увѣренъ, че, щомъ като спечели изборитъ, нѣма да дойде въ Парламента едно правителство, което да бѣде въ пълния смисълъ на думата народно правителство, което да изразява народната воля и да бѣде тукъ като единъ стражъ, като единъ контрольоръ надъ главата на правителството, а ще бѣде по-скоро една постоянна комисия, която ще регистрира всѣко дѣло, всѣко нѣщо, извършено отъ тая власт.

М. Райковски (з): Излъгаха се сговориститъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Така бѣше дълго време у насъ. И ако г. Ляпчевъ мислѣше, че на 21 юний ще спечели изборитъ, и ако, отъ друга страна, Народниятъ блокъ не мислѣше, че ще има такава голѣма печалба отъ тия избори, то бѣше само затуй, защото туй дълбоко вкоренено у всички убеждение за българския избирателъ наистина имаше своето основание и нѣмаше защо да не се върва, че това може да стане.

Ето защо резултатътъ, който се доби на 21 юний, бѣше наистина забележителенъ, исторически, защото отведнѣжъ се пресѣче пътятъ на онова върване, на онова твърдение, че нашиятъ избирателъ е единъ избирателенъ добитъкъ, защото тоя резултатъ пресѣче на всички вървата, че въ лицето на българския избирателъ ще намѣрятъ едно послушно орждие. Тоя резултатъ даде на всѣкого да схване и да разбере, че тогава, когато народътъ се възбужда, той се възпитава, следъ като минава презъ горчивини и изпитания тежки, следъ като е приживѣлъ многобройни беди и изпитания, и, най-сетне, като едно желѣзо, минало презъ огъня, то се калява и става туй, което трѣбва да стане — става единъ съзнателенъ избирателъ. И по тоя начинъ ние въ историята на балканскитъ народи — не само въ историята на българския народъ, защото не само въ България е тоя случай — въ историята, казвамъ, на балканскитъ народи отбелязахме единъ такъвъ голѣмъ парламентаренъ успѣхъ, който бѣ отбелязанъ и отъ ромънския, и отъ гръцкия печатъ — да не говоря за други държави, като, напр., за Югославия, въ която и безъ това има диктатура и, следователно, тамъ не може да се прави свободна преценка за едно положение на нѣщата, което ние преживѣхме.

Нашето желание, г-да, следъ тоя успѣхъ трѣбва да бѣде едно: да работимъ за по-голѣмото издигане на българския избирателъ, да не спираме тукъ, за да го припомнимъ и на нова смѣтка да го връщаме много години назадъ, защото това ще бѣде една загуба за демокрацията. А когато се говори за демокрация, нека тая дума не се споменава съ присмѣхъ и съ усмивка. Защото въ България, наистина, отъ редъ години съ понятието демокрация се злоупотрѣбвява, се играе, се кощунствува.

А. Неновъ (раб): Както днесъ. (Възражения отъ мнозинството)

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Днесъ още не сте видѣли какво се прави. Днесъ вие ще чакате, както и азъ ще чакамъ. И ако азъ съмъ се явилъ тукъ, предъ васъ, да говоря на тая тема, азъ говоря като българинъ, живѣлъ 40-годишния политически животъ на България, . . .

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Тѣ (Сочи работницитъ) апострофиратъ като руснаци, не като българи.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): . . . съ всичкитъ му тежести и несгоди, съ всичкитъ онѣзи бурни времена, които често пѣти докарваха национални катастрофи — не само катастрофи партийни — и които ме накараха, като български гражданинъ, да гледамъ съ по-голѣма любовъ на дѣлото на демокрацията и на преуспѣването на този народъ. Азъ зная, че вие, работницитъ, нѣма да одобрите тоя режимъ. Ако днешното правителство бѣде въ състояние да прѣсне розитъ и трендафилитъ отъ Розовата долина изъ пѣла България, вие пакъ нѣма да останете доволни.

А. Неновъ (раб): Хлѣбъ и работа искаме, а не рози и трендафили.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): И хлѣбъ има, и рози има. Онзи, който има едното, е доволенъ, когато има и другото.

Г. Гавриловъ (раб): И обратното: който нѣма едното, нѣма и другото.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Азъ повтарямъ, че вие нѣма да бѣдете доволни. Не само вие. Вие виждате, че и Демократическиятъ сговоръ, който вчера падна отъ власт и който призна, че е падналъ поради свои собствени грѣшки, и той иде днесъ да прави тукъ критика. И вие я слушате!

А. Капитановъ (з): Ама снощи, когато Пждаревъ правѣше критика, само единъ депутатъ отъ Сговора имаше тукъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Азъ за пръвъ пѣтъ видѣхъ една партия, която, като преживѣ разочарованието, че е паднала отъ власт, да се примири горе-долу съ туй положение, като естествена последица отъ управлението на нейното правителство. Защото следъ падането на Сговора, в. „Миръ“, органътъ на народняцитъ, писа статия, въ която казваше: „Какъ нѣма да падне Сговорътъ, когато нашитъ народни представители сговористи престанаха да иматъ контактъ съ избирателитъ си, когато въ управлението се извърши нѣщо, което надминава схващанията на човѣшкия умъ“. А в. „Слово“, тежката артилерия на Сговора, какво писа, за да обясни падането на Сговора? — „Гнилото е било въ нашия секретариятъ“ — тамъ търси той гнилото, нѣма сега тукъ г. Данаиловъ, който досега бѣше, да чуе това — „тамъ бѣше гнилото; ние имаме единъ безжизненъ, мъртавъ секретариятъ, следователно, вървѣхме къмъ пропасть, трѣбваше да паднемъ, и паднахме — помирихме се“. Нѣщо повече: същото, но съ други изрази, го каза и тѣхниятъ шефъ, г. Ляпчевъ, и тукъ, и въ странство, като казва: „Давайте поддръжка на туй правителство“, съ което иска да рече: „Ние изиграхме своята роль — по-добре е други да следватъ нашата работа“.

Г. г. народни представители! Онуй, което бѣше най-голѣмата грѣшка на Сговора, то бѣше заслѣплението му да държи на всѣка цена властѣта. Онзи, който е писалъ въ нашата конституция, че мандатътъ на Народното събрание е 4-годишенъ, той не е билъ безуменъ човѣкъ. Онзи, който е създадъ чрезъ конституцията тоя периодъ на управление, той е знаелъ какво върши. Особено за една страна, като нашата, където много често се мѣнятъ настроенията, където, ако щете, народътъ много лесно се поддава на увлѣчения и настроения, по-лесно отколкото където и да било другаде. Не ще съмнение, едно по-често провѣтриване на атмосферата, създадена отъ едно управление, е по-полезно за партията, която управлява, а още повече за народа, който е подъ туй управление. Онова, казвамъ, което бѣше най-голѣмата грѣшка на Сговора, то бѣше, че следъ като 4 години управлява, искаше следващитъ 4 години да продължи съ г. Ляпчева. Всички очаквахме, че когато стана промѣната въ сговористския кабинетъ, Сговорътъ ще си отиде всецѣло. Това, обаче, не стана. Остана г. Ляпчевъ при по-мекѣ атмосфера да управлява, но вследствие на това, въ по-голѣмъ размѣръ стана онова голѣмо морално разложение, което азъ отначало констатирахъ. Г. Ляпчевъ поиска съ Сговора нови 4 години да управлява. За мене бѣше ясно, че онзи, който отиде при Сговора, той ще умре. Самъ Сговорътъ не бѣше, освенъ единъ ковчегъ на мъртвецъ, и всѣки, който седнѣше на този ковчегъ, той нѣмаше къде другаде да отиде, освенъ тамъ — въ гробищата. (Рѣжкоплѣскания отъ мнозинството) И заради туй азъ съжалявамъ много, че една отъ групитъ — отцепенитъ националлиберали — не можа да разбере туй положение и отиде съ Сговора. Азъ мога да ви потвърдя, че г. Ляпчевъ, или, по-добре, сговористкиятъ режимъ се мѣчеше да развращава партията и пръвъ внесе тая язва въ нашия политически животъ — разцеплението на партията — като разцепи най-силната партия въ онова време, Демократическата, като разцепи и Радикалната партия и се стремѣше да държи въ разцепление и Земледѣлския съюзъ, противъ който ужъ винаги се борѣше.

А. Капитановъ (з): (Къмъ сговориститъ) Двама отъ насъ дойдохъ при васъ. Халалъ да ви сѣ!

Т. Бошнаковъ (з): Не се обаждай много, защото по пътъ е дежуренъ сега!

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Сговорътъ се мѣчеше да разруши Земледѣлския съюзъ затуй, защото чрезъ раздроблението на партиитѣ искаше да продължи управлението си. Той казваше: „Кой ще дойде да ме наследи, коя е тази партия, която е израстнала, която да може да даде гаранция не само на българския народъ, но и на държавния глава, че редътъ и сигурността въ тая страна ще могатъ да бъдатъ запазени?“

Сговористскиятъ режимъ извърши и друго едно престѣпление. То бѣше вѣчното плашене на двореца, съ тая разпокъсаностъ на партиитѣ и съ бунтовническото настрояние на Земледѣлския съюзъ. При такова едно положение, въ което живѣехме, излизаше единъ отъ Демократическия сговоръ да казва на държавния глава, че трѣбътъ му е въ опасностъ; обръщаше се къмъ интеллигенцията да казва: „Знаете ли каква вълна е дружбашкиятъ съюзъ? Когато дойде, всичко ще помете!“; обръщаше се къмъ духовниците, високи и малки, и имъ казваше: „Знаете ли какво правѣха срещу васъ земледѣлцитѣ?“; обръщаше се къмъ гражданитѣ и имъ казваше: „Хората отъ Земледѣлския съюзъ раздухватъ вражда между града и селото, знаете ли утре, като дойдатъ на власт, какво ще правятъ?“ Когато се правѣше тая агитация, тѣй сполучливо и тѣй майсторски отъ т. Ляпчевъ, той мислѣше, че още повече ще задържи за себе си властѣта, и че още повече отдалечава всички партии на опозицията отъ властѣта. Г. Ляпчевъ направи опитъ и насъ да разцепи, но ние не поисквахме да се уловимъ на тая вѣдица. Той направи всичко каквото можеше, за да направи съ насъ онуй, което направи съ други, но ние останахме на позициитѣ си, защото въ нашитѣ очи борбата срещу Сговора не бѣше борба само срещу Ляпчевъ или Цанковъ, а бѣше борба срещу единъ режимъ, който отдавна бѣше отреченъ отъ цѣлия народъ, стоенето на властъ на който бѣше знакъ за една скорошна и близка провала на цѣла България. Това ние не можехме да одобримъ, ние не можехме да трѣгнемъ въ тая посока. Ето защо нашитѣ позиции на опозиционна партия бѣха запазени презъ всичкото време. Ако днесъ, заедно съ партиитѣ на блока, се гордѣемъ, че можахме да спечелимъ народното довѣрие, то е затуй, защото ние не измѣнихме на народа, и дай, Боже, и въ бъдеще тѣзи, които ще управляватъ и представляватъ Народния блокъ, да не му измѣнятъ. (Ръкоплъскания отъ мнозинството)

А. Неновъ (раб): Измѣнихте му на 22 юний. Гордѣйте се, че изкарахте жбитѣ на Земледѣлския съюзъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Вие изхвърлете бесилкитѣ да чушите, ако ви се падне! Въ една борба, която се води, безъ да се държи смѣтка противъ кого се води и кѣде се води, безъ да се държи смѣтка за интереситѣ на държавата, може и жби, и глави да паднатъ. Но азъ не говоря за такава борба, азъ говоря за оная легална борба, която ще ни направи да бѣдемъ всички апостоли на миръ и разбирателство въ този народъ. Когато съмъ ходилъ на политически събрания, никога не съмъ гледалъ да бѣда агитаторъ, а да бѣда апостолъ и общественикъ, както съмъ обръщалъ погледа си къмъ цѣлото общество, като съмъ казвалъ: „Имайте съзнание за голѣмитѣ задачи, които ви възлага конституцията, като ви прави избиратели, и недейте се подлага на никаква властъ. Защото тамъ, кѣдето избирателътъ е издигнатъ, кѣдето той нарежда самъ съдбинитѣ си, когато съборка, когато направи грѣшки, той по-лесно си прощава тия грѣшки“. Тогава, когато избирателътъ ще бѣде въ пълно съзнание, нѣма какво да се боимъ, че едни отъ партиитѣ ще бѣдатъ измѣнници на държавния строй, а други ще бѣдатъ патриоти. Въ една държава, въ която избирателътъ самъ си реди съдбинитѣ, за предателство и за измѣнничество не може и дума да става, затуй, защото нѣма по-мило нѣщо отъ отечеството. Всѣки чувствава, и селянинътъ, и работникътъ, че когато се намира подъ собствената стрѣха, когато го грѣе неговото слънце, когато говори на своя езикъ и когато го разбира на неговия езикъ, нему ще му бѣде по-добре, отколкото когато изпадне подъ чуждо нго или когато е нещастенъ да слуша другъ говоръ.

А. Капитановъ (з): Тѣ искатъ руско слънце.

А. Неновъ (раб): Въ всѣки случай, ние не искаме буржоазни тюрми въ нашето отечество. Искане отечеството на работницитѣ и селянитѣ, а не отечеството на буржоазията, въ което да има приклади, калѣчки и тюрми.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Вие изхвърлете бесилкитѣ въ съветска Русия, пѣкъ тогава се оплаквайте.

А. Неновъ (раб): Въ съветска Русия изгониха графотѣ, изгониха буржоазията, а оставиха работницитѣ и селянитѣ.

Т. Бошнаковъ (з): Ако ви се вижда хубаво въ Съветска Русия, отидете тамъ.

А. Капитановъ (з): Въ всѣки случай, ние ви оставяме тукъ, въ Парламента, а не ви гонимъ.

А. Неновъ (раб): Буржоазията е принудена да държи този Парламентъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Моля, изслушайте ме по-спокойно и недейте ме прекъсва, защото туй нѣма да допринесе нищо. Мислите ли, че като ме пресичате, ще ме убедите въ вашата теза? Азъ зная, че и азъ като говоря, нѣма да ви убѣдя въ моята теза, но има нѣща, които трѣбва да ви ги кажа. Когато излѣзохъ тукъ, на трибуната, да говоря, азъ обещахъ предъ съвѣстѣта си да бѣда онзи, който иска конституцията — представителъ на народа, който излиза да говори не само отъ партийно гледище, а който излиза да говори отъ интереситѣ на цѣлия народъ. Мене не ме интересува положението, въ което днесъ се намира Комунистическата партия и не говоря специално за нея, защото ще се отвлѣка и по този начинъ ще създамъ ненуждни пререкания и разисквания, които искамъ да отбѣгна. Азъ искамъ само като говоря по този начинъ за политиката . . .

А. Неновъ (раб): Кажете нѣщо за 9 юний!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Оставете оратора да говори! Научете се на приличие и редъ!

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вие само за септември можете да приказвате, а не за 9 юний.

П. Даскаловъ (нац. л): Г. г. народни представители! Ние прекарахме много нещастия — и вътрешни, и външни. На пѣтъ сме да се издигаме. Ако следъ войната всички народи казача: „Ние ще правимъ всичко, което ще ни заздравя!“; ако въ Америка Хувъръ каза: „Дайте ни нѣколко години да постимъ!“; ако въ Англия сѣщото нѣщо се каза; ако държави голѣми, като Франция и други, поискаха да вършатъ икономии, спестовностъ не само съ фрази — дайте да рѣжемъ съ ножици — но реално, действително; ако всички тия държави се подготвиха да се отвори единъ пѣтъ на щастливъ животъ чрезъ икономии — туй се налагаше още повече на насъ, една малка държава, толкова повече, че бѣхме обременени твърде много съ репарации, реституции, окупационни дългове и т. н. Когато отъ единъ народъ се изтеглятъ по единъ такъвъ начинъ, съ насилие, около 30 милиарда лева, мислите ли, че този народъ, който е една дюйна крава, нѣма най-после да изпусналъ и да не бѣде годенъ за нищо? Естествено, че този народъ, който знае да копае, който въ цѣлия европейски печатъ се нарича селски народъ, който е хваленъ за своето трудолюбие, когато имаме една политика отъ икономии, която да се нагажда споредъ нуждитѣ, ще излѣзе отъ това тежко положение. Ние ще се стремимъ, както и други държави, да излѣземъ отъ този батакъ, въ който е влѣзла държавната колесница. Но когато се отпустнемъ, когато забравимъ, че управляваме държавата за народа, когато мислимъ само за себе си, за нашето щастие, тогава ние ще имаме разхищение, разсипничество, отпадналъ моралъ, всичко онова, което влѣче държавата къмъ гибель. И ако на 21 юний колесницата се обърна, това е едно предупреждение отъ страна на българския народъ, че маистина на правителството на Народния блокъ предстоятъ едни тежки, едни много голѣми задачи. Тия задачи сѣ означени въ избирателната платформа на блока, и азъ мисля, че нѣкои работи отъ нея можеха досега да се направятъ. Това, което се направи, бѣше едно усилие, което се направи отъ правителството, но онова, което се очаква и трѣбва да дойде въ утрешния день, то ще бѣде най-важното, то ще бѣде онова, което ще може да задоволи донѣкъде онази ожеднѣла българска душа, за която говорихъ, че е оголена, огорчена, която нищо друго не очаква, освенъ по-добри дни. За българина, Буске бѣше казалъ въ една своя книга: „Покажете му, че неговото добро се намира въ една планина и той ще се наведе да вдигне планината, за да го вземе“. Ако ние днесъ се намираме подъ тежестѣта на една Хималайска планина отъ

бедствия и нещастия; ако днес тая планина отъ мизерия и нищета ни души и задушава, нека пожелаемъ ние всички да вдигнемъ тая планина на мизерия и нищета, да я вдигнемъ съ силата на нашитѣ плещи, за да можемъ отъ недрата ѝ да изкараме туй, което е добро за българския народъ. Безъ съмнение, туй трѣбва да го направимъ сами. Само онзи, който самъ си помага, само той ще види утрешенъ добъръ день. Азъ не очаквамъ нищо отъ единъ заемъ, на билъ той и добъръ, който би могълъ да стане, макаръ че днесъ за днесъ е невъзможно сключване на такъвъ. Заемитѣ, които се правиха презъ миналия режимъ бѣха — чухте това — заеми, за да се затварятъ дупки, отворени отъ управлението на Сговора, а не за да се създава щастие и благосъстояние въ страната. Единъ новъ заемъ би донесълъ нови тежести за българския народъ и нови тежки условия. Когато ние имаме силата да се справимъ сами съ положението, ползувайки се отъ опитността на онѣзи, които управляватъ, и сме въ състояние да дадемъ всичко, което е потребно, което е нужно да се направи, та съ собствени сили да излѣземъ отъ това положение, тогава и заемтъ, който ще дойде въ утрешния день, ще бѣде може би при условия много по-благоприятни.

Азъ искамъ да свърша, като се спра и на нашата вътрешна политика и на нашия вътрешенъ животъ. Положението сега, каквото и да е то, каквото и да говорятъ нашитѣ противници, както и да го преценяватъ, е очевидно неизмѣримо по-добро и очертаващо значителни последици за бъдещето, отколкото при режима, който си отиде. И когато ние се радваме на едно такова много високо подобро положение въ политическо отношение; когато имаме върата, че ще се постигнатъ подобрения и въ стопанско отношение; че изобщо ще настѣпи по-лесно подобрене въ страната чрезъ усилията на правителството на Народния блокъ, тогава естествено е съ по-голямъ спокойствие да очакваме утрешния день, който ще бѣде гаранция за съществуването и пребъждането на нашата държава, която се намира на едно отъ най-важнитѣ географически мѣста на Балканитѣ, която, каквито бедствия и да преживява, не може да умре, защото всички държави иматъ интересъ тя да живѣе и да съществува.

И тукъ азъ дохождамъ да застана на друга една гледна точка, отъ която ние ще се обърнемъ да разгледаме и другата страна на медала. Въ своя ретроспективенъ погледъ азъ нѣма да ходя много надалече. България стои, както ви казахъ, на едно много важно географическо мѣсто; заобиколена е отъ съседи, които въ миналото всѣкога за нейна смѣтка сѣ расли и сѣ се уголѣмявали; заобиколена е отъ съседи, които съществуваха свободно още преди да изникне българското княжество. Въ нѣкои отъ тѣхъ въ миналото намирахме гостоприемство и много голѣми съчувствия. Онзи, който би се впусналъ да изучава архивитѣ на покойния български князь Александъръ Батембергъ, ще намѣри писма отъ тогавашния ромънски кралъ Каролъ, които сѣ пропити съ неизчерпаема любовъ и симпатия и къмъ князь Александра, и къмъ България. Когато Сърбия и други съседи се нахвърлиха, подиръ Съединението, да ни попрѣчатъ, въ писмата на кралъ Карола се изказваха горещи пожелания Съединението да стане и се извяваше готовност да се помогне. Съ време, обаче, отношенията ни и съ Ромъния се малко помрачиха. Ние преминахме единъ периодъ на бурни времена на войни, въ които искахме да постигнемъ обединението на българския народъ, което бѣше една отъ главнитѣ точки на българската политика отъ освобождението на България досега. Още когато Учредителното събрание се събра въ Търново, и когато въ туй Учредително събрание липсваха представители — тѣ искаха да влѣзатъ, но не ги допущаха — на поробенитѣ части, председателътъ на Учредителното събрание, тогавашниятъ екзархъ Антимъ I, се прозвънзи и помоли Бога да дойде день, когато българскиятъ народъ нѣма да плаче, но ще бѣде събранъ подъ една стрѣха. Горещата му молба и пожелание, за жалостъ, не се изпълниха и досега; очакванията и въжделенията не на едно, не на две, а на три поколения следъ него не бидоха осъществени. Ние днесъ стоимъ почти изолирани. Ако литате нашитѣ съседи, кой е причината за туй положение, да бѣждатъ тѣ срещу насъ, отговорътъ отъ всички страни е готовъ: „България“. Това ще чуемъ и отъ Гърция, и отъ Югославия, и отъ Ромъния. Насъ и днесъ продължаватъ да ни обвиняватъ въ размирие, насъ ни обявяватъ и отъ Ромъния, и отъ Гърция, и отъ Югославия за комитски чети. Тѣхната съвѣсть като-че-ли не е тѣй спокойна, защото тѣ знаятъ че взеха земи, които не сѣ тѣхни. Ромъния, която не искаше Кюстенджа, бѣше принудена да я вземе по силата на специаленъ договоръ, защото се откъсваше една частъ отъ нейната територия,

но като я взе, поиска и намѣри случай да се простре чакъ до Варна. Известно ви е, че днесъ тѣхниятъ девизъ е: Ромъния отъ Карпатитѣ, презъ Дунава, до Балкана. Сърбия направи същото: използва положението на България следъ националната катастрофа, за да се простре до Перникъ и София. Същото е и съ Гърция. Познавамъ много добре нашитѣ съседи държави, пътувалъ съмъ презъ тѣхната територия преди голѣмата и преди балканската войни, когато ние бѣхме начело на балканскитѣ страни, и зная много добре съ каква мисль живѣха тѣ къмъ България, за да могатъ да постигнатъ своитѣ цели. Гръшкитѣ на българската политика и желанието на нашитѣ съседи да ни унищожатъ на всѣка цена докаръ днешното положение, което за насъ е почти единъ чикмакъ-сокакъ. Който е билъ въ странство, знае, че България се радва на лошо реноме. Азъ, като българинъ, на много мѣста съмъ изпитвалъ това и ми е било криво, когато не съмъ могълъ, чрезъ устна и печатна пропаганда, да разпръсна тия съмнения върху България, тия подозрения върху нейната политика и върху нейнитѣ намѣрения за въ бъдеще. Нашитѣ противници бѣха винаги по-силни и по-хитри отъ насъ. Тѣ имаха всѣкога на рѣце една много по-гъвкава пропаганда, имаха и миналото, на нѣкои отъ които то много помагаше. Не ще съмнение, че Гърция нѣмаше нужда да прави голѣми усилия, за да спечели благоволенieto на Англия и на Франция, тъй като нейното минало за стара Елада е онзи голѣмъ пиедесталъ, на който една немошна наша съседка съ 3 1/2 милиона население можеше да се крепи. И когато се обръщаше човѣкъ къмъ който и да е държавникъ въ Парижъ или Лондонъ и го попиташе, защо сѣ тия симпатии повече къмъ Гърция и защо е тая неприязнь къмъ България, никой не скриваше, че онова минало, когато Гърция е дала на човѣчеството своя умъ, своята поезия и своята философия, е фарътъ, е огънятъ, който ги привлича, който извиква симпатии къмъ гръцитѣ. Ние живѣхме винаги при едно нещастно стечение на обстоятелствата противъ насъ. Много важно е да се знае, че бѣше време, когато българинътъ бѣ даже забравенъ. Още въ 1830 г. Венелинъ въ едно свое писмо до Априловъ отбелязва това. Руситѣ, които идваха на Балканитѣ и водѣха войни, не ги водѣха за България и за нейното освобождение но, както и Венелинъ казва, както и историчитѣ на тия войни казватъ, както и манифеститѣ, които отправяше рускиятъ царъ къмъ руския народъ гласѣха, ги водѣха, за да възкресятъ Византийската империя на мѣстото на Турската империя, подъ покровителството на една велика Русия. Въ онова време за българитѣ никой не знаеше. Когато въ 1787 г. за пръвъ пътъ Екатерина Велика заповѣда да се напише единъ сравнителенъ речникъ, триса езика намѣриха мѣсто въ него: тамъ има сръбски, има руски, има сръбски въ Германия, но български нѣма — за българитѣ нищо не се говори, защото българитѣ не бѣха известни. Виждате, следъ освобождението ние се явихме като единъ съвършено новъ народъ, излѣзълъ отъ пепелищата, и трѣбваше да почнемъ да печелимъ симпатии на свѣта. Бѣше време, когато постигнахме това, обаче усилията на нашитѣ съседи бѣха по-големи отъ нашата воля. Ние всѣкога бѣхме злоупоставяни. Съ Ньойския договоръ ние изгубихме всичко, на което се надѣвахме и което мислѣхме, че сме го спечелили.

Г. проф. Геновъ въ една много добре аргументирана и обстоятелствена речъ ни даде развитието на малцинствения въпросъ. По него нѣма да говоря. Но азъ мисля, че една отъ най-големиѣ задачи на българскитѣ правителства е, не да капитулиратъ и да се отказватъ отъ грижи за българскитѣ малцинства, но въ основата на своята политика да турятъ като главна цель духовното обединение на българитѣ, прѣснати по всичкитѣ краища на Балканитѣ. Какво искаме ние за тѣхъ? Това, което ние искаме, е въ съгласие и въ духа на договоритѣ за миръ. Това, което нашитѣ съседи не ни даватъ, е противъ духа на мирнитѣ договори и противъ онова, което изрично е казано въ тѣхъ. Отношенията ни съ нашитѣ съседи сѣ такива, че на българското правителство предстоятъ много тежки задачи. И трѣбва да признаемъ, че то ще се натѣква на голѣми затруднения, докато свърши сѣ разрешението имъ. Съ Гърция имаме 29 неразрешени въпроси. Когато г. Цанковъ говорѣше оттукъ за външната политика на Сговора, той, види се, нѣмаше предъ видъ, че Сговорътъ затвори границата между България и Сърбия, която и до днесъ стои затворена, че тая граница се изпѣстри съ ровове и телени мрежи и че даже единствениятъ договоръ, който имаме съ Гърция, и той падна, за да останемъ днесъ съ нея безъ всѣкакви договори и да виждаме днесъ, когато се говори, че кризата е обща, когато всички се оплакватъ отъ липса на пари и на чужди девизи, да загине за българския

земледѣлец и за българската индустрия единъ доходъ, който имаме редовно отъ нашитѣ търговски отношения съ Гърция — единъ доходъ, който възлизаше на около 400—500 милиона лева. И ако г. Буровъ, както бѣше се решилъ, поради единъ апострофъ отъ страна на блока, да говори, бѣше излѣзълъ на трибуната, щѣше да бѣде любопитно да видимъ, какъ щѣше да защити тая политика, която затвори границата между България и Сърбия, която унищожи единствения търговски договоръ съ Гърция и която не уреди ни единъ въпросъ съ Ромъния, освенъ създаването на телефонъ между Букурещъ и София. Това е капиталътъ на външната политика, която г. Буровъ води — който не познаваше персонала, който го остави на мѣстата му замръзналъ, както го завари, който, когато излѣзе отъ министерството, последниятъ разсilenъ, който го поздравя, бѣше оня, когото той намѣри тамъ.

Г. г. народни представители! Азъ искамъ да скѣся и да свърша. Следъ тия критики, които направихъ, азъ искамъ да свърша съ нѣколко хубави думи за нашето отечество. Мога да ви кажа, че успѣхъ да преброя почти цѣлия свѣтъ, като почнете отъ севернитѣ страни, кждето тритѣ месеци юний, юлий и августъ сѣ денъ и слънцето не засѣда..

Г. Енчевъ (з): Въ Съветска Русия ходихте ли?

П. Н. Даскаловъ (нац. л): ... и свършите съ южнитѣ страни, кждето пече вѣчно хубавото слънце. Обиколихъ всички европейски и американски държави, за да изучавамъ политическия имъ животъ, да се запозная съ нравитѣ и съ учрежденията имъ, съ онуй, което съставлява политическата имъ история. И винаги, когато, следъ нѣкое пѣтуване, се връщахъ въ България, нѣщо ми е олеквало, винаги съмъ се чувствувалъ по-щастливъ, отколкото въ която и да е друга столица, въ който да е другъ европейски градъ, въ срѣдата на който и да е отъ най-цивилизованитѣ народи. Тукъ, между моитѣ съграждани, между моитѣ близки, азъ съмъ намѣрвалъ онова, което не съмъ намѣрвалъ никжде другаде вънъ отъ границитѣ на България. То е било онази топлота, която иде отъ отношенията, отъ езика, съ който се разбираме, отъ сърдцата, които еднакво туптятъ у всички, които сѣ правила отъ България за всѣки българинъ една стрѣха, подъ която всички да живѣемъ — една хубава и при това плодородна България. Всичко онова, което е богатство въ българската земя, рѣдко ще го срещнете кждето и да е другаде. Природата и земята даватъ на българина всичко онуй, отъ което има нужда неговиятъ стомахъ и неговиятъ духъ. У насъ има чудно съчетание на най-разнообразни и ценни култури, каквито другаде нѣма. Това богатство, което чужденцитѣ, които сѣ идвали у насъ, сѣ го отбелязвали, ме е карало да се гордя, че съмъ българинъ. Между туй единъ чуденъ парадоксъ ме е изправялъ винаги предъ една друга картина: най-хубава приора, най-богата земя и най-беденъ народъ. Този парадоксъ е, който трѣбва да накара всѣки нашъ държавникъ да се замисли за разрешението му и да трѣгне по она пѣтъ, който наистина ще направи отъ България една истинска градина. Въ сѣщностъ България е градина, но липсва градинарь. Дано, казвамъ азъ, тоя повратъ на събитията, онова, което на 21 юний даде българскиятъ народъ, като прояви волята си и изпрати за свои управници такива, въ които той има вѣра, дано, казвамъ, всичко туй се въплоти въ тия, които отъ днесъ нататъкъ ще ръководятъ сѣдобнитѣ на страната, за да имаме най-сетне едно отечество, въ което всички да се чувствуваме щастливи, въ което селянинътъ, като излѣзе сутринъ на нивата си, да не се страхува, че вечерта може да не се върне; въ което всѣки гражданинъ, който отива въ дюкяна си или на работа, да не мисли, че посрѣдъ пладне или тъмна нощъ могатъ да го изведатъ нѣкои, да го отвлѣкатъ и убиятъ. България, която е градина, има нужда отъ единъ градинарь, който — въ лицето на днешното правителство — дано направи тази страна по-щастлива за единъ бѣдещъ животъ, който всички очакваме. Съ туй пожелание, което отправямъ къмъ правителството, не свършвамъ всичко. Знаемъ, че има нѣща, които стоятъ вънъ отъ неговитѣ сили. Но онѣзи, които се нагърбиха съ управлението на страната въ тѣзи трудни времена, нека иматъ предъ видъ, нека изслушатъ всички критики, откждето и да идатъ, и да имъ бѣждатъ като указателъ за онова, което е държавна политика и целъ въ издигането на България. При една щастлива и хубава България, при единъ режимъ на законостъ и справедливостъ, при единъ режимъ на попиване народния пулъсъ, за да бѣде задоволена народната душа и да бѣде утолена народната жажда, ние ще имаме всичко онуй, което се казва държава съ едно бѣдеще и нация съ идеали, за които е годна и готова да се бори до край. (Продължителни рѣкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Атанасъ Буровъ.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стоянъ Омарчевски.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Мърмевъ.

Обаждатъ се: Нѣма го.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Митю Станевъ.

Обаждатъ се: Нѣма го.

А. Неновъ (раб): По спешна работа е извиканъ. Запазва си правото.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Какво ще си запазва правото? Имате ли ораторъ? Дайте си оратора. Азъ констатирамъ тази работа, за да не ставатъ разправии. Викатъ ви оратора, нѣма го. Ще прекратимъ дебатитѣ и утре нѣма да вземате думата. (Възражения отъ работниците)

Нѣкой отъ работниците: Преди него има други оратори.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: И тѣ нѣма да иматъ думата. Десетъ дни дебатираме по отговора на тронната речъ. 20 дни ли искате да го дебатираме?

А. Неновъ (раб): По спешна работа е извиканъ нашиятъ ораторъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Георги Димитровъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. г. народни представители! Сѣтамъ, че отъ всичко, което досега се каза, почти се изчерпа онова, което наистина можеше да се каже по проектоотговора на тронното слово. И днесъ, когато ние имаме да се занимаваме съ толкова много и толкова спешни реформи, които трѣбва да прокараме, азъ ви моля да се съгласите да се прекратятъ дебатитѣ по отговора на тронното слово и да преминемъ къмъ останалия дневенъ редъ, къмъ ония важни реформи, които ни чакатъ въ утрешния день. (Рѣкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Неновъ (раб): Г. председателю! Искамъ думата.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ искамъ, г-да, да констатирамъ — защото много години съмъ въ Народното събрание — че никога по отговора на тронното слово не се е изчерпвалъ списъкътъ на всички записани оратори отъ всички партии. Това го констатирамъ, за да се знае. Винаги дебатитѣ сѣ бивали прекратявани. И азъ зная, като опозиционеръ, че сѣ ни оставяли да говоримъ все по това време, насъ, представителитѣ отъ опозицията. Сега, обаче, виждате, че се изчерпва списъкътъ на всичкитѣ записани. На никого, следователно, не е отказано да говори. И заради това, ще моля още тая вечеръ, ако искате да говорите, да вземете думата да говорите. Да се разберемъ по този въпросъ.

А. Неновъ (раб): Искамъ думата.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Имате думата.

А. Неновъ (раб): Макаръ че за прѣвъ пѣтъ съмъ депутатъ въ Народното събрание, азъ зная, че, споредъ правилника, всичкитѣ парламентарни групи трѣбва да се изкажатъ по отговора на тронното слово.

Отъ мнозинството: Изкажете се, кой ви прѣчи?

А. Неновъ (раб): Е добре, азъ ви казвамъ, че ораторътъ на Работническата партия, записанъ да говори по тронното слово, по спешна работа бѣше извиканъ преди единъ часъ. (Възражения отъ мнозинството) Заради това той утре ще се изкаже отъ името на нашата група.

В. Коевски (нац. л): По-спешна работа за единъ народенъ представителъ има ли отъ тая — да изпълни длъгъ си като такъвъ?

А. Капитановъ (з): (Къмъ работниците!) Вие най-много ни критикувате, че не бързате съ нашите реформи.

В. Коевски (нац. л): Вие искате да саботирате. Това е саботажъ. (Възражения отъ работниците. Глъчка)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)
Има думата народниятъ представител г. Александъръ Христовъ.

А. Христовъ (д. сг): Съгласно правилника, щомъ като говорятъ десетъ души, дебатите могатъ да се прекратятъ. Следъ това иматъ право да се изкажатъ само онѣзи групи, чиито оратори не сж говорили.

Отъ мнозинството: Не желаятъ.

А. Христовъ (д. сг): Щомъ не желаятъ, нѣматъ право да говорятъ.

Отъ работниците: Ако не желяехме, нѣмаше да се запишемъ.

А. Христовъ (д. сг): Обаче, азъ мисля, че сега не можете да прекратите дебатите, понеже нѣмате кворумъ за гласуване. Трѣбва най-малко 1/3 отъ народните представители да присѣствуватъ.

Нѣкой отъ земледѣлците: Трѣбва да дойде кефътъ на вашите оратори!

А. Христовъ (д. сг): Г. председателятъ ще констатира изчерпаване на листата и утре ще се изкажатъ само тѣзи групи, които не сж се изказали. Това е правилното.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Александъръ Христовъ, бившъ подпредседателъ на Камарата презъ времето на Демократическия сговоръ, имаше доста интересна практика въ това отношение. Азъ съмъ я търѣлъ осемъ години, като опозиционеръ отъ това мѣсто. (Сочи опозицията. Ржкоплѣскания отъ мнозинството) И сега, г. Христовъ, ще ми говорите това!

А. Христовъ (д. сг): Какво?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Вие винаги сте поставяли реда на ораторите, не както сж го искали, но както го редѣше болшинството, за да ни оставите насъ, като опозиция, да говоримъ последни.

А. Христовъ (д. сг): Азъ протестирамъ срещу това.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Вие протестирате, но азъ съмъ теглил отъ този редъ осемъ години. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Христовъ (д. сг): Г. Мушановъ! Азъ казахъ, че само групите, които не сж се изказали, тѣ иматъ право да взематъ думата следъ прекратяване на дебатите.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не е истина. Може да се изкажатъ групите, които не сж се изказали, когато се прекратятъ дебатите — тогава имъ се дава възможностъ да се изкажатъ. Но когато изчерпимъ листата на всички записани оратори, безъ да сме прекратявали дебатите? Ние ви казимъ да говорите — не сме прекратили дебатите — къде сте? Нѣма ви.

Отъ работниците: Къде сж вашите депутати?

В. Коевски (нац. л): А вашите къде сж?

А. Христовъ (д. сг): Г. Мушановъ! Азъ съжалявамъ, че така говорите, защото Вие лично, като опозиционеръ, много пжти сте искали да се отлагатъ дебатите за следващия денъ.

Министъръ-председателъ А. Мушановъ: По този въпросъ, позволете и азъ да знамъ нѣщо. Никога въ продължение на осемъ години азъ не съмъ констатиралъ този фактъ, който мога да констатирамъ днесъ: да останемъ ние, цѣлото болшинство, да слушаме опозицията, а опозицията да я нѣма да слуша оратора си. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Въ ваше време (Къмъ А. Христовъ) бѣше обратното: винаги вие сте ни поставяли като опозиция въ положението да стоимъ ние тукъ да си слушаме оратора, а отъ васъ, болшинството, да нѣма и двама души. Виждате ли сега какво е? Болшинството присѣствува да

слуша вашите оратори, а опозицията я нѣма да слуша ораторите си! Моля да се отбележи това, защото азъ бихъ желалъ да виждате винаги разликата, която е съществувала между реда въ днешното Народно събрание, и она, който сме имали досега. Тия работи трѣбва да се отбележатъ.

Ето защо, г. г. народни представители, ще констатирамъ сега, че никой отъ опозицията не иска да вземе думата, безъ да сж прекратени дебатите.

А. Неновъ (раб): Какъ да не искаме да вземемъ думата? Ние ви казахме, че ораторътъ отъ работническата група бѣше извиканъ по спешна работа, преди половинъ часъ.

Нѣкой отъ земледѣлците: Вземете думата.

А. Неновъ (раб): Добре! (Отива къмъ трибуната)

С. Димитровъ (раб): (Къмъ мнозинството) Страхувате се отъ нашия ораторъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има предложение отъ народния представител г. д-ръ Георги М. Димитровъ . . .

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Работническата група не се е изказала и има право да се изкаже.

А. Неновъ (раб): Добре, азъ вземамъ думата. (Качва се на трибуната. Възражения отъ земледѣлците)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Има право да говори — нека се изкаже.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Атанасъ Неновъ.

А. Неновъ (раб): (Отъ трибуната) Азъ искахъ определениятъ ораторъ отъ работническата група да се изкаже утре, затуй защото той бѣше извиканъ преди половинъ часъ по спешна работа.

И. Качаковъ (нац. л): Нѣма по-спешна работа за единъ народенъ представителъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, г-да, оставете оратора да говори. Дайте примѣръ на толерантностъ на г. представителя на Работническата партия, който най-често прекъсва.

Н. Гашевски (нац. л): Но защо избѣга тѣхниятъ ораторъ? Защото нѣма публика въ галериите.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Неновъ! По кой предметъ ще говорите?

А. Неновъ (раб): По отговора на тронното слово.

А. Кантарджиевъ (д): (Възразява нѣщо)

А. Неновъ (раб): Ако не искашъ да ме слушашъ, излѣзъ си!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Трѣбва да се гласува моето предложение.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Продѣлжавайте, г. Неновъ!

А. Неновъ (раб): Азъ не мога да не протестирамъ противъ този начинъ на отнемане възможността на работническата група да каже своята дума по отговора на тронното слово. Вие просто ни принуждавате днесъ инцидентно да излизаме и да говоримъ по отговора на тронното слово.

Т. Бошнаковъ (з): А вие майсторски избѣгахте.

А. Неновъ (раб): Добре, ние ще говоримъ.

Основниятъ моментъ, който характеризира днешното положение, това е кризата, въ която се гърчи цѣлиятъ капиталистически свѣтъ.

Нѣкой отъ земледѣлците: И кризата, въ която се гърчите вие по нѣмане на ораторъ.

А. Неновъ (раб): Да мълчатъ аграръ-фашистите! Отъ къде дойде кризата? Вие си спомняте, че империалистиче-

ската война се води не за национално освобождение на „братя роб“, не за освобождението на малцинствата, а се води поради туй, че капитализмът в 1914/1915 г. бѣше навлѣзъл вѣ една криза такава, каквато и днесъ преживѣва. Войната се яви, за да се разреши оная криза, вѣ която капитализмът бѣше влѣзъл вѣ 1914/1915 г. Разреша ли, обаче, капитализмът кризата тогава? Онѣзи противоречия, които предизвикаха европейската война, не бѣха разрешени. Напротивъ, тия противоречия следъ войната се усилиха още повече. Ние виждаме, че следъ войната противоречията между Англия и Америка се усилиха. Америка се издигна като първостепенна капиталистическа държава вѣ свѣта, тя измѣсти Англия вѣ хегемонията и надъ свѣта, измѣсти нейното господство вѣ Индия, вѣ английскитѣ колонии. Оттукъ голѣмото противоречие между Англия и Америка.

Отъ друга страна, усили се противоречието между Франция и Италия за владението на Северна Африка.

А. Капитановъ (з): И за Китай!

А. Неновъ (раб): Създаде се дълбоко противоречие и между Америка и Япония за владението на колонитѣ — на Китай, на Филипинскитѣ острови, на Далечния изтокъ.

И. п. Рачевъ (з): Чангъ-Кай-Шекъ!

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Цѣлата география изкара!

А. Неновъ (раб): Като не разбирате какво говоря, защо ми възражавате?

К. Русиновъ (раб): Не имъ отговаряй.

А. Неновъ (раб): Но най-голѣмото противоречие, което се създаде следъ европейската война, е противоречието между съветската система и капиталистическата система. Отъ войната капитализмът излѣзе съ дълбоки рани. Следъ войната 1/6 часть отъ земното кълбо се откъсна отъ капиталистическата система — това е Съветскиятъ съюзъ, който въдвори социалистическата система, кждето работницитѣ и беднитѣ селяни завзеха властта, ...

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Съ американски и германски пари.

А. Неновъ (раб): ... изгониха буржоазията, изгониха графове, князе и царе, ...

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: За да ги замѣстятъ съ други.

А. Неновъ (раб): ... и установиха съветската власт, ...

М. Райковски (з): И изгониха най-сетне и своитѣ царе.

В. Коевски (нац. л): Създадоха нови графове и князе.

А. Неновъ (раб): ... властта на работницитѣ и селянитѣ. И ние виждаме, г-да, че онази революционна вълна, която следъ войната се бѣ навдигнала вѣ свѣта, не можа да залѣе останалия свѣтъ; или го залѣ, но не можа да се установи, да възтѣржествува съветската власт вѣ другитѣ капиталистически страни благодарение измѣната на социалната демокрация.

И. п. Рачевъ (з): Нѣма ли тукъ широкитѣ социалисти.

А. Неновъ (раб): Благодарение на социалната демокрация капиталистическиятъ свѣтъ успѣ да задържи своето господство. Когато революционираниѣ маси се връщаха отъ бойнитѣ полета, прогледнали, видѣли, че войната не се води за народни интереси, а за интереситѣ на капиталистическата класа, тогава излѣзе на пръвъ планъ социалната демокрация и успѣ чрезъ заблуда да задържи маситѣ отъ она революционна актъ, който извършиха работницитѣ и селянитѣ вѣ Русия, и да спаси господството на буржоазията.

И. п. Рачевъ (з): Значи, благодарение на Пастухова, у насъ не стана това.

А. Неновъ (раб): Властта на работницитѣ и селянитѣ успѣ да се задържи само вѣ Съветския съюзъ. У насъ, вѣ България, недоволнитѣ маси, работницитѣ и селянитѣ, ...

А. Капитановъ (з): Селянитѣ недей слага. Тамъ имашъ грѣшка.

А. Неновъ (раб): ... се надигнаха. Селянитѣ и работницитѣ, които се вдигнаха отъ Добро-поле, дойдоха вѣ Влада, кждето вашитѣ многолюбимѣ доскоро министъръ-председателъ, а днесъ председателъ на Камарата, Малиновъ, ги разстрелваше съ германски топове. (Ржкоплѣскания и викове „Позоръ“ отъ работницитѣ)

А. Кантарджиевъ (л): Това е лъжа. Малиновъ никого не е разстрелвалъ. Това, което говоришъ, е провокация отъ трибуната. Никого никога Малиновъ не е разстрелвалъ.

А. Неновъ (раб): Тогава работницитѣ и селянитѣ идваха да се справятъ съ господството на нашата буржоазия. И тамъ трѣбва да се отдаде заслуженото на Земледѣлския съюзъ. Искалъ ли е или не — историята ще си каже своята дума — но Земледѣлскиятъ съюзъ излѣзе тогава да поеме властта, да спаси господството на българската буржоазия. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ)

А. Капитановъ (з): А вие му обявихте стачка вѣ 1919 г.

А. Неновъ (раб): И го спаси така, както го спаси социалдемократията вѣ Западна Европа.

А. Капитановъ (з): Вие съ желѣзничарската стачка искахте да смѣкнете отъ властъ сѣщия тоя Земледѣлски съюзъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Защо не излѣзохте вѣ 1923 г. противъ буржоазията? Кжде бѣхте? Тежко и горко на тоя нещастенъ народъ, ако чака отъ васъ нѣщо.

А. Неновъ (раб): Днесъ свѣтътъ се гърчи вѣ една остра стопанска и финансова криза. Откъде се роди тя? Тя има основитѣ си дълбоко вѣ она разклатена капиталистическа система, която отъ войната не можа да се заздрави, а, напротивъ, се разклати още повече. Вие знаете, че разрушеното отъ войната стопанство трѣбваше да се възстановява.

И. п. Рачевъ (з): Този шприцъ ти подействува!

А. Неновъ (раб): И ако Земледѣлскиятъ съюзъ ще ми разправя за банкнитѣ презъ неговото управление, нека знае, че тогава ние бѣхме вѣ периодъ на възстановяване разрушеното отъ войната стопанство. Създаде се работа. Капитализмътъ почна да възстановява своето стопанство. Вѣ всички капиталистически дѣжави, вѣ това число и България, се въведе така наречената рационализация вѣ производството, въведоха се нови машини.

А. Капитановъ (з): Твоята речъ е, горе-долу, като Пждаревата. Вѣ този пунктъ и твоята речъ не я разбирамъ.

А. Неновъ (раб): Азъ слушахъ вашитѣ оратори. Елате тукъ, и ме опровергайте. Елате вѣ събрания долу, и ме опровергайте.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Идеге и Вие долу да разправяте.

А. Неновъ (раб): Когато говоря долу, тогава аграрфашитѣ мълчатъ и не могатъ дума да обѣлятъ. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Приличашъ на парламентарна котка, а не на тигъръ.

Другъ отъ земледѣлцитѣ: По-добре — на мишка.

А. Неновъ (раб): Капиталиститѣ въведоха нови начини на производство. Тамъ, дето работѣха 100 работника, капиталиститѣ изхвърлиха 90-тѣ и оставиха да работятъ само 10 души. Въведоха нови машини, които изтикаха маса работници на улицата. Вземамъ Америка за примѣръ, ...

Отъ мнозинството: А-а-а!

А. Неновъ (раб): ... за да ви докажа, че капиталистическата система, която доби своя разцвѣтъ вѣ Америка, е кѣмъ залѣзване. (Възражения отъ земледѣлцитѣ) Не азъ я соча за примѣръ, а я сочеше Хувъръ, сочехте ни я и вие тукъ. — „Ето, вижте Америка“ — говорѣхте на насъ, работницитѣ — „това е земенъ рай, по нейния пѣтъ ние

ще вървимъ, за болшевизъмъ и дума не може да става". И ето, когато Хувъръ презъ лѣтото на 1929 г. говорѣше, че Америка се намира въ единъ просперитетъ, въ едно разцвѣтяване, въ края на 1929 г. се яви икономическата криза, борсовиятъ крахъ въ Ню-Йоркъ, и доказа че разцвѣтяниятъ се капитализъмъ въ Америка вече се намира предъ прага на гибелта.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Защо викате американски инженери въ Русия?

А. Неновъ (раб): Ще ви кажа зашто ги викатъ: затуй, защото не могатъ да приложатъ своитѣ научни знания въ Америка; . . .

Отъ мнозинството: А-а-а!

А. Неновъ (раб): . . . затуй, защото капитализмътъ въ Америка спѣва вече развитието на производителнитѣ сили. Затуй Съветскиятъ съюзъ вика ученитъ отъ капиталистическиѣ страни и казва: „Ето работа — елате и работете“. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ. Възражения отъ земледѣлцитѣ) Мълчете! Недейте шава много!

Азъ соча Америка за примѣръ, но въ сжщность това, което става тамъ, става и въ другитѣ капиталистически страни. Благодарение рационализациата, какво виждаме ние въ капиталистическия свѣтъ? Ние виждаме въ една Америка вече 11 милиона безработенъ свѣтъ. Когато въ една Америка вагони съ жито се горятъ, когато съ милиони човали кафе се хвърлятъ въ океанитѣ, когато на всѣки 3 бали памукъ едната се унищожава — тогава ние виждаме 11 милиона работници да се скитатъ тамъ немилли-недраги, гладни и голи. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ) Ние ги виждаме по улицитѣ на Ню-Йоркъ да събиратъ мухлясали корици хлѣбъ или нѣкоя глава лукъ, за да нахранятъ своето семейство. Ето, това е вашиятъ капиталистически земенъ рай, ето това представлява вашата Америка.

Какво е положението въ другитѣ страни? Въ другитѣ страни ние виждаме още по-лошо положение. Вие отричате, че у насъ не е сжщото, че това положение е само въ Америка? Азъ ще ви кажа, че България е още по-зле, отколкото Америка. Това сж факти, противъ които вие не можете да говорите.

В. Коевски (нац. л): Действителността говори, а вие заблуждавате.

А. Неновъ (раб): Ще отречете ли вие, че въ Америка има 11 милиона безработни?

В. Коевски (нац. л): За България приказвай — остави Америка!

А. Неновъ (раб): Ще отречете ли вие, че въ Англия има 3—4 милиона безработни? Ще отречете ли, че въ Германия има 5 милиона безработни, а презъ тази зима ще станатъ 7 милиона? Ще отречете ли вие накрая, че въ България, въ малката България, при една работническа класа отъ 600.000 души, ние имаме 200 хиляди безработни?

Министъръ Г. Петровъ: Това е абсолютна лъжа!

В. Коевски (нац. л): Лъжете.

А. Неновъ (раб): Вашиятъ директоръ на статистиката е заявилъ: „Не смѣемъ сведения да дадемъ“.

В. Коевски (нац. л): Срамни лъжи приказвате.

А. Капитановъ (з): Какъ тогава при 200 хиляди безработни ще получите само 100 хиляди гласа?

Министъръ Г. Петровъ: Въ България въ този моментъ има регистрирани около 11 хиляди души безработни. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

А. Неновъ (раб): Това не е вѣрно.

Министъръ Г. Петровъ: Ние имаме едни бюра за настаняване на безработни, въ които сж регистрирани около 11 хиляди души безработни. Ние имаме статистика за това.

А. Неновъ (раб): Вие имате статистика само за демагогия.

Министъръ Г. Петровъ: Азъ ви повтарямъ, че сж регистрирани 11.000 безработни.

А. Неновъ (раб): Утешавайте се съ това, обаче идете и вижте колко сж безработнитѣ въ Пловдивъ, въ София, въ Хасково, като не смѣтаме хилядитѣ безработни въ селата.

И. п. Рачевъ (з): И тѣ ли сж ваши?

А. Неновъ (раб): Ами чии сж?

И. п. Рачевъ (з): Тѣ сж си собственици.

Н. Гашевски (нац. л): Я кажете какво става въ Украйна, зашто тамъ взематъ хранитѣ на хората?

А. Неновъ (раб): Стига да искашъ да ме слушашъ, ще ти кажа и за Украйна, и за Уралъ, и за Москва. — Ние виждаме, че въ капиталистическия свѣтъ фабрицитѣ спиратъ, коминитѣ преставатъ да пушатъ, натрупватъ се планини отъ стоки, но нѣма пласментъ, нѣма пазари. Въ сжщия моментъ хората, които биха могли да взематъ тия стоки, за да се облѣкатъ, за да се обуютъ, за да се нахранятъ, ходятъ гладни и боси по улицитѣ. Вие, които ме апострофирате, какво правите? Какво представлява капиталистическа Америка? Това е една лудница. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ). Нормаленъ човѣкъ не може да допусне, когато на единия край има милиони богатства, на другия край да мратъ хората отъ гладъ, голи и боси.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Въ Русия нѣма ли гладъ, макаръ че правятъ дѣмпингъ?

А. Неновъ (раб): Нѣма гладъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Това е партизанство *par excellence*.

А. Неновъ (раб): Ще дойда и до Русия. Производството на капиталистическия свѣтъ спира. Буржоазията се оказа некадърни да движи по-нататкъ производелнитѣ сили на обществото. То се явява като барьера за развитието на тия производелни сили. Ние виждаме въ Съединенитѣ щати въ нѣколко шата да се въвежда военно положение, за да се забрани, да се ограничи производството на нафта, затуй зашто трѣбва да се повиши цената му. Ние виждаме въ други щати да се ограничава съ полицейски мѣрки производството на вѣглища. Ограничаватъ производството, за да повишатъ ценитѣ, макаръ че отъ това производство се нуждае самото общество. Това, което ние виждаме въ Америка, това го има и въ Англия, и въ Германия, това го има въ цѣлия капиталистически свѣтъ.

И. п. Рачевъ (з): Въ България?

А. Неновъ (раб): И въ България, разбира се. Тя не прави изключение, затуй зашто и тукъ имаме капиталистическа система, и тукъ буржоазия управлява.

И. п. Рачевъ (з): То се знае, но въ Русия?

А. Неновъ (раб): Ще Ви кажа за Русия.

А. Капитановъ (з): До утре има време!

А. Неновъ (раб): Поради това се изострюватъ противоречията между отдѣлнитѣ капиталистически страни. Но има и още едно противоречие между старитѣ капиталистически страни, отъ една страна, и онѣзи колонии, които служеха до войната само за доставка на суровъ материалъ. Презъ време на войната въ колонитѣ се разви мѣстна индустрия. Производствениятъ апаратъ се разви извънредно много и ние виждаме днесъ едно противоречие между старитѣ капиталистически държави и новия капитализъмъ, който се създаде въ колонитѣ. Това противоречие намира изразъ въ тѣзи всевъзможни конференции, въ Англия, напр., и доминионитѣ единъ следъ другъ се откъсватъ, искатъ автономия, искатъ самостоятелно сжществуване. Това сж факти, които никой не може да отрече. Капитализмътъ навлиза въ страшна криза. Той търси пѣтища, до които да излѣзе отъ тази криза. Кѣде ги търси? Търси ги преди всичко въ прехвърляне всичкитѣ тежести отъ кризата върху гърба на работника, върху гърба на бедния селянинъ. Капитализмътъ, естествено, нѣма да посегне върху себе си. Недейте чака това! Най-вечъ е онзи ораторъ отъ Радикалната партия, който вчера

апелира към капиталистите в България да се лишат от 25% от своите капитали, за да спасят 75%. Не, капитализмът няма да направи това доброволно.

Нѣкой отъ мнозинството: Ние ще го направимъ.

А. Ненов (раб): Какво ще направите? Вие на тѣхъ служите. — Капиталистите нѣма да посегнатъ на своите капитали, тѣ прехвърлятъ всички тежести, както казахъ, върху работниците и селяните. Какво става? Намалаватъ заплатите, увеличаватъ работното време, влошаватъ положението на работниците до крайна степен. На селяните налагатъ нови данѣци. И нашиятъ бившъ министъръ-председателъ г. Малиновъ се върна отъ Женева съ „много здраве“ отъ Женева. (Ржкоплѣскания отъ работниците)

Изходътъ отъ кризата, споредъ капитализма, това е увеличаване на данѣците, увеличаване на берията и, ако искате, увеличаване теглата на цѣлия български народъ. Значи, капитализмътъ търси изходъ въ туй направление. Но тукъ, разбира се, другъ ще има последенъ думата — работническата класа и селяните. Ще позволятъ ли тѣ, когато искатъ премахване на данѣците, когато искатъ премахване на задълженията, ново увеличаване на данѣците?

И. п. Рачевъ (з): Работниците и безъ туй нѣматъ никакъвъ данѣкъ.

А. Ненов (раб): Ще позволятъ ли работниците да имъ се намалаватъ заплатите, когато и съ тѣзи заплати, които получаватъ, мратъ отъ гладъ, живѣятъ въ бордеи и въ мечешки дупки, завиватъ се въ парцали?

А. Кантарджиевъ (д): А ти кѣде живѣешъ?

А. Ненов (раб): Азъ живѣя въ България, въ работническа и селска България, живѣя съ работниците и селяните, г. Кантарджиевъ.

А. Кантарджиевъ (д): Съ какво се завивашъ, въ каква квартира?

А. Ненов (раб): . . . а не въ София, на плюшени калпаци.

Преди известно време единъ германски икономистъ заяви: „Ако нѣкакъ ни се удаде да съборимъ съветската властъ въ Русия, на капитализма ще се продължатъ дните поне така съ 20—30 години“. Много тѣ не искатъ. Тѣ знаятъ, че капитализмътъ е вече обреченъ на гибелъ, и въ прѣки това тѣ искатъ нѣкакси още 20—30 години да подишатъ.

И. п. Рачевъ (з): Ние смѣтаме, че той ще съществува.

А. Капитановъ (з): Ще можете ли да дочакате 20—30 години?

А. Ненов (раб): И ето затуй е тоя курсъ на една въоръжена интервенция срещу Съветския съюзъ.

Нека тогава да направимъ единъ паралелъ, защо цѣлиятъ капиталистически свѣтъ е обърналъ погледъ къмъ Съветския съюзъ, защо той готви войната срещу него, защо тая война, избѣгната въ 1930 г., е насрочена за 1931 или 1932 г. и защо . . .

Председателстващъ Н. Шоповъ: Какво общо има това съ отговора на тронното слово?

А. Ненов (раб): Азъ говоря по отговора на тронното слово. Тукъ, говорейки по него, засегнахъ и съветска Русия, позволете да говоря и азъ за Съветския съюзъ. Не можете вие да пренебрегнете Съветския съюзъ, когато той е отъ такова огромно значение за цѣлия свѣтъ.

А. Кантарджиевъ (д): Защо ви е толкова страхъ отъ тая война? Нали сте здраво организирани и толкова пригответени!

А. Ненов (раб): Трай, Кантарджиевъ! — И защо искатъ да съборятъ Съветския съюзъ? Това е естествено. Той е 160 милионенъ народъ. Тамъ има грамадни богатства, тамъ има пазаръ, кѣдето капитализмътъ би могълъ да пласира своите стоки; тамъ има индустрия, кѣдето би могълъ да вложи своите капитали.

А. Кантарджиевъ (д): Вие сами викате тия капитали да дойдатъ отъ Америка, Англия и Германия.

А. Ненов (раб): Трай, не хвърчи такъвъ! — Викатъ ги, но не идватъ.

А. Кантарджиевъ (д): Вие сте по-големи капиталисти, отколкото царска Русия. Сега Съветскиятъ съюзъ е по-голема сатрапия, отколкото Русия въ време на Романовичите.

А. Ненов (раб): Това не е вѣрно. — Работническо-селската властъ ги вика, за да ги впрегне на работа за благо на работническите и селски маси. — По-нататкъ. Значи Съветскиятъ съюзъ представлява единъ обектъ на експлоатация на капиталистическия свѣтъ. Но, отъ друга страна, благодарение на кризата, която преживява днешниятъ капиталистически свѣтъ, широките народни маси — работници и селяни — се надигатъ. (Възражения отъ мнозинството) И вие виждате, въ една Америка, кѣдето само преди нѣколко години думата „комунизъмъ“ се посрѣщаше съ усмивка, днесъ, въ единъ Ню-Йоркъ, въ единъ Чикаго и въ другитъ големи градове на Америка, да демонстриратъ съ хиляди и хиляди безработни маси подъ знамето на комунизма. (Ржкоплѣскания отъ работниците. Възражения отъ мнозинството. Глъчка)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

А. Ненов (раб): Вие виждате, въ една Германия работническите и селски маси не търпятъ, излизатъ на улицата, и подемътъ на масите достига до тамъ, че се разгрѣщатъ барикадни боеве въ улиците на Берлинъ. Вие виждате, въ една Англия, съ нейната прочута демокрация въ кавички, кѣдето хората сѣ свикнали съ спокойствие да слушатъ дълги речи, кѣдето не сѣ свикнали да се дръзнятъ както въ нашия Парламентъ, въ нея капиталистите сѣ успѣли да раздражнятъ масите дотамъ, че да излѣзатъ 50 хиляди души само въ Глазговъ да гонятъ полицията съ камъни и да я разгонватъ. (Ржкоплѣскания отъ работниците)

А. Капитановъ (з): И вие се помѣхихте да гоните полицията, но малко тѣсно ви стана.

А. Ненов (раб): Мълчи тамъ! — Въ една Англия става това.

А. Капитановъ (з): А у насъ?

А. Ненов (раб): Азъ ще се споа у насъ какво става. — У насъ фактите бодатъ. Вижте Ямболъ, вижте Крънъ — тамъ се пролѣ кръвъ затуй, защото работниците станаха, за да защитятъ своите непосредствени искания: не искатъ да имъ се намалява заплатата, не искатъ да имъ се отнема коравиятъ залъкъ отъ устата. Това става въ Габрово, това става и въ Пазарджикъ, това става и въ Хасково. Навсѣкѣде, кѣдето работниците се вдигатъ на борба, тѣ срѣщатъ полицейския камшикъ, полицейския щикъ, полицейския прикладъ, полицейския куршумъ. (Възражения отъ мнозинството) Не е ли това вѣрно? Отречете го.

А. Кантарджиевъ (д): А защо това става така? Защото така ги възпитавате — да гонятъ полицията.

А. Ненов (раб): Мълчи, Кантарджиевъ, ти, който си „демократъ“!

А. Кантарджиевъ (д): Демократъ не значи автократъ. Противъ такива, които правятъ барикади и които се борятъ противъ държавата, така ще постѣпваме.

А. Ненов (раб): Работниците се борятъ, защото знаятъ, че трѣбва да се събори капиталистическото господство.

А. Кантарджиевъ (д): Докато има бунтари като тебе, така ще се държи властата.

А. Ненов (раб): Старииятъ капиталистически свѣтъ днесъ е разклатенъ, и работниците се готвятъ да замѣнятъ капиталистическата система съ друга тѣхна работническа и селска система. (Ржкоплѣскания отъ работниците) Ние виждаме въ колониите покорните роби на стария капитализъмъ да не искатъ вече да слушатъ, да не искатъ да бѣдатъ вече роби. Триста Гандевци да се явятъ на сцената, вече не могатъ да удържатъ господството на стария капитализъмъ въ колониите. Ние виждаме въ Индия, въ прѣки всичките машинации на представителя на английската и индийска буржоазия, Ганди, въ прѣки

всички онѣзи буржоазни методи на борба, маситѣ, работническиѣ организации, работническата класа да взематъ сѣдбата си въ свои ръце.

А. Капитановъ (з): Ти замѣсти Ганди въ България. Разбрахме я.

А. Неновъ (раб): Тѣ се организиратъ, готвятъ се да се справятъ както съ империализма, както съ английския капитализъмъ, така и съ собствения свой капитализъмъ, който се разви особено много презъ време на европейската война (Веселостъ)

Та думата ми бѣше . . .

Отъ земледѣлцитѣ: За Ганди.

А. Неновъ (раб): . . . за Съветския съюзъ. Защо ние сме свидетели на кампания следъ кампания, на една ожесточена атака противъ Съветския съюзъ и въ преса, и въ събрания, и въ казарми? Въздушни линии се прокарватъ, мостове на Дунава се строятъ и т. н. Капиталистическиятъ свѣтъ се готви. (Смѣхъ всрѣдъ земледѣлцитѣ)

Г. Енчевъ (з): Я по-добре разправи, защо отъ Русия изгониха Троцки и всички идеолози на социалната революция, съ която се хвалите? Защо разправяшъ за работи, които сѣ толкова далече и не знаешъ самъ защо ги разправяшъ?

А. Неновъ (раб): Троцки биде изгоненъ отъ Русия за това, за което бѣха изгонени московскитѣ князе и графове, т. е. защото се обяви противъ дѣлото на работниците и селянитѣ — затуй бѣше изгоненъ отъ Русия, както ще бѣдете и вие изгонени, защото не служите на българския работникъ и селянинъ. (Ржкоплѣскания отъ работниците)

А. Капитановъ (з): Вие ще бѣдете изгонени. Вие ще говорите само за работници, безъ да поменувате думата селянинъ.

Г. Енчевъ (з): (Къмъ А. Неновъ) Има да погладувате въ Русия.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Неновъ! Говорете по темата. Оставете Съветска Русия.

А. Неновъ (раб): Азъ говоря по темата — по отговора на тронното слово.

А. Капитановъ (з): Приемате ли да пратимъ цѣлата ви група въ Русия?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Неновъ! Нѣма да Ви позволя да правите славословие тукъ на Съветския съюзъ.

А. Неновъ (раб): Азъ не правя славословие на Съветския съюзъ, азъ говоря по отговора на тронното слово. Кажете ми, г. председателю, кой ораторъ преди мене не засегна Съветския съюзъ?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

А. Неновъ (раб): Всички оратори, които говориха преди менъ, засегнаха Съветския съюзъ, и азъ не мога да не го засегна.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Съобщавамъ Ви, че ще говорите на темата. Ще говорите за България, а Русия ще оставите настрана (Възражения отъ работниците)

А. Неновъ (раб): Когато говорихъ за Америка председателскиятъ звънецъ не звънѣше, когато говоря за Съветския съюзъ, проглушиха ми ушитѣ.

Съветскиятъ съюзъ сѣществува отъ 13—14 години насамъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Неновъ! Заявявамъ Ви, че нѣма да позволя да се отклонявате отъ въпроса. Ще заповѣдамъ на г. г. стенографитѣ да не пишатъ. Предупреждавамъ Ви!

А. Неновъ (раб): Защо не искате да чуete истината за Съветския съюзъ? Най-сетне азъ съмъ длъженъ да говоря по външната политика на българското правителство. Какъ Вие ще ми забраните да говоря за Съветския съюзъ, когато Вие не можете да го изключите отъ външната политика на България?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Азъ не мога да позволя да обръщате трибуната на Народното събрание на ваша.

А. Неновъ (раб): Азъ говоря, ползвайки се отъ ония права, които сѣ ми дадени.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

К. Русиновъ (раб): Когато други оратори говориха, защо не ги прекъсвахте?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Вие сте представители на Работническата партия, а не на Съветската република.

А. Неновъ (раб): Разбира се, азъ говоря като представителъ на работническата класа у насъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Не въ България, а въ Русия.

А. Неновъ (раб): Тамъ има по-друга система, отъ тая въ капиталистическия свѣтъ. Ние виждаме въ капиталистическия свѣтъ криза. Докато управляваше Сговорътъ, сговориститѣ се мъчеха да отгекатъ тая криза. Тѣ казваха: „Това е временна работа, тя ще мине“.

А. Кантарджиевъ (д): (Възражава нѣщо)

А. Неновъ (раб): Като не ти ражда главата, по-добре мълчи.

А. Кантарджиевъ (д): Въ твоята тиква какво има?

А. Неновъ (раб): Имаме ли днесъ криза въ социалистическата система? Не. Това го казваме не само ние отъ тая трибуна, това го казватъ капиталисти и банкери отъ Америка, капиталисти и банкери отъ Англия, отъ Германия и отъ другитѣ капиталистически страни. Тѣ отиватъ тамъ, тѣ пращатъ свои делегации, за да следятъ икономическия животъ на Съветския съюзъ, връщатъ се и казватъ: „При социалистическата ситема въ Съветския съюзъ нѣма криза“. Тамъ не само не се затварятъ фабрики, . . .

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Това не казватъ

А. Неновъ (раб): . . . но тамъ се отварятъ все нови и нови фабрики. И вашитѣ вестници пишатъ, че тамъ презъ 1931 г. се пушатъ въ ходъ нови 518 завода, нови електрически станции, съ хиляди нови локомотиви, отварятъ се нови желѣзнопѣтни линии, които прорѣзватъ она необятна страна на повече отъ 1400 километра презъ Сибиръ и Туркестанъ. (Ржкоплѣскания отъ работниците)

А. Капитановъ (з): А по краищата мратъ отъ гладъ.

А. Неновъ (раб): Да, по краищата мратъ отъ гладъ, но въ всѣки случай не тамъ, а въ фашистска България.

А. Капитановъ (з): Тамъ мренето е малко по-друго, отколкото въ България.

А. Неновъ (раб): Буржоазията въ България проглуши свѣта съ нѣкаква си централа „Вжча“, която давала не знамъ колко точно, но до 20 хиляди конски сили.

А. Капитановъ (з): Ти аслж никога не си се интересувалъ отъ нищо българско.

А. Неновъ (раб): Интересувалъ съмъ се.

А. Капитановъ (з): Тогава защо не знаешъ?

А. Неновъ (раб): Точно не зная. Ако ти знаешъ, кажи.

А. Капитановъ (з): За Русия знаешъ и колко километра сѣ желѣзницитѣ имъ.

А. Неновъ (раб): Да ти кажа, защо не зная точно — затуй защото българската буржоазия никога не дава точни цифри. Погледнете вашата статистика: когато азъ ви говоря, че има 200.000 безработни, тукъ министърътъ на търговията казва, че сѣ само 11.000.

А. Капитановъ (з): Не се записватъ. Кой ви е кривъ?

А. Неновъ (раб): Затуй ви казвамъ, че не мога да Ви кажа точно. Когато работническата класа стане господаръ, тогава тя ще ви говори съ точно опредѣлени цифри. (Ржкоплѣскания отъ работниците).

Т. Бошнаковъ (з): Вие разправяте, че има 200.000 гладни, а сте получили 160.000 гласа.

А. Неновъ (раб): Българската буржоазия проглуши свѣта съ „Вѣча“, една централа отъ 20.000 конски сили. А какво става въ Съветския съюзъ? Вамъ е известно, че въ Русия до революцията въ 1917 г. електрификацията бѣше означена съ нула. Следъ революцията, обаче, бърже се строятъ голѣми електрически централи. Вие виждате, въ свирстрой, близо до Ленинградъ, се построи електрическа централа, въ Диспрострой друга съ 1 милионъ конски сили. Вие виждате проектъ за електрическа централа на рѣка Волга съ 3 милиона конски сили, а нѣкъде въ Сибиръ, край езерото Ангара се строи електрическа централа съ 10 милиона конски сили.

В. Коевски (нац. л): Г. председателю! Отнемете му думата. Нѣма да слушаме бабини деветини.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Неновъ! Говорете за България. Отколнявате се отъ предмета.

А. Неновъ (раб): Ще говоря и за България.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Напомнямъ Ви за последенъ пътъ да говорите по предмета. Иначе г. г. стенографитъ нѣма да отбелязватъ казаното отъ Васъ.

Отъ работниците: Защо?

В. Коевски (нац. л): Идете въ Русия. Безсрамници!

А. Неновъ (раб): Защо да не се бележи?

К. Русиновъ (раб): Значи, само дрънканията на звѣнца да се отбелязватъ! Не искате да слушате, защото сте некадърни да дадете хлѣбъ и работа на този народъ, не искате да чуете, какъ Съветскиятъ съюзъ дава хлѣбъ и животъ. (Пререкания между работниците и мнозинството. Глъчка) Да не се отбелязва нищо въ Парламента!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. г. стенографитъ да не бележатъ това, което говори г. Неновъ. (Пререкания)

А. Неновъ (раб): Не се позволява да се говори за Съветския съюзъ. Добре, азъ ще говоря за България, която е оградена съ китайски стени, презъ които не се позволява да мине нито една дума, нито единъ лъжъ отъ Съветския съюзъ.

В. Коевски (нац. л): Вѣрвашъ ли въ това, което говоришъ? Ти лъжешъ и заблуждавашъ.

А. Неновъ (раб): Азъ не лъжа, тъй както вие лъжете, както буржоазията лъже.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. Неновъ! Приканвамъ Ви къмъ приличие. Пакъ Ви напомнямъ, че трѣбва да разберете, кжде се намирате и какъ трѣбва да се носите.

А. Неновъ (раб): Азъ се нося прилично предъ работниците и селскитъ маси. (Глъчка)

Г. Енчевъ (з): Единъ въпросъ искамъ да задамъ. Очевидно, ти си жертва на алчния капитализмъ. Чакай сега да се разберемъ по този въпросъ. Исканъ да измѣстишъ разискванията по отговора на тронното слово; вмѣсто да критикувашъ българскитъ условия, въ които българинътъ живѣе и се управлява отъ неговата власт, ти чертаешъ картини за съветска Русия. Кажи ми, въ Русия съществува ли семейство, има ли тамъ армия, има ли тамъ пушки, има ли тамъ топове, има ли тамъ картечници и капиталъ?

А. Неновъ (раб): Кажете на г. председателя да ми позволи да Ви отговоря, и азъ ще Ви отговоря и за пушките, и за топовете, и за картечниците на Съветския съюзъ, ще Ви говоря и за червената армия толкозъ, колкото Вие искате.

В. Коевски (нац. л): Само не ни лъжете.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г-да! Вие имате днесъ да дебатирате отговора на тронното слово. Въ него нищо не се говори за Съветския съюзъ. Може да намѣрите другъ случай за пропаганда, каквато обичае да си правите, но разберете, че Народното събрание не е мѣсто

за пропаганда, като въ село. И затуй азъ ви моля да се ограничите въ онази свобода, която можете да имате. (Възражения отъ работниците) Слушайте ме и се поучете малко. Вие имате да разглеждате отговора на тронното слово и по него говорете. Иначе ще ви бѣде отнега думата.

А. Неновъ (раб): Азъ говоря за международното положение, както всички оратори говорятъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Неновъ! Разберете, че имате предъ васъ хора, които разбиратъ тенденцията на това, което желаете да говорите.

А. Неновъ (раб): Имамъ ли право да си кажа думата или не?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: По тронната речъ.

А. Неновъ (раб): По тронната речъ говоря. Азъ знамъ, че съмъ натисналъ на болното мѣсто и затуй не ми позволявате да говоря.

В. Коевски (нац. л): Много си малъкъ, за да натискашъ.

А. Неновъ (раб): Натискамъ, макаръ да съмъ младъ по години.

В. Коевски (нац. л): Малъкъ си и по години, и по акълъ.

А. Неновъ (раб): Г. г. народни представители! Оттукъ (Сочи трибуната) вчера и г. Молловъ говори за голѣмия прогресъ, който има въ Съветския съюзъ.

А. Кантарджиевъ (д): (Възразява нѣщо)

А. Неновъ (раб): И вашето „Знаме“, г. Кантарджиевъ, пише сѣщо за прогреса въ Съветския съюзъ. Та, четете вашия вестникъ, за да видите, че тамъ криза нѣма.

А. Капитановъ (з): Интересно е, че при тая голѣма криза въ България вие стоите тукъ, а не огивате въ Русия.

А. Неновъ (раб): Тамъ нѣма криза, тамъ нѣма милиони безработни, а, напротивъ, чувствува се гладъ отъ работническа рѣка; тамъ благосъстоянието на работническата класа и на селянитъ расте и расте всѣки день. Вие казвате, че тукъ не трѣбва да се приказва за Съветския съюзъ. Какъ не бива да се приказва, когато г. министъръ-председателъ постоянно ме прекъсваше и казваше: „Петилѣтния планъ въ съветска Русия е изработенъ за петъ години, а ние тукъ едва четири месеци управляваме; дайте ни и на насъ 5 години време и ще видите какво ще направимъ“. Добре, дайте тогава да съпоставимъ петилѣтния планъ на съветска Русия и какъ той се изпълнява, докѣде сѣ стигнали тамъ, пъкъ да видимъ, отъ друга страна, и вие какво сте направили за четири месеци, откогато сте на власт. Вие всѣки день разправяте, че не можете да работите, а тамъ всѣки день се работи и всѣки день, всѣки 5 дни се знае, че сѣ отишли не 5, а 500 крачки напредъ.

А. Капитановъ (з): Съ този петилѣтенъ планъ изпѣдиха всички водачи на комунизма отъ Русия.

А. Неновъ (раб): Мълчи ти тамъ — нищо не разбирашъ!

А. Кантарджиевъ (д): А ти разбирашъ колкото свиня отъ кладенчова вода!

А. Неновъ (раб): Ние виждаме, че този петилѣтенъ планъ ще се изпълни не въ 5 години, а за по-малко време. Дори ще ви кажа нѣщо повече — този петилѣтенъ планъ не бѣше първоначалниятъ планъ, ами имаше другъ петилѣтенъ планъ, когато се почна да се осъществява той.

В. Коевски (нац. л): Какво ни интересува това, бе джанъмъ!

А. Неновъ (раб): Тогава се видѣ, че първиятъ петилѣтенъ планъ е създаденъ въ много малкъ мащабъ и той се остави, за да се състави вториятъ петилѣтенъ планъ. (Възражения отъ мнозинството) Г-да! Щомъ толкова ви дразня азъ нѣма да говоря много.

Нѣкой отъ мнозинството: Ще си излѣземъ и ще останешъ самъ.

А. Неновъ (раб): Ние виждаме този петилѣтенъ планъ по отношение голѣмитъ отрасли на народното стопанство

да се изпълнява не въ 5 години, а въ 2½ години, въ 3 години, и сега работниците и селяните сж издигнали лозунга: цѣлиятъ петилѣтенъ планъ да бѣде изпълненъ въ 4 години. (Ръжкоплѣскания отъ работниците) И ще го изпълнятъ, затуй, защото всѣка своя стѣпка тѣ провѣрватъ. Въ 1929 г., когато се разрази икономическата криза, когато въ Нью-Йоркъ грѣмна борсовиятъ крахъ, . . .

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Има ли го това нѣщо въ тронната речъ? Въ тронната речъ има ли да се говори за съветска Русия?

А. Неновъ (раб): Азъ говоря по тронната речъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Ама слушайте, г. Неновъ. Вие сте длѣжни да критикувате политиката на правителството.

А. Неновъ (раб): Външна и вътрешна.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Да, вътрешната и външната му политика, но по външната ще говорите за ония страни, които иматъ отношения съ България. Азъ не мога да стана утре и да ви отговарямъ за съветския режимъ, какво е той, и да правя полемика съ васъ по този въпросъ. Заради туй азъ Ви предупреждавамъ да говорите по предмета. Шомъ Вие не сте въ реда на мислитѣ, които трѣбва да се говорятъ по предмета, който разискваме, ще трѣбва да ви се отнеме думата.

А. Капитановъ (з): Той именно туй чака.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Азъ не мога да споря съ Васъ за съветска Русия и да опровергавамъ режима тамъ. Утре, като отговарямъ, цѣлата ми не ще бѣде да споря съ Васъ за съветска Русия. Ето защо говорете по това, което е въ отговора на тронната речъ, одобрявате ли го или не. Това критикувайте.

А. Неновъ (раб): Г. министъръ-председателю! Отговорете ми на следния въпросъ: всичкиѣ оратори, които вземаха думата по тронното слово, говориха ли и тѣ за съветска Русия? (Възражения отъ мнозинството. Глъчка)

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Не говориха.

А. Неновъ (раб): Е добре, азъ като говоря за Русия, сравнявамъ социалистическата система съ капиталистическата.

В. Коевски (нац. л): Овча глава — не разбира!

А. Неновъ (раб): Недейте обижда, г. Коевски! Ако моята глава е овча, позволете да Ви отговоря и азъ съ сжщата обида, че Вашата глава е свинска.

В. Коевски (нац. л): Азъ не те обиждамъ. Ти трѣбва да оценявашъ своето достоинство. (Голѣма глъчка)

А. Неновъ (раб): Дебели глави, които не овиратъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Вие трѣбва да разберете, че се намирате въ Парламентъ и че такива фрази не се допускатъ. Уважавайте хората, които сж предъ Васъ.

А. Неновъ (раб): Дайте ми възможность да говоря, г. председателю! Не ми отнемайте времето.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Правя Ви напомняване, че се отклонявате отъ разискванията по отговора на тронното слово, и ще Ви отнема думата.

А. Кантарджиевъ (д): Той това и чака.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Ако сте дошли на трибуната да провокирате, нѣма да Ви дамъ тая възможность.

А. Капитановъ (з): Той чака да му отнемете думата, защото нѣма какво да приказва.

А. Неновъ (раб): Азъ мога до утре да ви приказвамъ. (Възражения отъ мнозинството. Голѣма глъчка)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля, г. г. народни представители! — Предлагамъ на народния пред-

ставителъ г. Неновъ да оттегли думитѣ, съ които оскърби г. г. народнитѣ представители, или ще му отнема думата.

А. Неновъ (раб): Какви обидни думи съмъ казалъ?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Не сж дебели глави тия, които Ви слушатъ.

А. Неновъ (раб): Дайте ми възможность да говоря, г. председателю!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣма да Ви позволя да си играете съ народното представителство.

А. Неновъ (раб): Азъ не си играя, но и Вие, моля, респектирайте това народно представителство, което не ми дава възможность да говоря.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Моля, г. г. народни представители, не може да се допустне въ едно Народно събрание да се казватъ думитѣ „дебели глави, които не овиратъ“. (Къмъ Неновъ) Ще си оттеглите думитѣ!

А. Неновъ (раб): Добре, оттеглямъ си думитѣ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Ха, така!

А. Неновъ (раб): Оттеглямъ ги и продължавамъ. Благодарение на тия успѣхи, които има тамъ, благодарение на това голѣмо противоречие между едната и другата система — и ние четемъ вестницитѣ, не четемъ само в. „Ехо“, четемъ и „Демократически гговоръ“, четемъ и „Знаме“, четемъ и „Земледѣлско знаме“ и виждаме, че войната бърза, съ бързи крачки идва.

А. Капитановъ (з): А васъ ви е страхъ.

А. Неновъ (раб): Войната идва между отдѣлнитѣ капиталистически държави, между които противоречията останаха не само да сществува, но, благодарение на договоритѣ, които се създадоха следъ войнитѣ, се изостриха още повече. Войната, казвамъ, идва. Ние бѣхме свидетели, когато се изостриха отношенията между Франция и Италия преди известно време дотамъ, че насмалко остана да се разгори, да се развие ураганътъ на войната. Ние днесъ виждаме все сжщото: една Япония, която е въ кавга, която е въ караница съ Америка, кой да владѣе източнитѣ колонии; виждаме какъ тя праща своята войска въ Манджурия, окупира я, и иска да завладѣе нови земи, за да може да излѣзе отъ кризата.

В. Коевски (нац. л): Идиотия!

А. Неновъ (раб): Идиотия Вие трѣбва да познавате — може би тамъ сте се родили!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Не идиотия, а Етиопия.

А. Неновъ (раб): Сега войната идва.

А. Капитановъ (з): Само че ние не я виждаме.

А. Неновъ (раб): На пръвъ планъ, това е войната противъ Съветския съюзъ.

Отъ мнозинството: Ха!

А. Неновъ (раб): Азъ ви казахъ, че изхода отъ кризата капиталистическиятъ свѣтъ търси по две линии.

И. п. Рачевъ (з): Нека бѣде тѣй. Вие страхувате ли се отъ тая война?

А. Неновъ (раб): Моля, недейте ме прекъсва. Достатъчно време ми отнехте. — Едната линия е да се стовари кризата върху гърба на работниците и селянитѣ, и другата линия е да може да се събори Съветскиятъ съюзъ, за да може буржоазията да продължи своето капиталистическо господство.

Какво виждаме? Въ 1930 г. войната бѣше насрочена. Та кой отъ васъ ще отрече това?

Отъ мнозинството: Хайде де!

А. Неновъ (раб): Ще го отречете само тогава, когато и вие се чувствувате гузни, защото вамъ е известно — въ нашитѣ работнически кѣщи нѣма радио да чуемъ, но въ

вашите може би има и вие чухте за процеса на промишлената партия във Москва — промишлената партия, която представлявала агентура на французкия генерален щабъ (Оживление). Вие знаете за отношенията на французкия генерален щабъ с бившия търговски съюз, с съюза на руските търговци-капиталисти.

Министър-председател Н. Мушанов: Латерна — дрън-дрън!

А. Ненов (раб): Латерна! Когато вие говорите, ние слушаме. Слушайте и вие.

Министър-председател Н. Мушанов: За България говоримъ, а не за съветска Русия. България отива ли да се бие?

А. Ненов (раб): Азъ говоря за войната, въ която и България ще бъде въввлечена — затуй говоря.

И. п. Рачевъ (з): Говорете за кризата и за причините ѝ въ България.

А. Ненов (раб): За кризата говоря.

А. Капитановъ (з): Какни съцепелинъ въ България, за да свършишъ.

А. Ненов (раб): Ще кацна и ще видишъ, че тѣсно ти става въ България.

Не сж само тия факти, г-да. Ние виждаме, че презъ месеца, презъ два се пуцатъ нови бойни параходи въ пристанищата ту въ Италия, ту въ Германия, ту въ Америка. Всичките приказки за разоржения ге сж нищо друго, освенъ приказки, които иматъ една единичка целъ — да заблудятъ масите, че капиталистите искатъ да се разоржаватъ, че искатъ миръ. Стазатъ конференции по разоржаването, говорятъ хората, спятъ по банките, а нищо не вършатъ за разоржението.

Т. Бошнаковъ (з): А въ съветска Русия разоржаватъ ли се?

А. Ненов (раб): А когато Литвиновъ изважда отъ единия си джобъ предложението на съветска Русия за разоржение, тогава капиталистите мълчатъ, гледатъ се единъ други, връщатъ се въ страните си, и въорженията все повече се засилватъ.

А. Капитановъ (з): А най-много се въоржава Русия.

А. Ненов (раб): Съветскиятъ съюзъ предлага чрезъ устата на Литвиновъ частично разоржение. Но частичното разоржение се отхвърля.

Г. Енчевъ (з): Цѣлата ваша парламентарна група ще потвърди ли, че вие сте противъ днешния държавенъ строй на България?

А. Ненов (раб): Това какво показва? То показва ясно, че тия конференции за разоржение сж едно единичко срѣдство за заблуждаване на масите.

Г. Енчевъ (з): На въпроса ми отговори.

А. Ненов (раб): Не те чухъ.

Г. Енчевъ (з): Чуй ме сега: ще декларирашъ ли отъ името на работническата парламентарна група, че сте противъ сегашния строй на България?

А. Ненов (раб): Ще ти се на тебе, защото има законъ за защита на държавата! (Голѣмъ смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

С. Димитровъ (раб): Тоя въпросъ е провокация.

Г. Енчевъ (з): Куражъ, куражъ се иска. Когато се кичите съ качества на Левски, трѣбва да знаете и да умирате като Левски. Какъвъ е тоя тавански героизъмъ! Нѣмашъ куражъ да кажешъ нищо противъ днешна България, а говоришъ за Русия. (Възражения отъ работниците)

И. п. Рачевъ (з): Само заематъ позата на Левски, но не занятъ да умиратъ като него.

А. Ненов (раб): Прегледайте бюджетите на всички капиталистически държави въ Европа и ще видите какви

голѣми кредити отдѣлятъ тѣ въ своите бюджети за въоржения и какъ тия капиталистически държави се готвятъ за антисъветската война. Вие ще видите, че, напр., повече отъ половината отъ бюджета на Полша отива за въоржение. Вие ще видите, че голѣма частъ отъ бюджета на Ромъния отива сжщо за въоржения. (Продължителни прекерания между нѣкои земеделци и работници) Вие ще видите, че голѣма частъ отъ бюджета на Франция отива за въоржения. (Глъчка)

А. Капитановъ (з): Вие почнахте разоржаването отъ тренетѣ.

А. Ненов (раб): Въорженията се усилватъ всѣки день. Вие виждате, че и тукъ, на Балканите, държавите се въоржаватъ. И вие, аграрфашистите, отъ тая трибуна казахте: „Трѣбва ни армия, силна армия, пакъ за реализирането на ония национални идеали. за които умрѣха стотици хиляди и милиони. (Ржкоплѣскания отъ работниците) И когато, г. г. народни представители, азъ говоря сега, . . .

Нѣкой отъ мнозинството: Самъ се смѣшъ!

А. Ненов (раб): . . . генерали отъ французкия генераленъ щабъ стоятъ надъ зелените маси въ Варшава и въ Букурещъ надъ планетѣ за ново нападение противъ Съветския съюзъ.

Нѣкой отъ мнозинството: И вие имате планове за нападение.

И. п. Рачевъ (з): А отецъ Русиновъ ще го направятъ началникъ на живата църква въ съветска България!

А. Ненов (раб): Войната се готви — това никой не може да го отрече. Но тя се готви и по друга линия — тя се готви по линията на психологическата подготовка на масите за тая война, която се готви усилено въ тайните кабинети, задъ кулисите, тамъ нѣкъде въ Женева и другаде. И какво се пуца въ ходъ? Пуца се въ ходъ, че болшевиките отишли въ Парижъ, грабнали Кутепова съ синьо-червено-зелено-алено-бѣлъ автомобилъ и го откарали въ Москва.

К. Караджовъ (з): Изглежда, че въ цѣлъ свѣтъ има условия за болшевизъмъ, само въ България нѣма. Затуй за нея не можешъ да приказвашъ.

А. Ненов (раб): Оказа се, че не болшевиките сж задигнали тоя Кутепова въ Парижъ, а агентите на нефения кралъ на Англия — Детердингъ. По-нататкъ, измислиха кампанията за съветския дѣмпингъ. Отначало не искаше да признаете, че причините за намаление цените на земеделските продукти, причините за аграрната криза лежатъ въ самата капиталистическа система, ами измислихте съветския дѣмпингъ, т. е., че съветска Русия изнасяла на безценица своите стоки, продавала ги по-евтино, отколкото на нея стрували, . . .

А. Капитановъ (з): Коего е вѣрно, де.

А. Ненов (раб): . . . а пъкъ следъ нѣколко време излѣзохте вие въ вашите вестници да казвате, че не съветска Русия е виновникъ за кризата въ земеделството, ами е виновникъ Америка, Канада, Австралия, Аргентина, които въведоха нови начини на производство въ земледелието, въведоха машини.

А. Капитановъ (з): Въ Русия нѣма ли земеделски машини?

А. Ненов (раб): Съветскиятъ съюзъ се яви на международния пазаръ тогава, когато цените на земеделските произведения бѣха вече спаднали. Вашата статистика ви показва, че той не е излѣзълъ на международния пазаръ въ такива размѣри, въ каквито въ миналото е излизала Николаевска Русия.

А. Капитановъ (з): Статистиката за безработицата не вѣрвашъ, а тази статистика вѣрвашъ!

Г. Енчевъ (з): Хайде, свърши!

А. Ненов (раб): Нѣма вие да ми диктувате да свърша.

А. Капитановъ (з): Ще свършишъ ли тази вечеръ?

И. п. Рачевъ (з): Той не е влѣзълъ още въ темата си. Той сега разправя за съветска Русия.

А. Неновъ (раб): Евтинитѣ руски стоки се дължатъ не на нѣкакъвъ си дѣмпингъ, не на изгладняване на маситѣ въ Съветския съюзъ, а се дължатъ на новия начинъ на производство, който е по-евтинъ, по-рационаленъ и дава възможностъ на Съветския съюзъ да конкурира на пазара съ капиталистическия начинъ на производство.

Т. Бошнаковъ (з): Какво получава селянинътъ въ Русия?

А. Неновъ (раб): Ще Ви кажа.

А. Капитановъ (раб): Ще кажешъ, ама ще го забравишъ — ще хвъркнешъ въ Китай!

А. Неновъ (раб): Селянинътъ тамъ получава несравнено много повече, отколкото българскиятъ селянинъ, който нищо не получава, а му вземаха всичко.

А. Капитановъ (з): Каква е надницата въ Русия?

А. Неновъ (раб): Съветскиятъ селянинъ работи и живѣе много по-добре, отколкото българскиятъ селянинъ.

Т. Бошнаковъ (з): Кажи, колко получава за килограмъ жито.

А. Капитановъ (з): Петко Напетовъ не му е разправилъ тая работа.

А. Неновъ (раб): Друга една кампания бѣше подета противъ Съветския съюзъ — за насилствената колективизация.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Какво ни интересува насъ колективизацията?

А. Неновъ (раб): Ние говоримъ за нея, защото тая кампания се водѣше и отъ васъ тукъ и отъ вашата преса. като казахте, че съ камшикъ, съ нагайка тамъ селянитѣ се карали да работятъ въ колективнитѣ стопанства. (Глъчка) Когато вие така говорѣхте, защо ми прѣчете да ви кажа, какъ се извършва тамъ процесътъ на колективизацията на селското стопанство? Защо се боите отъ истината?

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Нищо не казвашъ за българския селянинъ и работникъ, все за Русия приказвашъ!

Т. Бошнаковъ (з): Азъ съмъ селянинъ, и се интересувамъ. Кажи нѣщо за селянитѣ — ще стана вашъ човѣкъ.

А. Капитановъ (з): Българскитѣ градинари, дошли отъ Русия, разправятъ много по-хубаво отъ Васъ.

А. Неновъ (раб): Прекъсвайте ме и ми прѣчете да се изкажа затуй, защото се боите отъ истината.

Председателстващъ Н. Шоповъ (Звѣни): Моля, г-да, оставете г. Ненова да говори. Но и вие, г. Неновъ, свършете.

А. Неновъ (раб): Ще свърша утре. 10 ч. е — оставете за утре да продължа.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Моля, г. председателю, да сложите на гласуване да се продължи заседанието докато свърши ораторътъ. Има още половинъ часъ да говори. Ще чакаме да свърши.

С. Димитровъ (раб): Вижте, колко народни представители присѣствуватъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ (Звѣни): Никой нѣма думата. — Продължавайте, г. Неновъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ние искаме да Ви докажемъ, колко сме снизходителни и затова ще Ви чакаме още половинъ часъ, за да се доизкажете.

А. Неновъ (раб): Това е принуждение, а не снизхождение.

Г. Енчевъ (з): Буржоазията тѣй действа.

А. Капитановъ (з): Ние и нощно време работимъ, когато стане нужда.

В. Коевски (нац. л): Галерия нѣма.

А. Неновъ (раб): Галерия нѣма, но има работници, има селяни, които ще ме чуятъ.

А. Капитановъ (з): Защо избѣга вашата партия, кжде ви е Сговорътъ?

К. Русиновъ (раб): Нѣма и 20 души отъ васъ на мѣстата.

В. Коевски (нац. л): Ние сме на мѣстата си.

А. Неновъ (раб): Г. г. народни представители! Мѣстото на вътрешното положение. Искате да ви говоря за България. Азъ ще ви говоря за вашата буржоазна България и за нашата работническа и селска България.

А. Капитановъ (з): Ще слушаме.

К. Русиновъ (раб): Стига си дрънкалъ!

А. Капитановъ (з): Азъ не дрънкамъ, ти дрънкашъ! Дрънкалъ си 15 години евангелието, а сега си дошелъ работитѣ на България да оправяшъ!

К. Русиновъ (раб): Ти си фашистъ.

Нѣкой отъ работниците: Селянитѣ ще Ви счупятъ главата.

А. Капитановъ (з): Моята глава нѣма да счупятъ, гледай твоята да не счупятъ.

А. Неновъ (раб): България не прави изключение отъ капиталистическия свѣтъ. България се ръководи отъ свѣтитѣ онѣзи закони, по които върви останалиятъ капиталистически свѣтъ. Кризата въ България е същата онази криза на капиталистическата система, която съществува и въ другитѣ капиталистически страни. Следъ войната. . .

А. Капитановъ (з): Ти пакъ отъ тамъ почна.

А. Неновъ (раб): Разбира се, че оттамъ ще почна, а не оттамъ, откъдето искате вие, за да дойда до 9 юний. — Следъ войната буржоазията изгуби довѣрието на народа. Маситѣ се налигнаха и помните много добре, че се опитиха къмъ София, за да искатъ смѣтка отъ тая буржоазия, която ги хвърли въ войната.

К. Русиновъ (раб): (Казва нѣщо)

А. Капитановъ (з): И ние имаме попове, но ги избесиха.

А. Кантарджиевъ (д): (Къмъ К. Русиновъ) Рано или късно Господъ ще ти плати за тая измѣна.

А. Неновъ (раб): Г. г. народни представители! Тогава българската буржоазия, наредъ съ германскитѣ топове и картечници, които изпрати на Влада, изтика на прѣденъ планъ Земеделския съюзъ. Земеделскиятъ съюзъ дойде на власт. Искаше ли той, или не искаше, той дойде на власт, за да спаси господството на буржоазията, застрашена отъ онѣзи войници, отъ онѣзи работници и селяни, облъчени въ шинели, които се дигнаха отъ Добро-поле и идваха къмъ София.

И. п. Рачевъ (з): Туй го каза по-рано.

А. Неновъ (раб): Азъ го казахъ по-рано, повтарямъ го и сега, за да го чуешъ.

А. Капитановъ (з): Вашата Работническа партия кжде бѣше тогава?

Т. Бошнаковъ (з): Тѣ се криеха по таванитѣ.

А. Неновъ (раб): Тогава Земеделскиятъ съюзъ, подѣ напора на маситѣ отъ долу, направи известни отстъпки, създаде известни закони, съ които се подхвърляше на селскитѣ маси нѣщо. Земеделскиятъ съюзъ бѣше принуденъ така също подѣ напора на маситѣ отдолу, да понатисне малко и банковия капиталъ. Създаде се чл. 4, създаде се

законът за трудовата поземелна собственост. Понатиснаха малко капитала, подъ напора на масата отдолу, подчертавамъ това. Но когато на Запад стихна революционната вълна, която се прибра въ своитѣ брѣгове, тогава и у насъ буржасията се почувствува малко ухъспнала и на 9 юний успѣ да събѣри земеделѣското правителство.

Т. Бошнаковъ (з): Заедно съ васъ.

А. Неновъ (раб): ... и да установи своята фашистка диктатура, която съществува и до днесъ.

А. Капитановъ (з): А Вие потривахте тогара рѣче въ кабинета на г. Русева.

А. Неновъ (раб): Ние?

А. Капитановъ (з): Вие чакахте дветѣ буржоазии да се борятъ, а вие да струвате сеиръ.

А. Неновъ (раб): Ако вие сте противъ фашистката диктатура, премахнете закона за защита на държавата, допустнете Комунистическата партия тукъ, за да ви отговори достойно.

А. Кантарджиевъ (д): И сега приказвашъ невѣрни работи. Законътъ за защита на държавата е отъ 1925 г. — въ 1923 г. го нѣмаше. Минавашъ ги кесимъ тия работи.

А. Неновъ (раб): Г. г. народни представители! Събори се земеделѣското правителство. Защо? Трѣбваше да се събори земеделѣското правителство, за да се ударятъ следъ това организациитѣ на работниците, и да почне онзи грабителски походъ, който трая 8 години, който продължава и до днесъ отъ страна на търговци, капиталисти и спекуланти.

А. Капитановъ (з): За 9 юний дърпахъ ли ви ушитѣ отъ Москва?

А. Неновъ (раб): Мълчи!

А. Капитановъ (з): Ще мълча! Ти мълчи по този въпросъ!

А. Неновъ (раб): Буржоазията въ България установи своето господство тогава, като изби 30.000 работници и селяни, като разтури всички организации на работническата класа, като преследваше и Земеделския съюзъ.

А. Капитановъ (з): Защо плачешъ за Земеделския съюзъ?

А. Кантарджиевъ (д): Недей плака на чужди гробища!

А. Неновъ (раб): Не плача за Земеделския съюзъ, азъ говоря това, което е било. Мълчете аграфайисти! Защото вие не можете да изтраете до край, а отидохте, та се впрѣгнахте въ колесницата на буржоазията. Трайте!

А. Капитановъ (з): Ние траемъ, защото сме, и ще бждемъ барикада срещу васъ. Не бждемъ ли ние, за васъ мѣсто нѣма да има въ България. Вземете си добра бележка отъ това!

А. Пеневъ (раб): Мълчете, и вие сте кърволоци.

А. Капитановъ (з): Какво, кърволоци? Не Ви е срамъ. Вие на 21 юний бѣхте заедно съ кърволоцитѣ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Типъ съ типъ такъвъ! Кърволоци ще ни наричашъ! Не те е срамъ. (Възражения отъ работниците)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. председателю! Тукъ се наричатъ народни представители кърволоци. Моля да се приложи правилникътъ.

А. Капитановъ (з): Ние се борихме да смъкнемъ тия кърволоци, а вие разтуряхте събранията ни. (Пререкания между работниците и земеделѣцитѣ. Д-ръ Г. М. Димитровъ, А. Капитановъ и други земеделѣци отиватъ къмъ работниците и влизатъ въ продължителни пререкания съ тѣхъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

А. Неновъ (раб): Азъ говоря за 9 юний, а вие крещите. На 9 юний се въведе единъ режимъ на кървава фашистка

диктатура, която и днесъ се мъчи съ револвери и камшици да продължи своето господство. (Глъчка. Силни пререкания между работници и земеделѣци)

Ние виждаме селото обеднѣло до последна степенъ. Селянинътъ нѣма газъ да запали ламбата си вечеръ, затуй си лѣга още при залѣзъ слънце. Работническата класа е поставена при варварски условия на животъ и на работа. (Пререкания между работници и земеделѣци) Работническата класа бѣше лишена отъ всички ония придобивки, които тя извоюва въ годинитѣ следъ войната. 8-часовиятъ работенъ день остана само на книга. Въведе се не осемъ часовъ работенъ день, а 10, 12, 16-часовъ работенъ день.

А. Капитановъ (з): Г. председателю! Правя предложение народниятъ представителъ г. Андрей Пеневъ да си оттегли думитѣ. Той нарече цѣлия Парламентъ кърволоци, когато на 9 юний той е билъ на единъ фронтъ съ кърволоцитѣ. Да си оттегли думитѣ, или да му се наложи санкция. (Възражения отъ работниците)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Пеневъ! Оттеглете си думитѣ!

А. Пеневъ (раб): Азъ казахъ че бѣхъ раненъ отъ аграр-фашиститѣ и ми излече много кръвъ.

А. Капитановъ (з): Ще станете да разправите защо сте билъ раненъ Г. председателю! Да си оттегли думитѣ, иначе ще го изключимъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Нѣма какво да си оттегля думитѣ, а да се накаже.

А. Пеневъ (раб): Какво искате? Г. Бошнаковъ знае, че азъ бѣхъ раненъ отъ хора на Земеделския съюзъ.

А. Капитановъ (з): Колко лодки пушки пренесохте когато бѣхте раненъ?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Пеневъ! Моля оттеглете си думитѣ.

А. Пеневъ (раб): Азъ си казахъ думата.

А. Радолсъ и други земеделѣци: Да си оттегли думитѣ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Пеневъ! Оттеглете си думитѣ.

А. Пеневъ (раб): Азъ си дадохъ обясненията.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Доволенъ ли сте, г. Капитановъ?

А. Капитановъ (з): (Къмъ А. Пеневъ) Твърдите ли, че земеделѣцитѣ сѣ кърволоци въ Вашитѣ очи?

А. Пеневъ (раб): Питайте Вашитѣ братовчеди.

А. Капитановъ (з): Никого нѣма да питамъ. Кажете Вие.

А. Пеневъ (раб): Питайте вашия градоначалникъ Бошнаковъ.

А. Капитановъ (з): Г. председателю! Азъ моля да се накаже. Азъ съмъ обиденъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля Ви се. Имайте предъ видъ, че 6 часа съмъ на едно мѣсто. — Г. Пеневъ! Предлагамъ Ви да си оттеглите думитѣ, защото не може на една парламентарна група, на една партия да кажете това, което казахте. Моля Ви, въ интерес н спокойствието, д си оттеглите думитѣ.

А. Пеневъ (раб): Г. г. народни представители! Азъ преди малко казахъ, че съмъ раненъ отъ тѣхъ. Азъ говорихъ за онова, което съмъ непосредствено преживѣлъ. Мене ми е изтекла 5 литра кръвъ отъ това раняване.

А. Капитановъ (з): Кажете колко пушки пренесохте, когато бѣхте раненъ. — Моля да бжде наказанъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Недейте създава причина за изключването Ви. Нѣмате основание да наричате представителитѣ на една партия кърволоци.

А. Пеневъ (раб): Азъ наричамъ кърволокъ този, който е билъ такъвъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: За партия става дума.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Какво се правишъ на ибръмъ-башия!?

А. Пеневъ (раб): Не мога да си оттегля думитъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. Пеневъ не желае да си оттегли обидата, която нанесе на цѣла една партия. Предлагамъ, за това му поведение, да бѣде изключенъ за едно заседание.

Отъ мнозинството: За три заседания.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Това е мое право, колко да предложа. — Който отъ г. г. народнитъ представители е съгласенъ да бѣде изключенъ за едно заседание — народниятъ представитель г. Андрей Пеневъ, заради недостойно държане, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събраниято приема.

Нѣкой отъ работницитъ: Изключванията вече станаха система.

А. Неновъ (раб): Г. г. народни представители! За да държи своето господство, деветоюнската буржоазия, ... (Възгласения отъ мнозинството) Не се удовлетворихте отъ туй, че изпѣдихте единъ работнически представитель за едно заседание ...

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Той е единъ болшевишки агентъ! Келеша такива! (Възгласения отъ работницитъ)

А. Капитановъ (з): Г. Неновъ! Ще те чакаме два часа да приказвашъ за Съветска Русия!

А. Неновъ (раб): Деветоюнската буржоазия бѣше принудена да създаде единъ законъ, нареченъ законъ за защита на държавата. По силата на този законъ маса работнически свѣтъ, маса селяни бѣха хвърлени въ тюрмитъ на България бѣха изгонени задъ граница, кждето и до днѣшнень се скитатъ гладни, голи и боси.

А. Капитановъ (з): И Русия изгони маса свѣтъ.

А. Неновъ (раб): Така буржоазията даде и юридическа форма на своята диктатура. Законътъ за защита на държавата олицетворява най-добре диктатурата на буржоазията.

Но, г. г. народни представители, тя омръзна на цѣлия народъ. Цѣлата работническа класа и селянитъ се вдигнаха и заявиха високо, че не могатъ да търпятъ повече фашистската диктатура. Тѣ издигнаха искания, които трѣбваше да бѣдатъ удовлетворени следъ 21 юний до днесъ, ако не всички, то голѣма частъ отъ тѣхъ.

Нѣкой отъ демократитъ: Голѣмо зло сте за България.

А. Неновъ (раб): По-голѣмо зло отъ васъ надали има.

Г. Енчевъ (з): Тѣ не сж голѣмо зло, защото ако не го бѣхме прекѣсвали, нѣмаше какво да приказва.

А. Неновъ (раб): При изборитъ на 21 юний цѣлиятъ български народъ искаше пълна и безусловна амнистия за политическиятъ затворници и за емигрантитъ. Четири месеци се минаха оттогава, когато днешната „нова“ „народна“ властъ обещавахе, че ще даде такава — въ името на което и дойде на властъ — но до днѣшнень не се дава амнистия.

А. Капитановъ (з): Тогава вие бѣхте противъ насъ.

А. Неновъ (раб): За да докаже буржоазията, че е благодетелна, да не се мисли, че въ нейнитъ гърди стоятъ каменни сърдца, за да покаже колко се трогва, тя помилва единъ затворникъ, на когото оставаха да лежи още 4 дни въ затвора и каза: „Това е половина амнистия“. Амнистия, г-да, до днѣшнень не е давана. Ние казваме, че днешната властъ следва политиката на Сговора, ..

К. Караджовъ (з): Когато вие подкрепихте на 21 юний.

А. Неновъ (раб): ... на финансовия капиталъ, на фашистската диктатура.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Отъ васъ по-голѣми сговористи има ли?

А. Неновъ (раб): Законътъ за защита на държавата не се премахва. И ето, когато азъ говоря за даване на пълна

и безусловна амнистия и за премахване на закона за защита на държавата, най-много апострофи срѣщамъ отъ аграфашиститъ, отъ тѣзи аграфашисти, които довчера изпитваха сжщо като насъ ударитъ на този законъ.

Г. Енчевъ (з): Ти защо не влѣзе съ червени гащи въ Народното събрание?

А. Неновъ (раб): Глупости говоришъ.

А. Капитановъ (з): Това, което ти говоришъ вече два часа, е глупости.

А. Неновъ (раб): Работническата класа бѣше доведена до просяшка тояга. Вие знаете въ миналото презъ сговористко време какви картини имаме срещу работническата класа.

К. Караджовъ (з): И въпрѣки това пакъ подкрепихте Сговора.

А. Неновъ (раб): Азъ ще ви приведа една картина, която рисува капиталистическата система, която рисува не само сговористския режимъ, но и режима на днешната властъ, защото икономиката не се е промѣнила, защото условията, въ които живѣе и работи работническата класа, не сж се промѣнили нито на йота, напротивъ, сж се влошили още повече. Въ петѣкъ, преди Великденъ, българската буржоазия отива да си купува брашно за козунаци. ...

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Това е литература. Утре Сговорътъ да дойде на властъ, ще видите какво ще бѣде.

А. Капитановъ (з): (Къмъ А. Неновъ) Вие казвате, че билъ помилванъ нѣкой, на когото оставало да лежи само 4 дни, а че е намаленъ доживотниятъ затворъ на Коприаровъ на 15 години, не искате да кажете. Това фактъ ли е или не?

К. Русиновъ (раб): Това амнистия ли е?

А. Капитановъ (з): Въпросътъ не е за амнистия, а за помилване.

А. Неновъ (раб): А вие одобрявате милостъта на онѣзи тамъ, на сговориститъ.

А. Капитановъ (з): Който, когато ние искахме да ги изпѣдимъ, вие образувахте единенъ фронтъ съ тѣхъ.

А. Неновъ (раб): Вие давате милостъ. Това сж достойни борци на работническата класа и селянитъ, които не искатъ милостъ, а искатъ пълна и безусловна амнистия. Вие говорите за помирение, вие говорите за обществена солидарностъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ама вие дали ли сте доказателство за промѣна? Вие давате доказателства да ви изпѣдятъ всички отъ тукъ.

К. Русиновъ (раб): (Възгласява)

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Дѣдо попе! Да си опичашъ акъла! (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

К. Русиновъ (раб): Вашитъ попове. ...

А. Капитановъ (з): Нашитъ попове съ тебъ нѣма да си мърсятъ рѣцетъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Защо ще те убиватъ? Ти самъ си се убилъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Съ този акълъ...

А. Неновъ (раб): Вие заплашвате?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ заплашвамъ, защото, когато говорите за примирение, трѣбва да сте готови за миръ. А вие се готвите за революция.

А. Неновъ (раб): Вие говорите за примирение, а не азъ. Азъ казвамъ, че примирение между буржоазия и пролетариатъ не може да има. Примирението между пролетариата и буржоазията означава тюрми за работническата класа и свобода за буржоазията; примирението между пролетариата и буржоазията означава ограбване на работни-

ческия труд, значи куршумъ за работническата класа. Това означаватъ вашитѣ лозунги за миръ и свобода.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Тия работи въ кръчмитѣ можете да ги приказвате.

А. Капитановъ (з): Хайде, че сме гладни.

А. Неновъ (раб): Ако си гладенъ, върви яжъ.

А. Капитановъ (з): Та нали за гладнитѣ плачешъ!

А. Неновъ (раб): Днесъ отъ една страна стои банковиятъ, финансовиятъ капиталъ въ всичкитѣ му разновидности, цѣлата буржоазия, а отъ друга страна стоятъ работницитѣ, беднитѣ, малоимотнитѣ селяни. Ние казваме, че днешниятъ свѣтъ се развива подъ знака: фронтъ срещу фронтъ, класа срещу класа. Така е сложенъ днесъ въпросътъ въ капиталистическия свѣтъ. Кой ще го отрече? Та четете в. „Слово“, четете и вашитѣ вестници и ще видите. Вие искате да демагогствувате. Говорите за обществена солидарностъ тогава, когато на работницитѣ въ Ямболъ, които отиватъ...

А. Капитановъ (з): Да обезоръжаватъ полицейската стража.

А. Неновъ (раб): ... да искатъ по-голѣми надници, вие имъ изливате казана съ чорба, предназначена за децата на тия работници.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Това е лъжа! Да не го дъвчешъ вече, защото нѣколко пѣти съмъ ви отговарялъ. Подмамикте работницитѣ тамъ. Съ тази уста чудно ми е какъ сѣ те търпѣли. Ще те уловятъ за ухото и ще те хвърлятъ не знамъ къде. Съ такъвъ езикъ не се говори въ Събранието.

А. Неновъ (раб): Тѣ ме търпѣха, а вашата полиция на 6 септември ме преби.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Шомъ отивашъ да нападашъ участъцитѣ, тѣй е. Недей напада участъцитѣ.

А. Неновъ (раб): Какво ги нападамъ? Азъ говоря, че вие отнемате права, а говорите за демокрация, за обществена солидарностъ, ...

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Какво е демокрация?

А. Неновъ (раб): ... когато е ачикъ-ачикъ диктатура.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Ти ще има много да зѣпашъ за такава демокрация, която да те остави съ този езикъ да правишъ само демагогия и да подбуждашъ хората къмъ революция и бунтове. Тази трибуна е виждала по-рано комунисти, поне по-интелигентни — развиватъ мисълта си, а не излизатъ само да дрънкатъ.

А. Неновъ (раб): Толкова сме ние интелигентни.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Съ нахалството импонира. Вашето нахалство го нѣма никѣде.

Г. Енчевъ (з): Човѣкъ не може да си представи общество съ такива хора като тебе.

В. Коевски (нац. л): (Къмъ А. Неновъ) Научи си урока добре! Четири думи кажи, но ги кажи свѣстно!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Ако живѣете въ диктатура, щѣхте ли да дойдете тукъ 31 души? Ако живѣхте въ диктатура, щѣхте ли да слушате тѣзи глупости отъ трибуната?

А. Неновъ (раб): Това не сѣ глупости. Вие знаете по какъвъ начинъ дойдохме въ Парламента. И този Парламентъ, нека ви кажа, служи именно за прикритие на фактическата диктатура, която съществува у насъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Тогава, откажете се отъ Парламента!

А. Неновъ (раб): Кѣде е депутатскиятъ имунитетъ, за който вие говорите? Можете ли вие да говорите за парламентаризъмъ, когато депутати отъ този Парламентъ се пребиваватъ на улицата? (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ)

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Кѣде?

А. Неновъ (раб): Мене лично ме смазаха отъ бой въ IV участъкъ въ Пловдивъ и цѣлъ месецъ съмъ лежалъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Слава Богу, виждамъ, че не си смазанъ!

А. Неновъ (раб): Единъ месецъ тукъ не сте ме виждали, защото бѣхъ на легло.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Лъжата, фалшификацията — това сѣ вашитѣ сръдства за борба.

А. Неновъ (раб): И не само азъ, но и Лазаръ Станевъ, и Георги Костовъ, и Христо Трайковъ, и маса други работнически депутати сѣ бити. Та за какъвъ парламентаризъмъ вие говорите?

А. Капитановъ (з): За попа казахте вечерята, че сѣ му счупени ребрата, а сутринъта дойде тукъ здравъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ (Звѣни): Свършете, г. Неновъ!

А. Неновъ (раб): Отнѣха ми времето съ прекъсвания.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Още 5 минути Ви оставатъ.

А. Неновъ (раб): Г. г. народни представители! Днешното правителство не изпълни исканията, въ името на които дойде. И не само че не ги изпълни, ами нѣма и намѣрение да ги изпълни.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: И намѣренията ни вече узна!

А. Неновъ (раб): Преди 21 юний вие искахте намаляние на данъцитѣ, унищожение на данъцитѣ. А какво имаме следъ 21 юний? Имаме увеличение на данъцитѣ. Вие домъкнахте отъ Женева единъ планъ, за да излѣзете отъ днешната финансова криза, въ който отъ Женева ви казватъ, че трѣбва да увеличите данъцитѣ, че трѣбва да увеличите такситѣ по желѣзницитѣ...

А. Капитановъ (з): На кого?

А. Неновъ (раб): ... на онзи, който пѣтува.

А. Капитановъ (з): На кого?

А. Неновъ (раб): На бедния селянинъ, който утре ще дойде при тебе за служба. — Иска се монополъ върху кибрита, за да се увеличи едната кутийка на 5 л., отъ което ще се получатъ 280—300 милиона лева.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Отъ монопола на кибрита 300 милиона лева!

Отъ мнозинството: Той сѣнува!

А. Неновъ (раб): Азъ ще ви докажа, че това е планъ, домъкнатъ отъ Женева. Въ вашитѣ вестници го четохъ.

Отъ мнозинството: Кѣде е, представи го!

А. Неновъ (раб): Ще ви го представя, но не сега, защото вие знаете, че азъ излѣзохъ да говоря по тронното слово, безъ да се готвя. Вие искахте да отнемете възможността на нашата група да се изкаже по тронното слово.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Два часа говоришъ, бел!

А. Неновъ (раб): Може би азъ щѣхъ да бѣда много по-кратъкъ, ако имахъ възможностъ да се подготвя тѣй, както вашитѣ оратори се подготвиха.

Х. Родевъ (нац. л): Защо не се подготви, кой ти прѣчи?

А. Неновъ (раб): Въ всѣки случай, не съмъ говорилъ работи, които не съответствуватъ на действителността.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ако бѣше се подготвилъ, все щѣше да кажешъ нѣщо умно.

А. Ненов (раб): Не се изпълни нито едно искане, което бѣше обещано на селскитѣ маси. Нѣщо повече: увеличават се данѣцитѣ, създават се закони за прехвърлянето на задълженията на селянитѣ къмъ Земледѣлската банка. И мислите, че съ това вършите голѣма работа, че сте заличили задълженията на селянитѣ? Но какво означаватъ тѣзи приказки за прехвърляне задълженията на селянитѣ къмъ Земледѣлската банка? Тѣ означаватъ това: селскиятъ лихваринъ не може вече да си вземе паричкитѣ отъ бедния селянинъ; задълженията на последния трѣбва да минатъ къмъ Земледѣлската банка, отъ която лихваринътъ ще си ги вземе по-лесно, а Земледѣлската банка по-лесно ще може да продаде чергитѣ на тоя селянинъ за задълженията му къмъ лихварина.

А. Капитановъ (з): Това е много интересна теория. Напиши я да я знаемъ.

А. Ненов (раб): Дойдохте и въ името на туй — да униожите, да пресѣчете екекуциитѣ. Азъ ще ви кажа, че само преди две седмици въ с. Торосъ сѣдебниятъ приставъ продава чергитѣ и котлитѣ на 140 стопанства. Кѣде сме ние? Има ли нѣкаква разлика между сговористската и новата народна власть?

А. Капитановъ (з): Има — не сме съ васъ.

А. Ненов (раб): Разлика нѣма. Питайте селянина и той ще ви каже съ своя умъ, че разлика нѣма. Съ фактитѣ, които всѣки день той вижда, съ своята политика вие му доказвате това, че на 21 юний никаква промѣна не се извърши: промѣниха се лицата, но сѣщността остана. Само едно ново нѣщо има, че фашистската диктатура можа да впрегне въ забачатената си кола и волачитѣ на Земледѣлския съюзъ — това е новото отъ 21 юний.

Т. Бошнаковъ (з): Защо плачешъ на чуждъ гробъ?

А. Капитановъ (з): Вие само печелите, ако това е така.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Мжно му е, че не е така.

А. Ненов (раб): Вие излѣгахте селскитѣ маси и ги впрегнахте въ услуга на блоковото правителство.

А. Капитановъ (з): Ела въ село да си поприказваме съ тебе.

А. Ненов (раб): Ще дойда.

А. Капитановъ (з): Оттукъ говоришъ, ама тамъ не смѣешъ.

А. Ненов (раб): И тамъ съмъ говорилъ и ще говоря.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ще дойдешъ, ама тамъ сѣ малко по-умни отъ тебе.

А. Ненов (раб): Г. г. народни представители! Виждаме, че се върви по сѣщия пътъ. Изходътъ отъ кризата и нашата българска буржоазия търси въ стоваряне тежеститѣ върху гърба на работницитѣ и на селянитѣ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Ненов! 10 минути говорите повече.

Г. Енчевъ (з): Той не вѣрва на часовника ви, защото и той е буржоазенъ.

А. Ненов (раб): Ние виждаме намаление заплатитѣ на работницитѣ. И ако виждаме да изникватъ въ България стачка следъ стачка, то се дължи на туй, защото и днесъ, при новата народна власть, ние виждаме, че се посѣга на надницитѣ на работницитѣ, ние виждаме да се влапаватъ тѣхнитѣ условия на работа и на животъ, . . .

А. Капитановъ (з): И на депутатитѣ, защото ги караме да работятъ нощно време.

А. Ненов (раб): . . . и на всички онѣзи придобивки, които сѣ извоювани не по парламентаренъ редъ . . .

А. Капитановъ (з): Кой Ви каза? Обществениятъ осигуровки на барикадитѣ ли ги издействувахте?

А. Ненов (раб): Вие си спомняте, че презъ 1919 г. въ Пловдивъ на Джумаята се пролѣ кръвъ, тукъ въ София се пролѣ кръвъ, въ Сливенъ се пролѣ кръвъ, за да може да

се извоюва законътъ за 8-часовия работенъ день и другото социално законодателство.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Единъ министъръ либералъ го даде — покойниятъ Жечо Бакаловъ.

А. Капитановъ (з): Вашата работническа група не гласува за закона на Райко Даскаловъ за общественитѣ осигуровки, когато се внесе въ Камарата. Вие не знаете това.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Ненов! Времето Ви изтече.

А. Ненов (раб): Но азъ слушахъ тукъ да говори и г. министъръ-председателътъ и други народни представители, които отнеха частъ отъ времето ми.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Знайте, че по правилника прекъсванията не се зачитатъ.

А. Ненов (раб): А, тъй ли!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ съмъ Ви прекъсналъ само за две минути.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля Ви, г. Ненов, напустнете трибуната, понеже времето Ви отдавна изтече.

А. Ненов (раб): Добре, тогава азъ протестирамъ най-енергично противъ този вашъ парламентаренъ редъ. (Ржкоплѣскания отъ работницитѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Поставямъ на гласуване предложението на г. д-ръ Димитровъ за прекратяване на дебатитѣ.

Който г. г. народни представители сѣ съгласни да се прекратятъ дебатитѣ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата народниятъ представителъ г. Стефанъ Дойчиновъ.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Г. г. народни представители! Това прекратяване на дебатитѣ, което става сега тукъ, е, споредъ мене, едно нарушение на правилника, защото, за да вземете такова решение, трѣбва тукъ да имате 92 души отъ 274. Пребройте се и ще видите, че тукъ присѣдствуватъ само 62 души.

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ Н. Захариевъ)

Нѣкой отъ мнозинството: Кѣде сѣ вашитѣ депутати?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. Дойчиновъ! Дебатитѣ се приключиха поради изчерпване листата на записанитѣ оратори. И понеже нѣма записани други оратори, изчерпа се листата, даваме Ви възможность да говорите. Вземете думата и говорете.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Приканвамъ г. Дойчинова да вземе думата.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Решението на Събранието бѣше да се продължи заседанието до 10 часа, а ние продължихме и следъ 10 ч.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Продължихме го следъ 10 ч.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Продължихте го, но само до като свърши речта си ораторътъ.

А. Капитановъ (з): Вземайте думата сега.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Изчерпана е листата на записанитѣ оратори; викахме ораторитѣ, но ги нѣма.

Отъ лѣвицата: Нѣма кворумъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: За продължение на дебатитѣ нѣма нужда отъ кворумъ. Сега заповѣдайте, вземете думата, говорете!

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Съвършено вѣрно е, че нѣма нужда отъ кворумъ. Но нашиятъ ораторъ, който бѣше определенъ да говори, е г. Смиловъ. Той се готвише много добросѣвѣстно, но отсѣдствувва въ този моментъ,

защото преди него бѣха записани 10—12 души оратори. Ето, и г. Пастуховъ, представител на социалдемократическата група, е записанъ да говори, но го нѣма.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Да стои тукъ.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Той сѣщо отсѣтствува.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Да нѣма дѣло въ нѣкой сѣдъ?

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Г. министъръ-председателю! Една молба ще отправя къмъ Васъ. Блокното правителство декларира предъ цѣлия български народъ . . .

Министъръ-председател Н. Мушановъ: А бе, оставете тия клишета!

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Не, не.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Азъ съмъ Ви виждалъ Васъ тукъ като управникъ и знамъ какво съмъ теглилъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Недейте ми продава такива чалъми. Азъ съмъ билъ депутатъ и въ вашия режимъ. Даваме Ви възможностъ да говорите.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. Дойчиновъ! Правилникътъ не се нарушава. Имате думата.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Азъ стоя тукъ, но съмъ боленъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. Дойчиновъ! Ако сте боленъ — това разбирамъ. Ние не сме тукъ инквизиция, за да изморяваме и да изтощаваме хората. Но когато даваме възможностъ на всички оратори да говорятъ, разберете, че не можемъ да позволимъ да зависимъ отъ тѣхното благоизволение — да държатъ тѣ тукъ цѣло болшинство. Азъ не съмъ видѣлъ друга Камара, въ която болшинството тѣй много да стои тукъ. Винаги само опозицията е стояла. А сега виждате, че най-много болшинството стои.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Азъ моля г. Дойчинова да вземе думата.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Говорете.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Ще говорите ли, г. Дойчиновъ?

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Азъ отъ правото си да взема думата нѣма да се откажа.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Моля Ви се, говорете. Народното събрание ще Ви слуша.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г. Дойчиновъ! Искате ли да говорите?

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Сега ли?

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Ако сте неразположенъ, ще отложимъ за утре. Не искаме да Ви тероризираме, не сме инквизитори, но разберете, че искаме да свършимъ съ дебатитѣ по отговора на тронното слово. Десетъ дни стана.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Азъ ви давамъ дума, като чистъ човѣкъ, че утре ще свърша речта си по-скоро, отколкото Вие можете да допустнете. Нека отложимъ сега, защото страдамъ отъ нефритъ.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Нали ще се изкажатъ утре ораторитѣ отъ ония групи, които не сѣ се изказали?

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Нѣма ги.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Страдамъ отъ болки въ лѣвия бѣбрекъ. Моля ви да отложите за утре.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Да почне, да почне сега!

Нѣкой отъ дѣсницата: Хайде, карай, карай! (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Започнете сега, г. Дойчиновъ, а утре ще свършите.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Не мога сега.

С. Димитровъ (раб): Вие гласувахте преди малко прекратяване на дебатитѣ, а сега му давате думата.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Вие не знаете правилника.

Нѣкой отъ мнозинството: Хайде, излизай на трибуната! (Ржкоплѣскания)

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Азъ съмъ останалъ тукъ като представител на нашата група и ви моля да се съгласите да се изкажа утре. Сега не мога да се изкажа. Ще ви моля да се съгласите. Но щомъ смѣтате, че можете да ме лишите отъ това ми право, то е ваша работа.

Министъръ Г. Петровъ: Изчерпанъ е списъкътъ на записанитѣ оратори.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Прекратени сѣ дебатитѣ, а записанитѣ се оратори отъ групи, които не сѣ се изказали, ще се изкажатъ утре.

Министъръ Г. Петровъ: Нѣма ги.

А. Капитановъ (з): Нѣма ги. Не сме сигурни, че и утре ще дойдатъ. Тѣ сѣ длъжни да стоятъ тукъ.

Министъръ Г. Петровъ: Г. Чирпанлиевъ! Г. Дойчиновъ може да вземе думата и да говори отъ името на неговата група. Г. Неновъ се изказа отъ името на работническата група.

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Г. Дойчиновъ! Председателството Ви даде думата. Листата на ораторитѣ е изчерпана, а на депутатитѣ, които сѣ се записали, а не взематъ думата навреме, правилникътъ не имъ дава право после пакъ да взематъ думата.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Г. председателю! Азъ уважавамъ мнението Ви, уважавамъ правилника, но изтъкнахъ много важенъ мотивъ, защо не мога сега да говоря, и г. министъръ-председателътъ самъ призна, че тоя мотивъ е важенъ.

В. Коевски (нац. л.): А бе ние пазарлъци не можемъ да правимъ. Кой сте Вие? Ама работа! Какво ще ви чакаме? Качете се и говорете. Работа ли ще вършимъ или ще си играемъ?

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Моля Ви се. Азъ уважавамъ г. Дойчинова и го моля да вземе думата и да говори.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Отказва се. Това е стара практика.

С. Дойчиновъ (нац. л. о): Азъ Ви моля, г. председателю, да не се счита вземането на думата отъ мене, че е отъ името на нашата група, защото г. Смиловъ бѣше опредѣленъ като представител на групата ни, за да говори. И понеже г. Смиловъ отсѣтствува и не може да говори, ще се счита, че не сме се изказали.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Г-да! Да сме наясно. Азъ искамъ да констатирамъ единъ фактъ, забележете си го всички: изчерпа се листата на всички записани оратори отъ всички групи. Нѣкои оратори, обаче, не се явяватъ. Азъ имахъ правото да поискамъ думата и да говоря.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Това е право. Така е.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Но за да не дадемъ видъ, че не искаме да изслушае ораторитѣ отъ опозицията, . . .

П. Деневъ (р): Калесваме ги!

Министъръ-председател Н. Мушановъ: . . . съгласяваме се на отстъпки, макаръ че искаме по-скоро да свършимъ съ дебатитѣ по отговора на тронното слово, защото омръзнахме на обществото съ тия разисквания.

А. Радолов (з): Две седмици.

Министър-председател Н. Мушанов: 15 дни се занимаваме съ отговора на тронното слово. Но за да дадемъ доказателства, че не искаме да тероризираме оппозицията, щомъ като г. Дойчиновъ декларира, че е боленъ, моля Събранието да се съгласи г. Дойчиновъ да говори утре.

Нѣкой отъ мнозинството: Да се прати по една бележка на неизказалитѣ се оратори!

Председателствуващъ Н. Захариевъ: Които сж съгласни да преустановимъ заседанието съ дневенъ редъ за утрешното заседание — първа точка — продължение разискванията по отговора на тронното слово, втора точка — второ четене законопроекта за опрощаване глобитѣ за закъснение върху прѣжитѣ данъци и пр. и, трето — докладъ на комисията по провѣрка на изборитѣ, моля да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 22 ч. 44 м.)

Подпредседатели: { **Н. ЗАХАРИЕВЪ**
Н. ШОПОВЪ

Секретарь: **Т. ХР. МЕЧКАРСКИ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**